

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ VE GERZE İLÇESİ ÖRNEĞİ

Metin KUBİLAY

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hacı KURT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, 2010

Tez Kabul Sayfası

Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....
Yrd. Doç. Dr. Hacı KURT (Danışman)
(Başkan)

.....
Doç. Dr. Hüseyin M. YÜCEOL
(Üye)

.....
Yrd. Doç. Dr. Ali Ekber DOĞAN
(Üye)

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../.....

Prof. Dr. Mustafa AKSAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Tez konusu, yıllardır uygulamanın içinde bulunmamızın bir sonucu olarak belirlenmiştir. Zira 18 yıllık mülki idare amirliği süresince birçok köylere hizmet götürme birliğinin kuruluşunu sağlamış, kurulmuş birçok birlikte de başkan olarak görev üstlenmiş bulunmaktayız. Bu nedenle, bu konudaki bilgi ve deneyimlerimizi bu çalışmaya yansıtmaya çalıştık.

Bu vesile ile gerek tez konusunun seçiminde gerekse ilk hazırlıklarımızda her zaman desteğini gördüğümüz merhum hocamız Prof. Dr. Tayfun ÖZŞEN'i bir kez daha sevgi ve saygıyla anıyoruz. Yine bu tezin hazırlanması için her türlü desteği vererek bizi teşvik eden, sürekli olarak eksiklerimizi gidermemiz için yapıcı uyarılarda bulunan tez danışmanımız Yrd. Doç. Dr. Hacı KURT'a da teşekkür ederiz.

ÖZET

Tezimizde köylere hizmet götürme birliklerinin hukukumuzdaki yerine ve bu birlikleri doğuran nedenlere açıklık getirmeye çalışılarak, bu birliklerin hukuksal, örgütsel ve mali yapıları incelenmiştir.

Tezimizde özellikle köylere hizmet götürme birliklerinin toplum kalkınması ile olan ilişkisi üzerine yoğunlaşmış bulunmaktayız. Gerçekten de gerek toplum kalkınması çalışmalarının, gerekse de köylere hizmet götürme birliklerinin temel hedefi, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli bir biçimde kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyelleri harekete geçirerek kalkınma sürecine dahil etmektir. Bu kapsamda Gerze İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin toplum kalkınması açısından yürüttüğü çalışmalara da bir örnek olay olarak yer verilmiştir.

Kırsal kalkınma ve toplum kalkınmasını birlikte ele aldığımızda esas alınacak temel yönetim biriminin ilçe olduğu ortaya çıkacaktır. Köy kurumunun temel kalkınma birimi olarak küçük olduğu ilçenin ideal bir birim olması nedeniyle, ilçe düzeyinde kurulu “birlik”lerin etkinleştirilmesi gündeme gelmektedir. Böylece hem köy yönetimleri muhafaza edilmekte, hem de bütüncül ve verimli bir hizmet örgütlenmesine gidilmiş olmaktadır.

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinden önemli hizmetler beklenmektedir. Bu hizmetleri yapabilecekleri kaynaklarla onları donatmak zorunludur. Bu birlikleri tıpkı belediye ve il özel idarelerinde uygulandığı gibi genel bütçe vergi tahsisatından pay ayırmak suretiyle desteklemenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Toplum kalkınması, Mahalli idareler, Köylere hizmet götürme birlikleri, Kaymakam, Gerze ilçesi.

ABSTRACT

THE UNION OF SERVING TO VILLAGES AND GERZE DISTRICT AS AN EXAMPLE

In this study, I considered the role of the unions that bring service to the villages in our laws and the reasons for constructing those unities in terms of their legal, organizational and financial structures.

Predominantly , I focused on the relationship between the unions and their contributions to community development. There is a fact that both the works for community development and the serving unions aim at maintaining the fast and balanced improvements of small, local communities. In this sense, the works which were carried out by the union of serving to villages of Gerze District has been given as an example in terms of their contributions to community development.

When the rural and community development are dealt with together, it's obviously seen that the basic local government units are the districts. As they are the ideal unities for the basic development of the villages, the activation of the unions in the districts should be taken into consideration. By this way not only the protection of village management are kept, but there might also be a total and productive service organization.

A good deal of services are expected from the unions. In order to do that they need to be filled with right resources. These unions can be supported through reserving shares from the budget taxation which is implemented for the municipality and Special Provincial Administrations.

Key Words: Community development, Local authorities, The Union of serving the villages, District Governor, Gerze district.

İÇİNDEKİLER**Sayfa No**

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM: GENEL OLARAK YEREL YÖNETİM BİRLİKLERİNİN HUKUKUMUZDAKİ YERİ.....	5
1.1. Anayasal Dayanaklar.....	5
1.1.1. 1961 Anayasası.....	5
1.1.2. 1982 Anayasası.....	5
1.2. Yasal Kaynaklar.....	6
1.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	9
II. BÖLÜM: YEREL YÖNETİMLER ARASI BİRLİK KURMA GEREKSİNİMLERİ VE BİRLİK TÜRLERİ.....	11
2.1. Yerel Yönetimler Arası Birlik Kurma Gereksinimleri.....	11
2.1.1. Hizmet Gereksinimi.....	11
2.1.2. Yerel Görevlerde Farklılaşma.....	12
2.1.2.1. Mevzuat Etmeni.....	12

2.1.2.2. Araç-Gereç Etmeni.....	13
2.1.2.3. Parasal Etmen.....	13
2.1.2.4. Personel Etmeni.....	14
2.1.3. Ekonomik Gereksinimler.....	14
2.1.4. Yöredeşlik Etkeni.....	15
2.1.5. Politik Tatmin Etkeni.....	15
2.2. Birlik Türleri.....	16
2.2.1. 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununda Öngörülen Birlik Çeşitleri.16	
2.2.1.1. Zorunlu Birlikler.....	16
2.2.1.2. Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri.....	16
2.2.1.3. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri.....	17
2.2.1.4. Sulama Birlikleri.....	19
2.2.1.5. Ülke Düzeyinde Kurulan Birlikler.....	20
2.3. 5355 Sayılı Kanuna Göre Birliklerin Sayı Ve Türlerine Göre Dağılımı.....	21
III. BÖLÜM: BİRLİKLERİN HUKUKİ, ÖRGÜTSEL VE MALİ YAPILARI.....	23
3.1. Hukuki Yapı.....	23
3.2. Örgütsel Yapı.....	24
3.2.1. Birlik Tüzüğü.....	24
3.2.2. Birlik Organları.....	26
3.2.2.1. Birlik Meclisi.....	26
3.2.2.2. Birlik Encümeni.....	30
3.2.2.3. Birlik Başkanı.....	31
3.3. Mali Yapı.....	33

IV. BÖLÜM: KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ.....	35
4.1. Köy Yönetimi Ve Sorunları.....	35
4.1.1. Tarihi Gelişim.....	36
4.1.2. Köy Yönetimi.....	37
4.1.3. Köy Yönetimine Verilen Görevler.....	38
4.1.4. Köyün Akçal Durumu.....	41
4.2. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri.....	42
4.2.1. Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Tanımı Ve Hukuki Yapısı.....	42
4.2.2. Birlik Teşkilatı.....	43
4.2.3. Birlikte Personel İstihdamı.....	43
4.2.4. Köylere Hizmet Götürme Birliklerine Aktarılacak Kaynaklar.....	44
4.2.5. Yapacakları İşler.....	44
4.3. Toplum Kalkınması Ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri.....	47
4.3.1. Toplum Kalkınması Kavramı.....	47
4.3.2. Toplum Kalkınması Ve Türkiye'deki Uygulamaları.....	50
4.3.3. Toplum Kalkınması Ve Birlikler.....	56
4.4. KÖYDES.....	64
4.4.1. Türkiye Geneline KÖYDES Çalışmaları.....	71
V. BÖLÜM: GERZE İLÇESİ KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ.....	75
5.1. Genel Olarak Geze İlçesi.....	75
5.1.1. Tarihi Ve Coğrafi Yapısı.....	75
5.1.2. İdari Durum.....	75
5.1.3. Nüfus Durumu.....	75

5.1.4. Sosyal Ve Ekonomik Durum.....	76
5.1.4.1. Tarım Ve Hayvancılık.....	76
5.1.4.6. Sanayi.....	76
5.1.5. Sağlık.....	77
5.1.6. Eğitim.....	78
5.1.7. Ulaşım Durumu.....	78
5.1.8. Haberleşme.....	79
5.1.9. Mahalli İdareler.....	79
5.2. Birliğin Kuruluşu.....	80
5.2.1. Yerleşim.....	81
5.2.2. Personel Durumu.....	81
5.2.3. Tüzük.....	81
5.6.Yapılan İşler.....	82
5.6.1. Yıllara Göre Proje Sayısı Değişimi.....	85
5.6.2. Yıllara Göre Ödenek Miktarı Değişimi.....	86
5.7. Bulgular.....	87
5.7.1.Köydes 2004 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu.....	87
5.7.2. Köydes 2005 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu.....	88
5.7.3. Köydes 2006 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu.....	91
5.7.4. Köydes 2007 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu.....	95
5.7.5. Köydes 2008 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu.....	99
5.7.6. Köydes 2009 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu.....	102
5.7.7.Diğer.....	105
5.7.7.1.2004 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	105

5.7.7.2.2005 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	109
5.7.7.3.2006 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	111
5.7.7.4.2007 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	113
5.7.7.5.2008 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	116
5.7.7.6.2009 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	118
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	120
KAYNAKÇA.....	128
EK.....	131

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun Öngördüğü Birlik Çeşitleri ve Sayıları.....	21
Tablo 2.2: 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa Göre Düzenlenerek Bakanlığımıza Gönderilen Birliklerin Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı.....	22
Tablo 4.1: Köydes Projesi Kapsamında Köy Yolları Sektöründe Yapılan Çalışmalar.....	71
Tablo 4.2: Köydes Projesi Kapsamında Köy Yolları Sektöründe Yapılan Çalışmalar.....	71
Tablo 4.3: Köydes 2005 - 2006 -2007-2008 Ödenek Dağılımları.....	72
Tablo 5.1: Köydes Projesi Öncesi Gerze İlçesi Köy Yolları İcmal Tablosu.....	82
Tablo 5.2: Köydes Projesi Öncesi Gerze İlçesi Köy İçmesuları İcmal Tablosu.....	83
Tablo 5.3: Köydes Projesi Sonrası Gerze Köy Yolları İcmali (22.07.2009).....	84
Tablo 5.4: Köydes Projesi Sonrası Gerze Köyleri İçme suyu İcmali (22.07.2009).....	84
Tablo 5.5: Yıllara Göre Proje Sayısı Değişimi.....	85
Tablo 5.6: Yıllara göre ödenek miktarı değişimi.....	86
Tablo 5.7: 2004 Yılı İşlerin durumu.....	87
Tablo 5.8: 2005 Yılı İşlerin durumu.....	89
Tablo 5.9: 2006 Yılı İşlerin durumu.....	99
Tablo 5.10: 2007 Yılı İşlerin durumu.....	97
Tablo 5.11: 2008 Yılı İşlerin durumu.....	100
Tablo 5.12: 2009 Yılı İşlerin durumu.....	103
Tablo 5.13: 2004 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	105
Tablo 5.14: 2005 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	109
Tablo 5.15: 2006 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	111
Tablo 5.16: 2007 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	113
Tablo 5.17: 2008 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	116
Tablo 5.18: 2009 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 5.1: Yıllara göre proje sayısı değişimi.....	99
Şekil 5.2: Ödenek Miktarı.....	100
Şekil 5.3. 2005 Yılı İşlerin Durumu.....	103
Şekil 5.4: 2005 Yılı İşlerin Durumu.....	104
Şekil 5.5: 2006 Yılı İşlerin Durumu.....	108
Şekil 5.6: 2006 Yılı İşlerin Durumu.....	108
Şekil 5.7: 2007 Yılı İşlerin Durumu.....	112
Şekil 5.8: 2007 Yılı İşlerin Durumu.....	113
Şekil 5.9. 2008 Yılı İşlerin Grafikselsel Gösterimi.....	115
Şekil 5.10: 2008 Yılı İşlerin Durumu.....	116
Şekil 5.11. 2009 Yılı İşlerin Grafikselsel Gösterimi.....	118
Şekil 5.12: 2009 Yılı İşlerin durumu.....	118
Şekil 5.13:2004 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	120
Şekil 5.14: 2005 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	124
Şekil 5.15: 2006 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	126
Şekil 5.16: 2007 yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	127
Şekil 5.17: 2008 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	130
Şekil 5.18: 2009 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.....	132

GİRİŞ

Bu çalışmada kırsal kalkınma açısından Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin önemi incelenecektir. Ayrıca Gerze İlçesinde kurulan Köylere Hizmet Götürme Birliğinin yaptığı faaliyetler de bir örnek olarak ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Kırsal kalkınmasında Köylere Hizmet Götürme Birliklerine duyulan ihtiyacın ortaya çıkarılması araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Köylere hizmet götürme birliklerine kırsal kalkınması sürecinde ihtiyaç duyulan önemli bir araç olarak bakılması bu araştırmanın önemini daha da arttırmaktadır. Bu nedenle, Gerze İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği de kırsal kalkınma açısından bir örnek olay olarak incelenmiştir. Sinop İli Gerze İlçesine bağlı 41 köyden, Köylere Hizmet Götürme Birliği sayesinde hizmet alanlar ile ilgili bilgiler ve uygulamalardan örnekler verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde yer alan inceleme, karşılaştırma ve değerlendirmelerle Birliğin yıllar içerisinde gelişimini gözlemleyerek gelinen noktayı saptamak amaçlanmıştır.

Bu çalışmada bilimselliğin temel özelliklerine uygun, güvenilir, ayrıntılı karşılaştırma yapmaya olanaklı bilgiler toplanmaya özen gösterilmiştir. Özellikle bu konudaki yazılı kaynaklar taranarak bunlardan önemli ölçüde faydalanılmaya çalışılmıştır. Genel bir literatür taraması yapılarak köylere hizmet götürülmesi ile ilgili çalışmalar ve mevcut durum saptanmıştır.

Köylere hizmet götürme birliklerini, yeni bir mahalli idare yapılanması olarak algılamak, il özel idareleri ve belediyelerden sonra üçüncü derecede önemli mahalli hizmet birimleri olduğu gerçeğini herkesin kabul etmesi gerekmektedir. Gerçekten de köylere hizmet götürme birlikleri, tıpkı il özel idareleri ve belediyelerde olduğu gibi, yasayla genel

bütçeden yeterli gelir kaynaklarına kavuşturulduğu takdirde kırsal kalkınma adına çok daha önemli işlevler yerine getirecektir.

Yerel yönetim birimlerinin bir araya gelmeleri, yeryüzündeki deneyimler gözden geçirildiğinde; birleşmeler biçiminde ya da işbirliği yapma biçiminde olmaktadır (Keleş, 1994: 347).

Birleşmeler, güçsüz duruma gelen mahalli idarelerin gerek nüfus gerekse alan itibariyle büyüyerek görev, sorumluluk ve kaynak yönünden etkinleşmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Altmışlı ve yetmişli yıllarda birçok Avrupa ülkesinde gerçekleştirilen mahalli idare reformuyla amaçlanan bu idi.

Bu ülkeler reform hareketinin faydalarını görmüşler ve yerel hizmetlerde etkin ve verimli sonuçlar sağlamışlardır. Birleşme birkaç şekilde olmaktadır. İlki, katılma şeklindedir. Bir yerel yönetim birimine katılarak tüzel kişiliğini ve varlığını kaybetmektedir. Bir diğer birleşme şekli ise, birden fazla birimin bir araya gelerek yeni bir yerel yönetim birim oluşturmalarıdır. Oluşan yeni birimin statüsü ve tanımı kendisini meydana getiren birimlerden farklı olabilmektedir.

İşbirliği yapma ise, yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerine dokunmadan onların çeşitli hukuki yapılanma içinde bir araya gelmelerini ifade eder. İşbirliği yapmanın en belirgin şekli Mahalli İdare Birlikleridir.

Diğer işbirliği yöntemlerine nazaran Mahalli İdare Birlikleri gerek ulusal düzeyde gerekse uluslar arası düzeyde her ülkenin yerel yönetim sisteminden bağımsız var olan ve gittikçe de gelişen bir konuma sahiptir. Ayrıca, yerel yönetimlerin artan önemine paralel olarak birliklerin de her geçen gün daha çok önem kazandığı bilinen bir gerçektir (Özhan ve Yeter, 1995: 8).

Ülkemiz yerel yönetim sistemi içinde il özel idaresi, belediye ve köy yönetimlerinden oluşan yerel yönetim birimlerimiz, ilgili yasalarında kendilerine verilmiş görevlerini yine hukuken tanımlanmış gelir kaynaklarını kullanarak yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Yerel yönetim birimlerinin çeşitli hukuki, sosyal, kurumsal, ekonomik ve yönetsel nedenlerden dolayı özellikle yerel hizmetlerin demokratik anlayış içinde etkin görülmesinde önemli aksaklıklar görülmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerimiz, dünyadaki benzer örneklerde olduğu gibi, kendi aralarında birlikler kurarak ilgili hizmet alanlarında güç birliği yapmaktadırlar. Köylere hizmet götürme birlikleri ise, ülkemiz açısından taşrada zor şartlarda görev yapan mülki amirlerin ve özellikle de kaymakamların yerel ve ortak kimi hizmetlerin görülmesi için kaynak bulmalarına olanak sağlayan, halka hizmet sunmalarını kolaylaştıran bir örgütlenme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Arslan, 2003).

Genel Bütçeden ve İl Özel İdare Bütçelerinden ilçelere ve onların köyelerine ayrılan ödenekler genel olarak yetersizdir. Kalkınmakta olan ülkemizin Genel Bütçesindeki ödeneklerin daha çok büyük projelere ve zorunlu harcamalara ayrıldığı bir gerçektir. İl Özel İdare Bütçelerinin yetersizliği, gelir kaynaklarının sınırlı oluşu nedeniyle, bu kaynaktan köylere hizmet götürmede istenilen düzeye ulaşılamamaktadır. Ülkemizde mevcut idari sistem içinde ilçelerin bir bütçesinin olmadığı, Köy Bütçelerinin de çok yetersiz olduğu düşünüldüğünde, köylere hizmet götürmenin güçlüğü açıkça görülmektedir.

Özellikle kaymakamların, ilçenin akçalı kaynak, araç-gereç, personel ve yetki gibi sorunlarına bir ölçüde çözüm getirmiş olan başarılı örneklerden esinlenerek, köy birlikleri kurulmasına ilgi duydukları bilinmektedir. Öte yandan planlı kalkınma dönemiyle

birlikte halk katılımına verilen önem, birliklerin bu amacı gerçekleştirecek bir araç olarak düşünülmesine yol açmıştır (Yalçındağ, 1977: 26).

Köylere hizmet götürme birlikleri, bir yerel yönetim birimi olarak, kırsal alanda köy yerel yönetimi ile merkezi yönetimin taşra örgütlerini bir araya getiren oluşumdur. Bu oluşumla, merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişkiler hiyerarşik bir nitelikten, hizmet amaçlı işbirliğine doğru dönüşüme uğrar. Yerel yönetimlerle merkezi yönetim ilişkilerinin olması gereken nitelik, hizmet amaçlı işbirliğidir. Dünyadaki gelişim de bu yöndedir (Zengin, 1995: 51).

Bu çalışmada öncelikle yerel yönetim birliklerinin hukukumuzdaki yerine ve bu birlikleri doğuran nedenlere açıklık getirmeye çalışacağız. Daha sonra birliklerin hukuksal, örgütsel ve mali yapılarının çerçevesini çizerek bu birliklerden olan köylere hizmet götürme birliklerini daha kapsamlı bir şekilde ele alacağız. Son olarak, köylere hizmet götürme birliklerinin toplum kalkınması ile olan ilişkisini inceleyip bu kapsamda bir örnek olarak Gerze İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin çalışmalarına yer vereceğiz.

I. BÖLÜM

GENEL OLARAK YEREL YÖNETİM BİRLİKLERİNİN HUKUKUMUZDAKİ YERİ

1.1. Anayasal Dayanaklar

1.1.1. 1961 Anayasası

1961 Anayasasına kadar yerel yönetim birliklerine anayasal metinlerimizde yer verilmemiştir. Türkiye’de yerel yönetim birliklerine ilişkin ilk anayasal düzenleme 1961 Anayasası’nda yer almıştır. 116. maddenin son fıkrasında yer alan bu düzenleme şöyledir:

“Mahalli İdarelerin kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”

1.1.2. 1982 Anayasası

1982 yılında hazırlanan ve halen yürürlükte bulunan anayasada yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeler 127. maddede yer almaktadır. Birliklere ilişkin düzenleme şöyledir: *“Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”* Her iki anayasanın kullandığı kelimeler hemen hemen aynı olmasına rağmen, aradaki ilk farklılık, 1982 Anayasası’nda *“belirli kamu hizmetlerinin*

görülmesi amacıyla” ibaresinin yer almasıdır. Bu düzenleme, 1961 Anayasası’nda bulunmayan bir hüküm getirmekte, birlik kurmayı amaç bakımından sınırlamakta, böylece yasa ile genel amaçlı birlik kurulmasını önlemektedir. İkinci farklılık ise, 1982 Anayasası’nda birlik kurmanın Bakanlar Kurulu iznine bağlanmış olmasıdır.

Bir köy kurulurken İçişleri Bakanlığı’nın onayı, bir belediye kurulurken ise üçlü kararname yeterli görülürken, mevcut bu mahalli idare birimlerinin kendi aralarında işbirliği yapmak üzere bir araya gelmelerini Bakanlar Kurulu’nun iznine bağlamanın gerekçesini bulmak herhalde kolay değildir. Eğer Bakanlar Kurulu’ndan birliğin kurulmasına ilişkin uygunluk denetimi yapılması isteniyorsa, bunun günümüzün özerk ve demokratik yerel yönetim anlayışıyla çatıştığı gerçeği ortaya çıkar. Amaç, birlik kurmayı zorlaştırmak ise bunun akılcı olmadığı açıktır. Zira belli bir hizmeti tek başına yerine getiremeyen veya bölgesel ölçekteki belirli yatırım ve hizmetleri yerine getirmek üzere bir araya gelen mahalli idarelerin güçlerini birleştirmelerinin karşısına çıkmak fayda değil zarar getirecektir. Zaten, birliklerin kurulmasında Bakanlar Kurulu izninin aranması, uluslararası normlara da aykırıdır (Güneş, 2005: 162). Yeni belediye yasasında bu izin yurtiçindeki birlikler için aranmıyor.

1.2. Yasal Kaynaklar

1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanununun 47 ve 48. maddelerinde iki veya daha fazla köyü ilgilendiren işlerin nasıl yapılacağı konusunda bir düzenleme getirilmiştir. Bu iki maddede düzenlenen husus dar anlamda birlik değildir, ancak köyler arasında işbirliğine yol gösterici şekilde önemlidir.

Ülkemizde yerel yönetim birliklerinin yapısını 1580 sayılı Belediye Kanunu belirlemiştir. Bu kanundan önce yürürlüğe girmiş olan diğer yasalarda yerel yönetimler arasındaki işbirliğini düzenleyen kurallar bulunmakla birlikte bir kamu kurumu olarak yerel yönetim birliklerinin temelleri bu kanunla atılmıştır.

Belediye Kanunu'nun "*Birlik Tesisi*" başlıklı 7. faslında yer alan hükümlere dayanılarak kurulacak yerel yönetim birlikleri sınır ve mahiyet yönünden hiçbir sınırlamaya bağlı olmaksızın bütün yerel yönetim birimleri arasında kurulabilmektedir. Belediye Kanunu'nun 133. maddesinden 148. maddesine kadar devam eden 16 adet madde, yerel yönetim birliklerini derli toplu bir düzenlemeye tabi tutmuştur.

Ancak, bu kanun 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun 24.12.2004 gün ve 25680 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkmıştır. 5272 sayılı Belediye Kanunu'nda ve 13.07.2005 tarih ve 5168 sayılı resmi gazetede yayınlanan 5393 sayılı Belediye Kanununda yerel yönetim birlikleriyle ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemiştir.

1984 tarihinde kabul edilen 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanununun 25. maddesinde yerel yönetim birliklerine ilişkin şu hüküm yer almaktadır:

"Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile kendi aralarında veya diğer mahalli idarelerle birlik kurmaları Bakanlar Kurulu iznine tabidir."

Bu kanunun uygulanması ile yönetmeliğin 38. maddesinin "*t*" fıkrası ise; birlik kurulmasına karar vermek Büyükşehir Belediye Meclisi'nin görevidir, şeklindedir. Bu düzenlemeye karşın 23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir belediyeleri kanununda birlikler ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

16.05.1987 tarihli 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda, 1580 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alan düzenlemeler gibi birlik kurulmasına ilişkin hükümler yoktur. Ancak, Kanun'un 145 ve 146. maddelerinde, birbirlerine komşu iller arasındaki ortak işlerin görülme usulü belirtilmiştir. 04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda birlikler ile ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır.

1949 yılında yürürlüğe giren 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 47. ve 48. maddeleri ile Belediye Kanunu'nun 133. maddesine atıfta bulunarak 56. maddesinde yerel yönetim birliklerine ilişkin bir düzenlemeye yer vermiştir. Buna göre;

“Bucak çevresindeki bütün köyler ile belediyeler kendi aralarında içme suları, sulama, yol ve telefon şebekeleriyle tarım aletleri ve makineleri tedarik, tesis ve işletmeleri gibi mahalli mahiyetteki müşterek işler için bucak meclislerinin gösterecekleri lüzum üzerine Köy Kanunu'nun 47, 48 ve Belediye Kanunu'nun 133. maddesine göre birlik kurarlarsa, bucak meclis ve komisyonu bu birliğin karar ve murakebe heyetleri, bucak müdürleri de icra vasıtası görevini yaparlar. Bu suretle birliğin kuruluşu valinin tasdikiyle tamamlanır.”

Mahalli İdareler Birliklerine ilişkin olarak ilk müstakil kanun 26.05.2005 tarih ve 5355 sayılı “Mahalli İdare Birlikleri Kanunu”dur.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu yayınlanmadan önce, mahalli idare birlikleri ile ilgili düzenleme 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 133–148. maddelerinde yer almaktaydı. 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun 24.12.2004 tarihinde yürürlüğe girmesiyle 1580 sayılı kanun yürürlükten kalkmış ve dolayısıyla mahalli idareler birlikleri ile ilgili yasal boşluk meydana gelmiştir. 11.06.2005 tarihinde 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle bu boşluk ortadan kalkmıştır.

1.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda Birlikler

Avrupa Konseyi Bölgeler ve Yerel Yönetimler Sürekli Konferansı tarafından hazırlanarak 1985 yılında İsveç'in başkenti Stockholm'de toplanan Bakanlar Kurulu komitesi tarafından kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartı üye ülkelerin onayına sunulmuştur.

Bakanlar Kurulunun 20.02.1988 tarih ve 88/13296 sayılı kararı ile, şartın imzalanması için Avrupa Konseyi nezdindeki Daimi Temsilcinin yetkili kılınması üzerine şart, 21 Kasım 1988 tarihinde sözleşme olarak ülkemiz adına imzalanmıştır. Daha sonra da, 08.05.1991 tarih ve 3723 sayılı kanunla (21.05.1991 tarih ve 20877 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı) parlamento tarafından ve 06.08.1992 tarihli (03.10.1992 tarih ve 21634 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı) kararla Bakanlar Kurulu tarafından bazı maddelere çekince konularak onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Bu şart ile mahalli idarelerin yerinden yönetim prensibi ilk defa bir uluslararası sözleşmede yer almış ve yine bu prensibin demokratik devlet yapısının temeli olduğu vurgulanmıştır. Bu Şart'ı kabul eden devletler yerinden yönetim prensibini uygulamak ve anayasa dâhil milli hukuklarında yer vermeyi taahhüt etmişlerdir.

Ayrıca Subsidiarite ilkesine yer verilmiştir ki, bu ilkeye göre kamu hizmetlerinin yurttaşın en yakın birimler tarafından yerine getirilmesi gerekir. Avrupa Yerel Yönetimler Şartı mahalli idareler arasında bir eşit yapılanmayı hedeflememekte, üye devletlerde mevcut yerel yönetim şekline bağlı kalarak yerinden yönetim ilkesini güvence altına almaktadır.

Özerklik Şartı'nın 10. maddesi "*Yerel Yönetimlerin Birlik Kurma ve Birliklere Katılma Hakkı*" başlığını taşımaktadır.

Madde metni Şu Őekildedir:

“1- Yerel makamlar yetkilerini kullanırken, ortak ilgi alanlarındaki görevlerini yerine getirebilmek amacıyla, başka yerel makamlarla işbirliği yapabilecekler ve kanunlar çerçevesinde birlikler kurabileceklerdir.

2- Her devlet, yerel makamların ortak çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için birliklere üye olma ve uluslararası yerel makamlar birliklerine katılma hakkını tanıyacaktır.

3- Yerel makamlar, kanunla muhtemelen öngörülen Őartlar dahilinde, başka devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilirler.”

Ancak birliklere ilişkin bu maddenin birinci paragrafı Türk Hükümeti tarafından zorunlu olarak imzalanırken ikinci ve üçüncü paragraflarına ise çekince konmuŐtur.

Zorunlu olarak imzalanan birliklere ilişkin Şart’ın onuncu maddesinin birinci paragrafının, birlik kurulmasını Bakanlar Kurulunun iznine bağlayan Anayasa’nın 127. maddesi hükmüyle çeliŐtiĐi söylenebilir (Özhan ve Yeter, 1995: 24-29).

II. BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER ARASI BİRLİK KURMA GEREKSİNİMLERİ VE TURLERİ

2.1. Yerel Yönetimler Arası Birlik Kurma Gereksinimleri

Her toplumsal kuruluş ve örgüt gibi yerel yönetim birlikleri de bir ya da birçok gereksinim sonucu ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimlerin biçimlenip bir örgüte dönüşmesi, bazen yerel halkın istek ve çabaları, çoğu kez de merkezden yönetim ya da onun taşra kuruluşundaki yetkililerinin yönlendirici ve özendirici tutum ve davranışlarıyla ortaya çıkmaktadır.

Adı geçen gereksinimler, belli başlı beş kümede toplanabilir:

1. Hizmet Gereksinimi
2. Yerel görevlerde farklılaşma,
3. Ekonomik gereksinimler,
4. Yöredeşlik etkeni,
5. Politik tatmin etkeni.

2.1.1. Hizmet Gereksinimi

Son yıllarda, teknik ve ekonomik alanda, toplumsal yapıda, devlet yönetimi anlayışında oldukça hızlı, baş döndürücü gelişmeler meydana gelmiş, klasik yerel yönetim anlayışı bu değişimler karşısında yetersiz kalmıştır. Kitle iletişim araçları ile bilgileri ve görgüleri artan insanların gereksinimleri nitelik ve nicelik bakımından değişmiştir. Bu

etkiler yerel halk üzerinde de görülmüş ve istem potansiyeli artmıştır. Var olanla yetinmek yerine, daha çok ve daha üst düzeydeki hizmetler istenir olmuştur. Çeşitli etken ve olanaksızlıklarla yerel yönetimlerce karşılanamayan ya da karşılanmaları geciken bu gereksinimlerin yoğunlaşan baskısı, yerel halkı, birliklerin işlevlerinden yararlanmaya yöneltmektedir.

2.1.2. Yerel Görevlerde Farklılaşma

Çoğalan ve mahiyetleri değişen yerel gereksinimlerin zamanında karşılanabilmesi zorunluluğu, yerel görevlerde de, daha doğrusu görevleri yerine getirme yönteminde de bazı farklılıklar doğurmaktadır. İl, belediye ya da köy yönetimlerince yürütülmesi gereken bazı hizmetler, yürürlükteki mevzuatın kısıtlayıcı hükümlerinden sıyrılmak, daha güçlü bir ekipmana kavuşmak, parasal kaynak yetersizliği engelini aşmak ve hizmet için gerekli personeli daha kolay çalıştırma olanağını bulmak için yerel yönetimlerin görevleri arasından çıkararak birlik görevlerine katılmaktadır. Bunları kısaca görelim.

2.1.2.1. Mevzuat Etmeni

Köy yönetimleri ayırık tutulacak olursa, il özel yönetimleri ile belediyeler, harcama işlemlerinde, alım, satım kiralama, yapma, yaptırma ve onarım işlemlerinde 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme Kanununa tabidirler. Bu yasaların 40 yılı aşan bir geçmişi vardır ve içerdiği son derece katı hükümleri, harcama limitleri ve formaliteleri, günün koşullarına uymaktan uzaktır. Yine bu iki yerel yönetimin hesap ve harcamaları Sayıştay'ca da denetlenmektedir.

Bazen bu sıkıcı, katı formalitelerden ve denetimden kurtulmak için belediyeler ve il özel yönetimlerinin "*ödeneklerini, yardım olarak birlik ve derneklere aktarmak suretiyle dolaylı şekilde harcadıkları da olmaktadır*".

2.1.2.2. Araç-Gereç Etmeni

Yerel Yönetimlerin, bazen tek başlarına edinemedikleri ya da işletilmelerini çeşitli nedenlerle sürdüremedikleri araç ve gereçleri (kamyon, yol yapım ve bakım makineleri, ambulans ve benzeri ekipmanları) birlik kurarak sağlamaktadırlar. Bu amaç için birlik oluşturmada, yetersiz olanaklarını birleştirerek yeterli düzeye ulaştırma gereksinimi yanında mevzuat etmeninde belirtmeye çalıştığımız nedenler de etkili olmaktadır.

2.1.2.3. Parasal Etmen

Birlikleri doğuran gereksinim etmenlerinin en önemlisi olarak parasal etmeni göstermenin daha isabetli olacağı kanısındayız. Gerçekten il, belediye ve köylerin bazı ortak ve yerel gereksinimleri karşılayamamaları akçalı kaynak yetersizliğine dayanmaktadır. Bunun için de bu yönetimler, yetersiz de olsa var olan akçalı olanaklardan ayırabildikleri bir payla birlikleri oluşturabilmekte ve böylece kendilerine oranla daha güçlü bir kaynağa kavuşabilmektedirler. Ayrıca, birliğin hizmet ve işletmelerinden sağlanan gelirlerin, gereksinimlerin karşılanmasında sürekliliği ve tutarlılığı da gerçekleştireceği düşünülebilir.

2.1.2.4. Personel Etmeni

Birlikleri oluşturan bazı konular, özel bir bilgi ve uzmanlık dalında yetişmiş personel çalıştırılmasını gerektirebilir. Yürürlükteki barem yasalarının bu uzman ve teknik personele, çekici bir aylık ya da ücret ödenmesini olanaksızlaştırması düşünülebilir. Yerel yönetimler gibi, il ve belediyelerin kurdukları birlikler de 657 sayılı yasaya tabi olduklarından, iş bütünü zorlaşabilir. Ancak, köyler arasında kurulan birlikler sözü edilen yasanın dışında kaldıkları için, istedikleri aylık ve ücretleri ödeyerek personel gereksinmelerini karşılayabilirler. Bu olanak da, birliklerin doğuşunda bir etmen olabilir.

2.1.3. Ekonomik Faaliyet Gereksinimleri

Teknik ve ekonomik alanlarda sözünü ettiğimiz hızlı ve büyük değişmelerle klasik niteliği değişmeye başlayan yerel yönetimler, en azından insanların belli bir kesiminin maddi refahının artmasıyla daha üstün standartlı hizmetleri görme istemleriyle karşılaşmaktadır. Bunun için de hem gelir artırıcı, hem de bu hizmetleri üretebilecek kurum ve işletmeleri yapıp çalıştırmak üzere, yerel yönetimlerin kimi girişimleri olacaktır. Tarımda birim alandan daha çok verim almak için sulama kanalları, bol ve temiz içme suyu şebekeleri, sürekli ve bol elektrik, sağlık kurumları ve araçları, bitkisel ve hayvansal ürünlerin saklanması, pazarlanması için depolar, mezbahalar, soğuk hava depoları, halıcılığın yaygınlaştırılması ve benzeri konular, ekonomik etmenlerin yoğunlaştırıp ön plana çıkardığı yerel gereksinimlerdir. Bunlara toplumsal güvenlik, kültür ve eğlence gereksinmelerini de ekleyebiliriz.

Öte yandan birliklerin, yerel hizmetlerin maliyetini düşürdüğü de bir gerçektir.

İşte bu ekonomik etmen de, yerel yönetimlerin üstesinden tek başlarına gelemedikleri bazı gereksinimleri karşılamak için birlik kurmaları yolunu açmaktadır.

2.1.4. Yöredeşlik Etkeni

İletişim ve ulaşım araç ve olanaklarının hızla artması ve gelişmesi sonucunda, belirli bir yörede oturan halkın, çevrelerindeki ya da kendilerinden oldukça uzak yörelerdeki halkın yaşam düzeylerini görüp öğrenmelerine ve kendilerinininkiyle karşılaştırarak bir takım sonuçlara varmalarına neden olmaktadır. Daha çok duygusal dürtülerle ortaya çıkabileceği düşünülen ve yöredeşlik adını verdiğimiz bu etmen de, yerel halkı, daha iyi, daha üstün standartlı hizmetleri istemeye, en azından onlardan geri kalmamaya itebilir, işte bu nedenle yoğunlaşan istemleri, tek başlarına karşılayamayan yerel yönetimler birlik kurmaya yönelebilirler.

2.1.5. Politik Tatmin Etkeni

Yerel yönetimlerin organlarına seçilebilmek ve bir takım görevler yüklenebilmek, yerel koşullar içinde insanlar için saygınlık kazanmanın yollarından biri olmaktadır, örneğin, İl genel meclisi üyesi, belediye başkanlığı, muhtarlık, gibi. Demokratik düzen içinde bu tür görevlerin, çoğu kez bir üst görev için basamak olduğu bilinmektedir. Muhtarlıktan il genel meclisi üyeliğine ya da belediye başkanlığına, oradan da parlamento üyeliğine geçilebildiğinin çokça somut örnekleri vardır, işte bu görevlere herhangi bir nedenle seçilemeyen kişiler, yine yerel bir kuruluş olan birliklerde tatmin olma yollarını arayabilirler. Bilinçaltında yatan bu isteğin baskısının ilk fırsatta ve herhangi bir konuda birlik kurulması için etken olabileceği düşünülmektedir (Gönül, 1977: 126-130).

2.2. Birlik Türleri

2.2.1. 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununda Öngörülen Birlik

Çeşitleri:

- a. Zorunlu Birlikler (5355/4 md.)
- b. Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri (5355/Ek 1. madde ve Geçici 3. Madde)
- c. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (5355/18. Madde)
- d. Sulama Birlikleri (5355/19. Madde)
- e. Ülke Düzeyinde Kurulan Birlikler (5355/20 Madde)
- f. Diğer Birlikler

olarak sınıflandırılabilir.

2.2.1.1. Zorunlu Birlikler

Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda; Bakanlar Kurulu, ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebilir. Bu fıkra da belirtilen birliklerden ayrılma da Bakanlar Kurulunun iznine bağlıdır.

Mahallî idarelerin bütün görevlerini kapsayacak şekilde genel amaçlı veya amacı açıkça belirlenmemiş birlik kurulamaz.

2.2.1.2. Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri

Kültür ve turizmi koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, alanın bütüncül bir anlayışla korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve

teknik altyapının gerçekleştirilmesi ve işletilmesini sağlamak amacıyla alandaki bütün mahalli idarelerin katılımı ile bir mahalli idare birliği kurulur. Bu amaçla kurulan mahalli idare birliklerinin meclis üyelerinin üçte biri, alandaki Kültür ve Turizm Bakanlığında turizm belgeli konaklama tesislerinin ve deniz turizmi tesislerinin temsilcilerinin kendi aralarından, birlik tüzüğüne belirlenen sayıda ve gizli oyla belediye meclis üyeliğine seçilme şartlarını taşımak kaydıyla seçecekleri üyelerden oluşur. Seçim, birlik merkezinin bulunduğu yer il özel idaresi encümenlerinin gözetiminde yapılır.

Birliğin görev ve yetki alanında bulunan konaklama tesisleri, üye mahalli idarelerin ödediği aidatın üçte birinden az olmamak üzere konaklama tesislerinin yatak sayıları, deniz turizmi tesislerinin ise bağlama kapasiteleri dikkate alınarak birlik meclisince belirlenecek miktarda üyelik aidatı öder. Üye olmayan diğer turizm tesisleri ve hizmetten yararlananlar, birlik meclisince belirlenecek miktarda katılım payı veya ücreti öder.

Bu Kanunun ek 1'inci maddesinde belirtilen turizm altyapı hizmet birliklerinin kurulma işlemleri bölge veya merkezde yetkili valiler tarafından bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde tamamlanır. Bölge veya merkezin birden fazla il sınırını kapsamaması halinde, bu konuda İçişleri Bakanlığınca görevlendirilecek valilik, kuruluş işlemlerini yürütür.

Bu Kanunun yayımı tarihinden önce kurulmuş turizm altyapı hizmet birlikleri, tüzüklerini en geç bir yıl içerisinde Kanuna uygun hale getirirler.

2.2.1.3. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

İlçelerde, tarım ürünlerinin pazarlanması hariç olmak üzere, yol, su, kanalizasyon ve benzeri altyapı tesisleri ile köylere ait diğer hizmetlerin yürütülmesine

yardımcı olmak, bizzat yapmak, yaptırmak ve kırsal kalkınmayı sağlamak üzere, tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, Köylere Hizmet Götürme Birliği kurulabilir. Bakanlar Kurulu, bu konuda genel izin vermeye yetkilidir.

Birlik başkanı merkez ilçelerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı, diğer ilçelerde kaymakamdır. Köylere hizmet götürme birliğinin meclisi, birlik başkanı başkanlığında, birliğe üye köylerin muhtarları ve o ilçeden seçilen il genel meclisi üyelerinden oluşur. Köylere hizmet götürme birliğinin encümeni birlik başkanının başkanlığında, meclisin kendi üyeleri arasından gizli oyla seçeceği iki il genel meclisi üyesi ve iki köy muhtarı olmak üzere beş kişiden oluşur.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri; köye yönelik hizmetlere ilişkin yapım, bakım ve onarım işleri, bölünmüş yol, elektrifikasyon, köy yolu, içme suyu, sulama suyu ve kanalizasyon yatırımlarını, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri köylere hizmet götürme birliklerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilirler. Aktarma işlemi merkezi idare kuruluşlarında ilgili bakanın, il özel idarelerinde valinin onayıyla yapılır ve bu ödenekler tahsis amacı dışında kullanılamaz. Bu takdirde iş, birliğin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılır. Köylere hizmet götürme birlikleri de bütçe imkânları ölçüsünde bu yatırımlara kendi bütçelerinden ödenek aktarabilirler. Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri tarafından aktarılacak ödeneklerle gerçekleştirilecek yatırımlar, birliğin hizmet ve görev alanı sınırlamasına tabi olmaksızın yapılabilir.

Köylere hizmet götürme birlikleri, ihtiyaca göre hizmet akdiyle personel istihdam edebilir. Ancak, köylere hizmet götürme birliklerinin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın % 10'unu aşamaz. Vali

ve kaymakamlar birlik hizmetlerini yürütmek üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilenlere birlik bütçesinden karşılanmak üzere, (5000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan tutarda aylık ödeme yapılır. Görevlendirmelerde otuz günden kısa süreler için kıst hesaplama yapılır.

İl özel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerinin sunacağı yatırım plânı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre il genel meclisince kararlaştırılır.

2.2.1.4. Sulama Birlikleri

Sadece sulama amaçlı olarak kurulan mahallî idare birliklerinde birlik meclisi, 8'inci maddede belirtilen doğal üyeler ile belediye meclisi üyeliğine seçilme şartlarına sahip olan ve birliğin sulama faaliyetinden faydalanan mülk sahibi çiftçiler arasından birlik tüzüğünde gösterilen sayıda seçilecek üyelerden oluşur. Seçim, üye mahallî idare sınırları içinde birliğin sulama faaliyetinden faydalanan çiftçilerin katılımıyla o mahallî idare meclisinin gözetiminde yapılır. Arazinin beş yıldan fazla kiralanması halinde birlik meclis üyeliğine seçilme ve birlik meclisi üye seçimlerinde oy kullanma hakkı kiracıya aittir. Birlik üyesi mahallî idarelerin birlik meclisinde kaç üye ile temsil edilecekleri, o mahallî idare sınırları içindeki sulanan alanların birliğin sulama faaliyetinden faydalanan toplam alana oranına göre tespit edilir.

Bu birliklerde birlik başkanı, ilk mahallî idareler genel seçimlerine kadar görev yapmak üzere seçilir.

2.2.1.5. Ülke Düzeyinde Kurulan Birlikler

Mahallî idarelerin menfaatlerinin korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve mahallî idarelerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulabilir. Bu durum ülke düzeyinde olmaksızın bu amaçlarla başka mahallî idare birliği kurulmasına engel oluşturmaz. İl özel idareleri ve belediyeler ülke düzeyinde kurulan birliklerden kendilerine ait olanın doğal üyesidirler.

Ülke düzeyinde kurulan birlikler birinci fıkroda belirtilen amaçların yanında mahallî idarelere rehberlik etmek; mahallî idareler arasında yardımlaşma ve işbirliğini, teknik ve idarî deneyim, bilgi değişimini teşvik etmek; iyi uygulama örneklerinin yaygınlaşmasına yardım etmek konularında da faaliyette bulunabilir.

Birinci fıkroda belirtilen birliklerden belediyelere ait olanın birlik meclisi; büyükşehir, il merkezi ve nüfusu yüz bin ve daha fazla olan yerlerin belediye başkanları ile her ilden belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri arasından o ilin milletvekili sayısı kadar seçilecek üyelerden oluşur. Seçim, birlik başkanlığının talebi üzerine büyükşehir olan yerlerde büyükşehir belediye başkanlığı, diğer yerlerde il belediye başkanlığınca tespit edilen gün ve yerde o il içindeki belediyelerin başkanları ve belediye meclis üyelerinin katılımıyla yapılır. Seçime katılacaklar kendilerini temsilen oy kullanmak üzere başka bir üyeye yazılı olarak yetki verebilirler.

2.3. 5355 Sayılı Kanuna Göre Birliklerin Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı

Tablo 2.1: 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun Öngördüğü Birlik Çeşitleri ve Sayıları (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2009).

BİRLİK TÜRLERİ	SAYISI
1) ZORUNLU BİRLİKLER (5355/4 md)	160
2) TURİZM ALTYAPI HİZMET BİRLİKLERİ	19
3) KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ	875
4) SULAMA BİRLİKLERİ	359
5) ÜLKE DÜZEYİNDE KURULAN BİRLİKLER	2
6) DİĞER	134
TOPLAM	1549

Not: 19/02/2007 tarihi itibarıyla Tüzüklerini 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa uygun hale getiren Mahalli İdare Birliklerinin toplam sayısı 1549'dur.

Tablo 2.2: 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa Göre Düzenlenerek Bakanlığa Gönderilen Birliklerin Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2009).

BİRLİK TÜRLERİ	SAYISI
ATAK (ALT YAPI BİRLİKLERİ)	44
BELEDİYE BİRLİKLERİ	46
BÖLGE BELEDİYE BİRLİKLERİ	15
ÇEVRE HİZMET BİRLİKLERİ	15
HİZMET BİRLİKLERİ	15
İÇME SUYU BİRLİKLERİ	101
SULAMA BİRLİKLERİ	359
KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ	875
KALKINMA BİRLİKLERİ	11
MAHALLİ İDARE BİRLİKLERİ	7
TURİZM BİRLİKLERİ	19
DİĞER	42
TOPLAM	1549

Not: Tüzüklerini 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa uygun hale getiren Mahalli İdare Birlikleri'nin toplam sayısı 1549'dur.

III. BÖLÜM

BİRLİKLERİN HUKUKİ, ÖRGÜTSEL VE MALİ YAPILARI

3.1. Hukuki Yapı

Mahalli İdare Birlikleri, Anayasa'nın 127'nci maddesi ile 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa istinaden İçişleri Bakanlığımızın teklifi ve Bakanlar Kurulu izni ile kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz kamu kuruluşlarıdır. Anayasanın 127'nci maddesine göre; Mahalli İdareler, kendilerine mevzuatla verilmiş görevlerden bir ya da birkaçını yapmak üzere, kendi aralarında birlik kurabilirler. Birliklerin kurucularının mahalli idare birimi olması zorunludur. Köyler, Belediyeler ve İl Özel İdareleri kendi aralarında (sadece köylerden, belediyelerden veya özel idarelerden oluşan) birlik kurabilecekleri gibi diğer mahalli idarelerle ortaklaşa da (belediye/köy, belediye/özel idare, köy/özel idare, belediye/köy/özel idarelerden oluşan) birlik kurabilirler. Bu yolla, hem ortak ihtiyaçlarının çözümünde güç birliği yapmış olurlar, hem de hizmetin gerektirdiği optimallikta hizmet birimleri oluşturabilirler.

Özellikle coğrafi bakımdan birbirine çok yakın olan mahalli idare birimleri itfaiye, içme suyu, sulama, kanalizasyon, arıtma, katı atık toplama ve bertarafı, asfalt şantiyesi gibi hizmetleri, aralarında kuracakları birlikler vasıtasıyla yürütebilirler.

Birliklerin geliri, esas itibariyle üye mahalli idarelerin bütçelerinden ayıracakları paylardan oluşur. Ayrıca başka gelir kaynaklarının da bulunması mümkündür.

Mahalli İdare Birlikleri, tüzükte birliğe devredilmesi öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahalli idarelerin hak ve yetkilerine sahiptir.

Birlikler, çalışma programı, yetki devri, birlik ile birlik başkanının ihtilafı olması, birlik organlarının veya bunların üyelerinin görevden uzaklaştırılması, yıllık faaliyet raporu, bütçe ve diğer mali konular, tahvil ihracı hariç borçlanma, bütçe içi işletme tesisi, borç ve alacakların mahsubu, yurt dışı ilişkileri, diğer kuruluşlarla ilişkiler, yazışma ve yeniden değerlendirme oranının birliklerde uygulanması konularında birlik tüzüğü ile birliğe devredilen hizmetlerle sınırlı olmak üzere belediye mevzuatına tabidirler.

Belediyelerin ve İl Özel İdarelerinin birliklere üye olmaları halinde birliklerin kadro ihdas ve personel istihdam usul ve esasları aynen belediyelerdeki gibidir. Mahalli İdare Birliklerinin denetimi İçişleri Bakanlığınca yapılır. Valiler ve Kaymakamlar gerekli gördüklerinde ülke düzeyinde kurulan birlikler dışındaki birlikleri denetleyebilirler. Birlikler Sayıştay'ın dış denetimine tabi değildir

3.2. Örgütsel Yapı

26/05/2005 tarih ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

3.2.1. Birlik Tüzüğü

Birlik, birlik tüzüğünün kesinleşmesinden sonra Bakanlar Kurulunun izni ile kurulur ve tüzel kişilik kazanır.

Kurulmuş bir birliğe üyelik, üye olmak isteyen mahallî idare meclisinin kararı ve buna dayalı başvuru üzerine, birlik meclisinin kabulü ile olur. Bu durumda Bakanlar Kurulunun izni aranmaz. Ayrılmada ilgili mahallî idare meclisinin kararı yeterlidir.

Birlik tüzüğü, birliğı kuracak mahallî idarelerin meclislerinde üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla kabul edildikten sonra valinin; birlik birden fazla ildeki mahallî idarelerin katılımı ile kuruluyorsa İçişleri Bakanının onayı ile kesinleşir. Tüzük değişikliğinin nasıl yapılacağı birlik tüzüğünde gösterilir ve onaylanması hakkında tüzüğün onaylanmasına ilişkin usûl uygulanır.

Birlik tüzüğünde aşağıdaki hususların bulunması zorunludur:

- a) Birliğin adı ve amacı.
- b) Birlik üyesi mahallî idarelerin adları.
- c) Birliğin merkezi.
- d) Birliğin görev süresi, sona ermesi ve tasfiyesi.
- e) Birliğe devredilen görev ve hizmetler.
- f) Birlik meclisinin ve birlik encümeninin toplantı dönemleri.
- g) Birlik üyesi mahallî idarelerin her birinin birlik meclisinde kaç üye ile temsil edileceğı ve seçilen üyelerin görev süresi ve birlik encümeni üye sayısı.
- h) Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları ve bu payların tespit yöntemi,
- i) Birliğin gelirleri, giderleri, bütçe ve çalışma programlarına ilişkin hususlar.
- j) Birlik üyesi mahallî idarelerin ve bu idarelerin hizmet alanında yaşayanların birlik hizmetlerinden yararlanma usûlleri,
- k) Tüzük değişikliğinin nasıl yapılacağı.

Mahallî idare birlikleri, tüzükte birliğe devredilmesi öngörülen mahallî müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahallî idarelerin hak ve yetkilerine sahiptir.

3.2.2.Birlik Organları

Birliğin organları; birlik meclisi, birlik encümeni ve birlik başkanıdır.

3.2.2.1.Birlik Meclisi

Birlik meclisi, birliğin karar organıdır ve birlik üyesi mahallî idarelerin meclislerinin kendi üyeleri veya belediye meclis üyeliğine seçilmeyi haiz kişiler arasından, birlik tüzüğünde belirlenen sayıda ve gizli oyla seçecekleri üyelerden oluşur. Ancak dışarıdan seçileceklerin sayısı mahalli idare meclisinden seçileceklerin üçte birini geçemez. Asıl üye sayısının yarısı kadar yedek üye seçilir.

Birliğin üyesi olan il özel idaresi için vali, belediye için belediye başkanı ve köy için muhtar, birlik meclisinin doğal üyesidir. Birlik meclisinde bunların dışında doğal üye bulunmaz. Meclis üye tam sayısına doğal üyeler de dâhildir. Vali ve belediye başkanı birlik meclisinde kendisini temsil etmek üzere meclis üyelerinden birine yetki verebilir.

Üye mahallî idarelerden herhangi birinin birlik meclisindeki asıl üyeliklerinde boşalma olursa, birlik başkanı o mahallî idarenin yedek üyelerini göreve çağırır. Çağrılacak yedek üye kalmadığı takdirde üye mahallî idarelerin meclisleri, ilk toplantılarında yeniden yedek üye seçimi yapar. Birlik meclisinin feshedilmesi durumunda yeniden asıl ve yedek üye seçimi yapılır. Bu üyeler kalan süreyi tamamlar.

İl özel idaresi, belediye ve köy idarelerindeki görevleri sona erenlerin birlik meclisi üyeliği de sona erer.

Birlik meclisi üyeliği, üyeliğin düşmesini gerektiren bir sebeple sona erenler, bir sonraki dönemde birlik meclisi üyeliğine seçilemezler.

Birlik tüzüğünde, üye mahallî idarelerin birlik meclisinde nüfus ve katılım payı oranına göre temsil edilmesine dair esas getirilebilir.

Birlik başkanı aynı zamanda birlik meclisinin de başkanıdır.

Meclisin Görev ve Yetkileri

Birlik meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Yatırım plânı ve çalışma programını görüşmek ve kabul etmek.
- b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- c) Borçlanmaya karar vermek.
- d) Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına karar vermek.
- e) Birlik tarafından yürütülecek hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.
- f) Şartlı bağışları kabul etmek.
- g) Dava konusu olan ve miktarı ikibin Yeni Türk Lirasından onbin Yeni Türk Lirasına kadar birlik alacaklarının sulhen halline karar vermek.
- h) Birlik yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına karar vermek.
- i) Birlik başkanlık divanını, birlik encümen üyelerini ve meclis ihtisas komisyonu üyelerini seçmek.
- j) Birlik teşkilâtına ait birimlerin kurulmasına karar vermek.
- k) Birlik tüzüğünde öngörülmesi halinde tüzük değişikliğini kabul etmek.
- l) Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

m) Birlik başkanıyla birlik encümeni arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

Meclis Başkanlık Divanı

Birlik meclisi, birliğin kuruluşundan ve mahallî idare genel seçim sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulunca ilânından itibaren otuz gün içinde birlik merkezinin bulunduğu mahallin mülkî idare amiri tarafından birlik merkezinde toplantıya davet edilir. Meclis, en yaşlı üyenin başkanlığında toplanarak ilk iki yıl için görev yapmak üzere, üyeleri arasından ve gizli oyla birlik başkanını, meclis birinci ve ikinci başkan vekili ile kâtip üyeleri seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı üyeleri yapılacak ilk mahallî idareler seçimine kadar görev yapar. Üyelerinin tamamı il özel idarelerinden oluşan birliklerde birlik başkanı, birlik merkezinin bulunduğu ilin valisidir.

Meclis başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanır.

Birlik meclisine birlik başkanı, bulunmaması durumunda meclis birinci başkan vekili, onun da bulunmaması durumunda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Ancak yıllık faaliyet raporunun görüşüldüğü meclis toplantısı meclis başkan vekilinin başkanlığında yapılır.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yeni üye seçilir.

Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür.

Meclis Toplantısı

Meclis toplantıları, üye mahallî idarelerin kanunlarında belirtilen toplantı dönemleri dikkate alınarak yılda ikiden az olmamak üzere birlik tüzüğünde gösterilen zamanlarda yapılır. Yılın ilk toplantısı dönem başı toplantısıdır.

Birlik başkanı, üye mahallî idare meclislerinden birinin talebi, birlik meclisi üyelerinin üçte birinin gerekçeli teklifi veya acil durumlarda kendisinin lüzum görmesi üzerine birlik meclisini olağanüstü toplantıya çağırır. Olağanüstü toplantı çağırısı ve gündem en az üç gün önceden meclis üyelerine yazılı olarak duyurulur ve ayrıca ilân edilir.

Birlik meclisinde plan ve bütçe komisyonunun dışında birliğin faaliyet konularında olmak üzere ihtisas komisyonları kurulabilir. İhtisas komisyonları meclis üyeleri arasından birlik meclisinin kararıyla kurulur ve komisyon üye sayısı beşi geçemez. Komisyon üyelerinin ayrı mahalli idare temsilcileri arasından seçilmesi esastır.

Olağanüstü toplantılarda, çağırıcıyı gerektiren konuların dışında bir iş görüşülemez.

Birden çok ili kapsayan mahalli idare birliklerinde mahalli idare birlik meclisinin kararları o birliğin merkezinin olduğu yer mülki idare amirine gönderilir.

Birlik meclisinin toplantıları, kararları, çalışma esas ve usûlleri, bilgi edinme ve denetim yolları, feshi, meclis üyeliğinin sona ermesi, ihtisas komisyonu üyelerinin seçimi ile meclis üyelerinin yükümlülükleri hakkında bu Kanunda hüküm bulunmayan durumlarda, Belediye Kanununun belediye meclislerine ilişkin hükümleri uygulanır.

3.2.2.2.Birlik Encümeni

Birlik encümeni, birlik başkanı ile sayısı yediyi geçmemek üzere birlik tüzüğünde gösterilecek sayıda meclis üyesinden oluşur. Ülke düzeyinde kurulan birliklerde bu sayı iki kat olarak uygulanır. Bu üyeler, birlik meclisince, dönem başı toplantısında kendi üyeleri arasından gizli oyla bir yıllığına görev yapmak üzere seçilir. Birlik başkanı, encümenin de başkanıdır.

Birlik encümeni birlik tüzüğünde belirtilen sürelerle toplanır. Bu süre bir ayı aşamaz.

Herhangi bir sebeple yıl içinde seçilen birlik encümeni, dönem başına kadar görev yapar. Birlik meclisi üyeliği sona erenlerin birlik encümeni üyeliği de sona erer.

Üye sayısı dört veya daha fazla olan mahallî idare birliklerinde, encümen üyelerinin ayrı ayrı mahallî idarelerin meclis üyeleri arasından seçilmesi zorunludur.

Birlik meclisinin feshi durumunda, yeni meclis oluşuncaya kadar birlik meclisi ve birlik encümenine ait görevler, ulusal düzeyde kurulan birlikler için İçişleri Bakanlığınca, diğer birlikler için birlik merkezinin bulunduğu yer mülkî idare amirince kamu görevlileri arasından biri başkan olmak üzere görevlendirilecek beş kişilik bir heyet tarafından yürütülür.

Encümenin görev ve yetkileri

Birlik encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Yatırım plânı ve çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip birlik meclisine görüş bildirmek.

b) Kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği kamu yararı kararını almak.

- c) Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- f) İki bin Yeni Türk Lirasına kadar olan davaların sulhen halline karar vermek
- g) Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına ilişkin meclis kararlarını uygulamak.

Birlik encümeninin toplantıları, kararları ile çalışma esas ve usulleri hakkında bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Belediye Kanununun belediye encümenine ilişkin hükümleri uygulanır.

3.2.2.3. Birlik Başkanı

Birlik başkanı, birlik idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Birlik başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Birliği yönetmek ve birliğin hak ve menfaatlerini korumak.
- b) Yatırım plânı ve çalışma programı ile bütçeyi ve kesin hesabı hazırlamak, uygulamak, izlemek, değerlendirmek ve bunlarla ilgili olarak hazırlayacağı yıllık faaliyet raporunu meclise sunmak.
- c) Birliği temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- d) Birlik meclisine ve birlik encümenine başkanlık etmek.
- e) Birliğin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- f) Birliğin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.

- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak,
- h) Birlik meclisi ve birlik encümeni kararlarını uygulamak.
- i) Birlik Meclisi ve birlik encümeninin yetkisi dışında kalan diğer ödenek aktarmalarını yapmak.
- j) Birlik personelini atamak.
- k) Birliği denetlemek.
- l) Şartsız bağışları kabul etmek.
- m) Kanunlarla birliğe verilen ve birlik meclisi veya birlik encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Birlik bütçesinin harcama yetkilisi birlik başkanıdır. Birlik başkanı bu yetkisini birlik genel sekreterine veya birlik müdürüne devredebilir.

Birlik başkanlığının sona ermesi ile ilgili olarak Belediye Kanununun belediye başkanlığının göreve devamsızlık dışındaki sebeplerle sona ermesine ilişkin hükümleri uygulanır.

3.3.Mali Yapı

26/05/2005 tarih ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nda düzenlendiği şekliyle:

Birliğin Gelirleri

Birliğin gelirleri şunlardır:

- 1) Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları
- 2) Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- 3) Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılacak ödenekler.
- 4) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- 5) Kira ve faiz gelirleri.
- 6) Bağışlar.
- 7) Köylere hizmet götürme birlikleri için il özel idaresi bütçesinden ayrılacak pay.
- 8) Diğer gelirler.

Birliğin Giderleri

Birliğin giderleri şunlardır:

- 1) Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- 2) Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- 3) Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.

4) Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.

5) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri.

6) Dava takip ve icra giderleri.

7) Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri.

8) Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,

9) Temsil, tören ve ağırlama giderleri.

IV. BÖLÜM

KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ

4.1.Köy Yönetimi Ve Sorunları

Bir yerleşim merkezi olarak köyler, kasaba ve şehirlerden çok daha önce kurulmuş ve sakinlerinin çeşitli ihtiyaçlarına cevap vermek üzere teşkilatlandırılmıştır. Gerçekten de köy, eskiden beri bağımsız bir sosyal varlık olarak toplumumuzda yer almıştır (Kabaloğlu ve Yıldırım, 1995: 206).

Geleneksel bir yerel yönetim kuruluşu olan köy yönetimi, 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu ile düzenlenmiştir. 1963 yılında 286 sayılı Kanunla kimi değişikliklere uğramakla birlikte temel yapısını korumuştur.

Köy yasası, köyü “2000 den az nüfuslu” olan, “orta mallar”ıyla, konut ve tarım işletmeleri bulunan ve yasalarla kendisine verilen işleri yapan “başlı başına bir varlık” olarak tanımlamıştır. Böylelikle köy bir tüzel kişilik kazanmıştır (Sencer, 1992: 308).

Bu kanuna göre, belediye teşkilatı olmayan yerlerde köy idareleri kurulur. Bir köy idaresi kurulması için köyün en aşağı 150 nüfuslu olması gerekir. Daha az nüfuslu köyler birleşerek veya daha çok nüfuslu köylere katılarak birlikte bir idare kurarlar (Versan, 1970: 224).

4.1.1. Tarihi Gelişim

İlk defa 1858 (1275) tarihli bir talimatta Osmanlı İmparatorluğunun mülki idare bölümleri eyalet, liva, kaza ve kariye (köy) olarak belirlenmiştir (Gözübüyük, 1970: 362).

Daha sonra 1864 (1281) yılında çıkarılan Teşkilat-i Vilayet Nizamnamesi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun mülki idare bölümlerinin vilayet, liva (sancak), kaza, köy şeklinde sıralandığı belirtilmiştir. Kasaba ve şehirlerde en az 50 hanenin bir mahalle sayılacağı ve her mahallenin köy hükmünde sayılacağı açıklanmıştır. Ayrıca, nizamname tüzel kişilik sağlamasa da köyler açısından organik bazı düzenlemeler de getirmiştir. Her köyde ve dinleri ayrı olan her sınıf halk için ikişer muhtar ve birer ihtiyar meclisi oluşturulmaktadır. İhtiyar meclisine köyün temizliği ve ziraatin ilerlemesine yönelik müzakere verilmiş olmakla beraber köylerin asıl görevinin devlete ait vergilerin köy sakinleri arasında dağıtımını ve toplanması gibi merkezi idareye yardımcı olmak olduğu görülür (Ülkmen, 1960: 4).

1870 tarihli Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi bu dizgede kimi değişiklikler yapmışsa da, köye yine de tüzel kişilik tanımamıştır. 1. Meşrutiyetle birlikte çıkarılan İdare-i Nevahi (nahiyeler) Nizamnamesi, köy komünlerinin yerine geçecek bir bucak yönetimi kurmayı amaçlamıştır. Buna göre, 200'den daha çok haneli köyler bir bucak oluşturacak ve daha az sayıda haneden oluşan köyler de, bucaklar halinde birleştirilecekti. Bucakların başında köy halkınca seçilecek bir müdür ile bir de Meclisin bulunması öngörülmüştür. Bu tüzük, etnik bir uygulama alanı bulamamış, daha sonra hazırlanan İdare-i Kura (Köyler Yönetimi) adlı tasarı da yasalaşamamıştır.

1864 ve 1870 tarihli tüzükler, 1913'te İdare-i Umumiye-i Vilayet adlı geçici yasa ile yürürlükten kaldırıldığından, Cumhuriyet döneminde köy yönetimleri 1924 tarih

ve 442 sayılı Köy Yasası ile yeniden düzenleninceye kadar, herhangi bir dayanaktan yoksun kalmışlardır (Keleş, 1994: 114).

4.1.2. Köy Yönetimi

Bugün de yürürlükte olan 19 Mart 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Yasası ile, köy muhtarlıklarına tüzel kişilik verilmiştir. Köy Yasası, küçük yerleşme birimleri için çıkarılmış bir Belediye Yasası niteliğindedir. Bunun böyle olmasının gerekçesinin ülkemizin yerleşme bakımından taşıdığı özelliklerde aramak gerekir. Köy Yasasının gerekçesinde şöyle denilmektedir:

“Belediyelerimizin dört dereceye tefriki (ayrılması) lüzumlu görülerek, bu dört dereceden her birine Köy, Kasaba, Şehir, Büyük Şehir ünvanı verilmekte ve her derece için ayrı kanunlar çıkarılması öngörülmüştür.”

Köy Yasasının 1. maddesinde ise, şu hükmün yer aldığı görülmektedir:

“Nüfusu 2000’den aşağı olan yurlara köy, nüfusu 2000 ile 20000 arasında olanlara kasaba ve 20000den çok nüfuslu olanlara şehir denir. Nüfusu 2000’den aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur ve Belediye Kanununa tabidir.”

Bundan 6 yıl sonra, 3 Nisan 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Yasası çıkarılmıştır. Burada, Köy Yasasında yer alan üçlü derecelendirme sanki unutulmuş, nüfusu 2000’den yukarı olan bütün köyler belediyeler kapsamına alınmıştır. Öte yandan, kasabanın yalnız adı kalmış, Türk Kamu Yönetiminde böyle bir birim yer almamıştır (Keleş, 1994: 153).

1924 tarihli Köy Kanunumuz, köyleri küçük bir belediye kabul etmiş ve tüm görev ve teşkilatı ile kendine yeterli olmasını öngörmüştür. Bu nedenle, komün idaresi bakımından Köy Kanunumuza mükemmel denebilir. Ancak kanaatimizce burada unutilan

tek nokta, köye verilen görevlerin gerektirdiği örgüt, araç-gereç ve mali güç sağlansa bile 300-500 nüfuslu bir köyde, örgüt ve kaynaklar nasıl verimli bir şekilde kullanılabilir. Gerçekte Köy Kanununun uzun yıllarca uygulaması, herkes tarafından bilinmektedir ki, köylerimizde hemen hemen hiçbir olumlu değişme sağlayamamıştır. Bu, köye ve köy tüzel kişiliğine altından kalkamayacağı derecede ağır yük ve sorumluluk yüklemenin bir sonucudur. Kabul edilmelidir ki, 300-500 hatta 1000 nüfuslu bir köy, çok yerel 3-5 konu dışında hizmet üretmeye elverişli ve yeterli bir güce sahip olamaz ve bunu kullanamaz.¹⁸ (Kaya, 1992: 30).

442 sayılı yasa köylere tüzel kişilik tanımak suretiyle köy idarelerinin kurulmasına imkân sağlamış, ancak onu izleyen dönemde bu yönetimin güçlenmesini sağlayacak tedbirler alınmamıştır. Bu sebeple, köy idaresi maliyesi de dâhil olmak üzere Türkiye'nin idari planda acil çözüme kavuşturulması gereken sorunlardan biri olmak niteliğini halen de korumaktadır (Nadaroğlu 1986: 347).

Bugün karşılaşmakta olduğumuz kentleşme sorunlarının ardında, geniş ölçüde, kentlerimizin az gelişmişliği yatar.

4.1.3.Köy Yönetimine Verilen Görevler

Çoğunluğu 442 sayılı Köy Kanunu ile olmak üzere çeşitli kanun ve yönetmeliklerle köy idaresine 115 ayrı görev verilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 1972: 1-158).

Bu görevler, köylerde oturan 18 milyondan fazla vatandaşın sağlık ve esenliklerinin korunması, kişisel güvenliklerinin sağlanması, yol ve çeşitli bayındırlık kurumlarının kurulması, kültür ve eğitim gereksinimlerinin giderilmesi, ekonomik

girişimlerinin sağlanması, çevre sağlığının korunması, bitki ve hayvanların çeşitli hastalıklarıyla savaşıması gibi çeşitli konulara ilişkindir.

Bu 115 görevin dışında köy muhtarına, merkezi yönetimin köydeki temsilcisi olarak, gümrük-tekelle, tarım, hayvancılık, orman, toprak, harita, tapu kadastro, imar ve iskân, sağlık ve sosyal yardım, kültür ve eğitim ve vakıflar konularında yüzlerce görev verilmiştir.

Bu görevlerin çok büyük ölçüde yapılamadığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Yapılamayan ya da çok yetersiz bir biçimde yapılmaya çalışılan görevlerden köyün sağlık, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasıyla ilgili olan bazı önemli komün hizmetleri şunlardır:

1. Köyde sağlık işlerine bakmak üzere bir sağlık koruyucusu bulundurmak, yok ise açılacak sağlık kurslarına adam göndererek yetiştirmek suretiyle köyde istihdam etmek. (Md. 14/30)
2. Köy sınırı içinde su birikintilerini kurutmak (Md. 13/1)
3. Köye kapalı yollardan içilecek su getirmek ve çeşme yapmak. (Md 13/2)
4. Köyün uygun bir yerinde herkes için, kuyusu kapalı ve lağımlı bir helâ yapmak.
5. Evlerden dökülecek pis suların, çeşme ve pınar sularına karışmayarak akıp gitmesi için üstü kapalı akıntı yapmak- kanalizasyon. (Md. 13/6)
6. Mezarlık tesis etmek. (Md. 14/4)
7. Köyde bir çamaşırılık yapmak. (Md. 14/6)
8. Köyde bir hamam yapmak. (Md. 14/5)
9. Köyde, maarif idarelerinin vereceği örneğe göre bir mektep yapmak (Md. 13/5)

10. Köylünün bilgisini artıracak kitap getirmek (Md. 14/20)
11. Köyde güreş, cirit ve nişan talimleri gibi köy oyunlarını yaptırmak .
12. Köy tarla ve bahçelerini sulamak için köye ortaklaşa ark yapmak (Md. 14/11)
13. Köye ortaklaşa her türlü ziraat, pulluk, orak, harman makineleri almak (Md. 14/12)
14. Tarım zararlılarıyla mücadele etmek (Md. 13/25)
15. Köyde orman yetiştirmek. (Md. 14/8-13/16)
16. Köyden hükümet merkezine veya komşu köylere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak, köprü yapmak (Md. 13/8)
17. Yabani ağaçları aşılama (Md. 14/9)
18. Her köyün bir başından öbür başına kadar çaprazlama iki yol yapmak (Md. 13/10)
19. Köy odası yapmak. (Md. 13/3)
20. Konuk odası yapmak (Md.13/3)
21. Köyde bir mescit yapmak
22. Köye elektrik su tesisatı vücuda getirmek (Md. 14/32)
23. Köy yerleşme planı yapmak (Ek Md. 9)
24. Pazar ve çarşı yerleri yapmak (Md. 14/7)
25. Köylüden berber (Md. 14/16), nalbant, demirci, arabacı, kalaycı (Md. 14/8), ayakkabıcı (Md. 14/17) yetiştirmek.

İlginç olanlardan bir kısmını saydığımız bu görevleri, kaynak ve personel yetersizliği ile alan ve nüfus boyutu bakımından köy yönetimlerinin yürütmesi olanak dışıdır (Kaya, 1992: 32-34).

4.1.4.Köyün Akçal Durumu

Köyde mutlaka yapılması gereken en az düzeydeki görevlerin bile yapılamamasının nedenini bugünkü köy bütçeleri çok açık bir biçimde göstermektedir.

Köy bütçeleri Türkiye toplamı ile belediye bütçeleri Türkiye toplamını, karşılaştırdığımızda belediyelik olan yerleşim yerlerinde oturan nüfus başına düşen yerel yönetim hizmetleri harcama payının, belediyelik olmayan yerlerde oturan nüfusun harcama payından bin kat daha fazla olduğu ortaya çıkar. Bu durum, köylerde oturan vatandaşlar ile belediyelik olan yerlerde oturan insanlar arasında, yerel hizmetlerden yararlanmada beklenenden büyük bir uçurum olduğunu açıkça gösteriyor.

Aslında sorun yalnızca bir para sorunu da değildir. Köyün hizmeti verimli ve ekonomik biçimde üretecek uygun ölçekte bir birim olmaması, görevlerin yapılamamasının en büyük nedenidir. Kaldı ki, 35.000 köye yerel hizmetlerini yürütecek yeterlilikte mali kaynak ayrılabilceğini söylemek de gerçekçi olamaz.

Bugün en gelişmiş köy idaresinde bile idarenin yürütücü başı olan muhtara yardımcı olarak çoğu kere diğer 5–6 köye de bakan bir köy kâtibi ile bir korucudan başka bir personel mevcut değildir.

Çoğu teknik karakterli olan yukarıdaki görevleri bu kadronun başarmasını beklemek, kendimizi aldatmak olur. Kaldı ki, mali güç yeterli olsa da görevlerle ilgili birkaç teknik personel ataması yapılırsa bile köyde bu personeli tam olarak meşgul edecek iş hacmi bulmak da olanaksızdır ve bu durum hizmet maliyetini aşırı derecede yükseltecektir.

Buna karşılık köyde ve küçük beldelerde oturan insanların da, en azından diğer beldelerde yaşayanların sahip olduğu oranda, yerel ortak gereksinimlerinin karşılanmasını

istemek hakkı kabul edilmelidir. Onların da, kanalizasyon, temiz su, yol, çöp toplama, yangından korunma, temiz helâ, pazar ve çarşı yerleri, okuma odası, çamaşırılık, hamam gibi ihtiyaçları vardır. Onlar da köy ve kasabalarının planlı biçimde gelişmesini, sağlığı bozan çevre koşullarının düzeltilmesini, başka köy ve şehirlerle ulaşım olanaklarının sağlanmasını, hasta olduğu zaman tedavi edilmeyi, kendilerini okutacak ve manen geliştirecek eğitim ve kültür, park ve oyun alanlarının yapılmasını ve benzeri yerel ortak gereksinimlerinin karşılanmasını isterler.

Bugüne kadar bu yerel gereksinimlerinin karşılanması köy yönetiminden beklenmiş, bunların mali güçleri kısmen kuvvetlendirilmeye çalışılmış, bundan bir sonuç çıkmayınca, gittikçe artırılmış, bunlara köylere nazaran çok daha fazla akçal yardım yapılmış ve sonuç, üzümlere söylemek gerekir ki, yukarıda anlatıldığı gibi olumsuz olmuştur.

4.2.Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

4.2.1.Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Tanımı ve Hukuki Yapısı

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, ilçelerde, tarım ürünlerinin pazarlanması hariç olmak üzere, yol, su, kanalizasyon ve benzeri altyapı tesisleri ile köylere ait diğer hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmak, bizzat yapmak, yaptırmak ve kırsal kalkınmayı sağlamak üzere, tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan ve Bakanlar Kurulu'nun izniyle kurulabilen birliklerdir. Her ne kadar Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Bakanlar Kurulu kararı ile kurulabiliyor olsalar da, Bakanlar Kurulu buna ilişkin olarak genel bir izin de verebilir.

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, 442 sayılı Köy Kanunu'nun 47. ve 48. maddelerine dayalı olarak, 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 133-148 ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 56.2 maddelerine göre teşekkül eden, tüzüklerinin (1982 yılından önce valilikler, 1982 yılından sonra ise Bakanlar Kurulunca) onayı ile faaliyete geçen, tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşlarıdır.

11.06.2005 tarih ve 25842 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ile net bir yasal zemine kavuşmuşlardır.

4.2.2.Birlik Teşkilatı

Birlik Başkanı, merkez ilçelerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı, diğer ilçelerde kaymakamdır. Köylere Hizmet Götürme Birliğinin Meclisi, birlik başkanı başkanlığında, birliğe üye olan köylerin muhtarları ve o ilçeden seçilen il genel meclisi üyelerinden oluşur. Köylere Hizmet Götürme Birliğinin encümeni birlik başkanının başkanlığında, meclisin kendi üyeleri arasından gizli oyla seçeceği iki il genel meclisi üyesi ve iki köy muhtarı olmak üzere beş kişiden oluşur.

4.2.3.Birlikte Personel İstihdamı

Köylere hizmet götürme birlikleri, ihtiyaca göre hizmet akdiyle personel istihdam edebilir. Ancak, köylere hizmet götürme birliklerinin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin Vergi Usul Kanununda belirlenen

yeniden değerleme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın %10'unu aşamaz. Vali ve kaymakamlar birlik hizmetlerini yürütmek üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilenlere birlik bütçesinden karşılanmak üzere, (5000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan tutarda aylık ödeme yapılır. Görevlendirmelerde otuz günden kısa süreler için kıst hesaplama yapılır.

4.2.4.Köylere Hizmet Götürme Birliklerine Aktarılabak Kaynaklar

İl zel idareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları; köye yönelik hizmetlerine ilişkin yapım, bakım ve onarım işlerini aralarında yapacakları anlaşmaya göre köylere hizmet götürme birlikleri aracılığıyla gerçekleştirebilir. Bu takdirde, gerekli kaynak bu birliklere aktarılır ve söz konusu iş, birliğin tabi olduğu esas ve usullere göre sonuçlandırılır.

İl zel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerine sunacağı yatırım planı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre il genel meclisince kararlaştırılır.

4.2.5.Yapacakları İşler

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 18. maddesinde köylere hizmet götürme birliklerinin yapacakları işler belirtilmiştir.

Buna göre:

İlçelerde, tarım ürünlerinin pazarlanması hariç olmak üzere,

-Yol,

-Su,

-Kanalizasyon ve benzeri altyapı tesisleri ile köylere ait diğer hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmak, bizzat yapmak, yaptırmak.

Ayrıca, 06.08.2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan ve 5793 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 44. maddesi ile Köylere Hizmet Götürme Birliğinin düzenlediği 18. maddede şu değişiklik meydana gelmiştir:

“Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri; köye yönelik hizmetlere ilişkin yapım, bakım ve onarım işleri, bölünmüş yol, elektrifikasyon, köy yolu, içme suyu, sulama suyu ve kanalizasyon yatırımlarını, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri köylere hizmet götürme birliklerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilirler. Aktarma işlemi merkezi idare kuruluşlarında ilgili bakanın, il özel idarelerinde valinin onayıyla yapılır ve bu ödenekler tahsis amacı dışında kullanılamaz. Bu takdirde iş, birliğin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılır. Köylere hizmet götürme birlikleri de bütçe imkânları ölçüsünde bu yatırımlara kendi bütçelerinden ödenek aktarabilirler. Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri tarafından aktarılacak ödeneklerle gerçekleştirilecek yatırımlar, birliğin hizmet ve görev alanı sınırlamasına tabi olmaksızın yapılabilir.”

Burada dikkat edilmesi gerekli hususlar şunlardır:

1- Köylere yönelik hizmetlere ilişkin

-Yapım,

-Bakım ve onarım işleri,

-Bölünmüş yol,

-Elektrifikasyon,

-Köy yolu,

- İçme suyu,

-Sulama suyu,

-Kanalizasyon yatırımlarına ilişkin işleri Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları ile il özel idareleri, köylere hizmet götürme birliklerine ödenek aktarma suretiyle gerçekleştirebilecekler.

2- Aktarma işlemi merkezi idare kuruluşlarına ilgili bakanın, il özel idarelerinde valinin onayıyla yapılır ve bu ödenekler tahsis dışında kullanılamaz.

3- Burada dikkat edilmesi gereken başka bir husus Mahalli İdare Birlikleri Kanununda sayılan işlerin köylerin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılacağıdır. Bu işlerin yapılacağı esas ve usuller Köylere Hizmet Götürme İhale Yönetmeliğinde belirtilmiştir. Bu yönetmeliğin 20. maddesinde uygulanacak ihale usulleri:

a) Açık ihale usulü

b) Doğrudan temin usulü

c) Fatura karşılığı alım usulü olarak düzenlenmiştir.

İl özel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerinin sunacağı yatırım planı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre, il genel meclisince kararlaştırılır (Altinkülçe, 2008: 23-26).

4.3. Toplum Kalkınması Ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

4.3.1. Toplum Kalkınması Kavramı

Toplum kalkınması genellikle köy kalkınması ile özdeş kullanılır. Toplum kalkınması belli mahalli toplulukların kalkınmasını hedeflemiştir. Durum böyle olunca kalkınma birimi hem şehir hem köy olabilir. Ancak geri kalmış yöreler, kırsal yöreler olduğundan toplum kalkınması ile ilişkili çalışmaların uygulamada genellikle köye yönelmiş olduğunu söylemek yanlış olmaz (Geray, 1967: 11).

Planlı kalkınma döneminin getirdiği yeniliklerin başında, köyleri kalkındırma yöntemi olarak, Toplum Kalkınmasının önerilmiş olması gelir. Toplum Kalkınması, uzun yıllar savsaklanan köylerin, her şeyi devletten bekleme alışkanlığına son vermeyi amaçlayan, kalkınmada halk katılımını ön plana çıkaran bir yaklaşımdır. Başta Hindistan, Pakistan ve daha birçok Üçüncü Dünya Ülkeleri olduğu halde, Birleşmiş Milletler öncülüğünde başarı ile uygulanmış bulunan Toplum Kalkınması, küçük toplulukların içinde buldukları toplumsal, ekonomik ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla, topluluğu oluşturan bireylerin girişimlerinin devletin aynı doğrultudaki çabalarıyla birleştirilmesi biçiminde tanımlanmaktadır. Yerel çabalarla ulusal çabaların birleştirilmesi, Toplum Kalkınmasının temel dayanağını oluşturur.

Köylünün kendi sorunlarını çözme istenç, istek, yetenek ve çabalarının devletçe desteklenmesi, halkta ve kamu görevlilerinde bir davranış değişikliği gerektirdiğinden, bu yaklaşım, eğitsel bir düzenlemeyi gerekli kılmaktadır. Bu toplumsal değişme yönü yanında, örgütlerde de yeni yöntemin uygulanmasını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Gönüllülük, halkın duyduğu gereksinimden yola çıkılması, küçük topluluklardaki yerel ve doğal önderlerden yararlanılması, köye hizmet sunan devlet

örgütlerinin çalışmaları arasında eşgüdüm sağlanması, yerel topluluğun, bir yönüyle değil, bir bütün olarak ele alınması, Toplum Kalkınmasının başarılı olması için uyulması gerekli ilkelerdendir (Keleş, 1994: 171).

Türkiye’de kırsal yerleşimlerin kalkındırılması ve kırsal nüfusun yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar, Cumhuriyet’in kuruluş yıllarına kadar gitmektedir. Bu kapsamda 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanununda ve 1987 tarih ve 3360 sayılı İl Özel İdareleri Kanununda kırsal alanların kalkındırılmasına ilişkin çeşitli hükümlere yer verildiği bilinmektedir. Ülkemizde kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla köy enstitüleri, örnek köyler, merkez köyler, köy kooperatifleri ve köy-kent projeleri geliştirilmiş olmasına karşın merkezi yönetimin çeşitli nedenlerle İl Özel İdarelerine ve köylere yüklediği hizmetleri bizzat kendisinin yerine getirmekte ısrar etmesi kırsal kesimde yaşayanları her şeyi siyasi erkten bekler hale getirmiştir (Kara ve Demirel, 2008: 413).

Ülkemizde güdülen kırsal gelişme politikaları zaman zaman ortaya atılmış, denenmiş, sonuçları değerlendirilmeden özellikle iktidar, hükümet, hatta bakan değişiklikleri yüzünden bir yana itilmiş, kısacası süreklilik kazanamamıştır.

Bu politikalar, kaynağını Anayasa’dan ve yasalardan almakta, çoğu kez, siyasal partilerin izlencelerinde ve seçim bildirgelerinde, hükümet izlencelerinde, beş yıllık kalkınma planlarında yer almaktadır.

Kalkınmasını planlı kalkınma temeline dayandırmış olan bir ülkede, kırsal gelişme politikaları ülkesel, bölgesel, kentsel gelişme politikalarından bağımsız olarak ele alınamaz.

Anayasa’nın 166. maddesi, ekonomik gelişmeyle ilgili olarak devlete “*özellikle endüstrinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini planlamak*” görevini vermiştir. Kırsal gelişme politikalarının ülke, bölge, kentsel ve kırsal

yerleşmeler ölçeğindeki planlara, bu planların ilke, öncelik ve önlemlerine dayandırılması gerekmektedir.

Yöresel kaynakların kalkınma amacıyla harekete geçirilmesi, ülke, bölge ve yerel yerleşmelere ilişkin yatırım kararları, kalkınma planlarında yansımaları bulmaktadır. Kırsal kesim halkının kalkınmanın nimetlerinden yararlanabilmesi için kırsal alandaki çabalarıyla daha üst düzeydeki planlama kararları arasında tutarlılık sağlanması gereklidir.

Ayrıca, kırsal gelişme politikaları, kentleşmenin, endüstrileşmenin, ekonomik girişimlerin, yurt ve bölgeler arasında dengeli dağılımına yönelik politikalarla bütünlenmesi gerekmektedir. Kırsal kesimin kalkınması, bölgeler arası ekonomik, toplumsal, ekinsel gelişme farklılıklarının giderilmesini amaçlayan politikalarla da yakından bağlantılıdır.

Kırsal kesimin gelişmesi, kırsal toplulukların içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşullardan bağımsız ele alınamaz. Kırsal gelişmenin ana amacı, kırsal alanda yaşayan bireylerin oluşturduğu yerel toplumların yapısal özelliklerini dikkate buldurarak onların karşı karşıya oldukları sorunları çözmek, duyumsadıkları temel ve uygarca gereksinimlerini karşılamak yoluyla köylünün gönenç ve gelir düzeyini yükselterek, emeğinin hakkını, ürününün değerini almasını sağlayarak temel anlamda beklenen ekonomik gelişmeyi ve toplumsal değişmeyi gerçekleştirmektir (Geray, 1999: 12)

Gerek toplum kalkınmasında, gerek birliklerde amaç, yerel toplulukların hızlı ve dengeli kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyeli bir an önce harekete geçirmek ve kalkınma sürecine sokmaktır. Bir başka anlatımla, toplum kalkınması örgütlenmesini doğuran iki temel etmenden biri, kırsal alana hizmet götüren kamu kuruluşları çalışmalarındaki dağınıklığı gidermek ve eşgüdümü sağlamak; diğeri de, yerel halkın kendi sorunlarını tanıma ve çözme yollarını bulma alışkanlığını oluşturmak ve geliştirmek,

dolayısıyla devlet çalışmalarına çeşitli yollardan katılmalarını sağlamaktır. Birliklerin kurulmasında da beklenenler, yerel halkın kendi sorunlarını tanıyıp çözümlerde ve demokratik alışkanlıkları kazanmada belli bir gelişmişlik düzeyine ulaşması, kendi öz haklarını, gereksinimlerini karşılamada kullanabilmesi, merkezde yönetim yardımlarını en etkin ve verimli biçimde yerel hizmetlere kanalize edebilmesi olarak açıklanabilir. Şu halde iki kavram arasında, temelde bir amaç benzerliği vardır. Hatta denilebilir ki, ikisinde de geri kalmış, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlara yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliği saklıdır (Gönül, 1977: 138).

4.3.2.Toplum Kalkınması Ve Türkiye'deki Uygulamaları

Kırsal alanlar, kentsel alanların dışında kendine özgü doğal coğrafi kaynaklara sahip, nüfusun kırsal yerleşmelerde toplandığı, yerleşme dokusunun seyrek, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlar olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçlarına göre, toplam nüfusumuzun %35'i kırsal alanlarda yaşamaktadır. 2002 yılı itibariyle, 36.572'si köy ve 42.098'i bağlı birim olmak üzere kırsal alanda toplam 78.625 yerleşim birimi bulunmaktadır. Kırsal alandaki yerleşimin çok parçalı ve dağınık olması nedeniyle bu alanlara götürülecek fiziki ve sosyal altyapı hizmetlerinde sorunlar yaşanmaktadır. Kırsal alanda elektrifikasyon, haberleşme ve stabilize yol hizmetleri büyük ölçüde tamamlanmış olmakla birlikte bu altyapıların modernize edilmesi gerekmektedir. Kırsal alandaki sosyal altyapı hizmetlerinden şebekeli içme suyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerinin yaygınlaştırılması ve kalitelerinin artırılması çalışmaları sürmektedir.

Kentsel ve kırsal alan ayırımında kullanılan ölçütlerin başında nüfus, ekonomik işlevler ve doğa ile olan ilişkiler gelmektedir. Türkiye’de kentsel-kırsal alan ayırımında kullanılan nüfus ölçütü uzun süre 2 bin olarak uygulanmış, bu nedenle 2 bin’lerin hemen üzerinde bir nüfusa sahip ve sadece bu nedenle kent olarak nitelenen, ancak kentsel niteliğinden çok kırsal niteliği ağır basan birçok yerleşim ile yerleşim düzeni içinde yer almıştır. Bu uygulamaya 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 4. maddesi ile son verilerek belediye kurulmasındaki nüfus ölçütü 2 binden 5 bin’e çıkarılmıştır. Kanunun ilgili hükmü aşağıdaki gibidir:

“MADDE 4.- Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

İçme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskun sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz.

Köylerin ve muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için meskûn sahalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskun sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir.

Yeni iskân nedeniyle oluşturulan ve nüfusu 5.000 ve üzerinde olan herhangi bir yerleşim yerinde, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararnameyle belediye kurulabilir.”

2006 yılı Ocak ayında Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile kabul edilen ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinde, kalkınma planları ile uyumlu olarak kırsal alanlar, 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşmeler dışında kalan alanlar olarak kabul edilmiştir. Kırsal kalkınma ise; kırsal alanda, sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alarak, bir taraftan kırsal kesimin gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi yoluyla gelişmişlik farklarının azaltılması amacına yönelik, diğer taraftan çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini gözeterek, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü

yaklaşım ile planlanan faaliyetler bütünü olarak ifade edilmiştir (Kara ve Görün, 2008: 414-415).

Özellikle son yıllarda artan bir hızla kır nüfusunun kentlere akmasının, köyleri boşaltmasının arkasında, bu yeni kent nüfusunu sağlıklı bir biçimde çekip çevirecek bir sanayileşme ve dengeli bir kentleşme değil, köylünün hizmete ve daha iyi bir yaşama susamışlığı vardır. Dolayısıyla bugün hem köylerimizde, hem de artık birer “köykent” görünümü alan kentlerimizde; %3’e varan nüfus artış hızıyla çeşitlenerek artan ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunlar ile birlikte, toplumsal denge giderek bozulmaktadır. Bu sorunların çözümünde devlete düşen görev ve sorumluluklar Anayasa’da, Kalkınma Planlarında ve bilimsel araştırma raporlarında açıkça belirtilmekte; fakat izlenen devlet politikaları, ne denli iyi niyetli olursa olsun, uygulamada yetersiz kalmaktadır.

Bu yetersizliğin önemli nedenlerinden birisinin, Osmanlı İmparatorluğundan devralınan ve sürdürülen katı bürokratik merkeziyetçi yönetim yapısı olduğu, sürekli tartışılan bir konudur. Bu yapı içinde her hizmet, tüm ayrıntıları ile merkezden yürütülmek istenmektedir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında, görev ve kaynak bölüşümünün yapılmadığı, kamu harcamalarının %85’inin merkezi yönetimce gerçekleştirildiği ülkemizde, yerindeki “*canlılık ve bütünlük*” nedeniyle yerel düzeyde daha doğru karar verilebilecek, önlem alınabilecek tüm konular Başkent’e taşınmaktadır. Dolayısıyla yerel hizmetlerle ilgili olarak tüm işlemlerin “*cansız dosyalar*” içerisinde ve birbirinden ayrı olarak yerel toplum ve Başkent arasında gidip gelmesi, hem bu hizmetleri geciktirmekte; hem de hizmet bütünlüğünü engellemektedir. Öte yandan, yerinden yönetim geleneğinin gelişmemiş olması, yerel demokrasinin de gelişmemesine yol açmaktadır.

Bizde olduğu gibi, öteki az gelişmiş ülkelerde de, görülen bu durum; yerel düzeyde halkın, bir çeşit yönetime katılmasına ve yönetimi denetlemesine (dolayısıyla ona

yakın olmasına) açık bir yöntem olarak ve aynı zamanda ilgili kamu kuruluşları arasında eşgüdüm ve işbirliğini gerektiren bir takım çalışması olarak toplum kalkınması felsefesi ile bağdaşmamaktadır.

Ancak, ülkemizin bu veri koşullarında bile, zaman zaman kimi yerel yöneticilerin, toplum kalkınmasının yukarıda belirtilen ilkelerini de kısmen yaşama geçirmeye çalışan başarılı çalışmalar yaptıkları ve kamuoyunun haklı ilgisini çektikleri görülmüştür, görülmektedir. Bu ise, gerçekte, uygun koşullar yaratıldığı zaman, yöntemin ülkemizde de uygulanabilirliğinin var olduğunu göstermektedir (Ayhan, 1990: 18-19).

Devlet Planlama Teşkilatı'nın öncülüğünde, I. ve II. Kalkınma Planları süresince, eğitsel ve örgütsel alanlarda, Toplum Kalkınmasının başarılı bir yöntemi olarak benimsetilmesi, uygulanması için önemli adımlar atılmıştır. Mülki idare amirleri de, eğitici izlenceler çerçevesinde, bu konuda eğitilmişlerdi. Belli bir izlenceye bağlı olarak, önce pilot yörelerde başlatılan çalışmaların, tüm ülkeyi kapsamaması planlanmıştır.

Köy Kalkınmasına ilk kez böyle bilimsel ve geniş kapsamlı bir yaklaşımla yaklaşmış olmasına karşın, II. Beş Yıllık Kalkınma Planının son uygulama yıllarında, bu yöntemin bir yana itilmiş olduğuna tanık olunur. III. Beş Yıllık Kalkınma Planı için DPT Sosyal Planlama Dairesi'nce hazırlanan bir raporda, Toplum Kalkınması yönteminin başarılı olmadığı belirtilmiştir. Başarısızlık nedenleri şöyle özetlenmiştir:

1. Yönetim yapısında, bu yöntemin başarılı olabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmış değildir.

2. Aşağıdan yukarıya doğru işleyen köy, ilçe, il ve bölge basamaklarında, özekte hazırlanan plan ve izlencelerle bütünleşen bir plan ve izlence yaklaşımı da geliştirilmiş değildir.

3. Eğitim izlenceleri gereği gibi uygulanamamıştır.

Toplum Kalkınması yöntemine yöneltilen bu eleştirilerde, yöntemin ülke koşullarına uymadığı gibi bir görüşe yer verilmiş değildir. Başarısızlık, yöntemin kendisinden çok, başarıyı engelleyen genel nedenlere bağlanmıştır. Yönetimde düzenlemelerin yapılmamış olması, eşgüdüm eksikliği, planlama ve izlenceler gereği gibi gerçekleştirilmemiş olması, eğitim izlencelerindeki aksamalar, bunlar arasında sayılabilir.

Yöntemin tanıtılmasına büyük emeği geçmiş olan C. Geray ise, yöntemin, köyler için etkili bir çalışma biçimi olduğunu, ama “*tılsımlı bir değnek*” sayılmaması gerektiğini belirterek, Toplum Kalkınmasının, “*öteki kalkınma araçlarıyla bir arada düşünüldüğü, gerekli temel düzeltimlerle tümleştiği zaman*” başarılı olabileceğini, “*yoksa onların yerini alacak bir yöntem olarak anlaşılmaması*” gerektiği görüşünü belirtmiştir (Keleş, 1994: 171-173).

1980’lerden itibaren başta ABD ve İngiltere’de olmak üzere uygulanmaya başlanan yeni liberal politikalar ile AB’ye katılım süreci Türkiye’nin kırsal kalkınma politikalarını da etkilemiş, kırsal kalkınmada yerel yönetimlere verilen önem artırılmıştır. Yeni liberalizm; birey, seçme özgürlüğü, serbest piyasa sistemi ve sınırlı hükümet ilkelerine dayanmaktadır. Yeni liberal kamu yönetimi tüm olumsuzlukların nedeni olarak fazla büyümüş devlet bürokrasisini görmekte ve bunun küçültülmesi gerekliliğini savunmaktadır. Bu çerçevede yeni liberal kamu yönetimi anlayışı ilk olarak şekilci bürokrasi yerine esnek hiyerarşi ve örgüt yapısıyla dar merkez, geniş-yatay çevre ve yerinden yönetim ilkelerini savunur. İkinci olarak, devletin küçültülmesi üzerinde durur. Buna göre devlet bizzat üretime katılmak yerine yasal düzenlemeleri oluşturmalı ve firmalar arasındaki rekabeti teşvik etmelidir. Üçüncü olarak, bürokratların yalnız siyasi liderliğe karşı olan sorumluluğu genişletilerek halka karşı sorumluluk ilkesi ön plana çıkarılmaktadır. Bu anlayışta bürokrat sadece kural ve yöntemlere uymakla

sorumluluklarını yerine getirmiş sayılmamakta, sonuçtan da sorumlu tutulmaktadır. Yönetime büyük önem veren yeni liberal kamu yönetimi anlayışında devletin rolü, hizmet sunumuna dâhil olan kamu, özel, gönüllü kuruluşlar da denilen NGO (hükümet dışı örgütlenmeler) ve özerk kamu kuruluşlarından oluşan çoklu yapıyı koordine etmekle sınırlandırılmıştır. Kısacası yeni liberalizmin devlet yapısıyla ilgili çözümü, ekonomik olarak küçülmüş, siyasal olarak güçlenmiş devlet yapısının kurulmasıdır

Bu kapsamda Türkiye’de yeni liberal yönde gerçekleştirilen kamu yönetimi ve yerel yönetimler reformları idari yapı ve hizmet sunumunda yerelleşmeyi, ademi merkezileşmeyi hedeflemekte, iş görme anlayışında özel yönetime özgü yeni anlayış ve teknikleri bünyesine uydurmayı amaçlamaktadır. Yerelleşme ile yerel yönetim ve yerel özerklik anlayışının geliştirilmesi, demokrasi kültürünün halk tabanına yayılması, sivil toplum katılımının artırılması, yerel ölçekte işbirliği ve iş görme ve sorumluluk alma kapasitesinin artırılması öngörülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de AB’ye uyum sürecinde yeni liberal yönde gerçekleştirilen kamu yönetimi reformuyla cumhuriyetin kuruluşundan itibaren uygulanmakta olan devlet eliyle kalkınma modelinden, devlet elinde bulunan karar ve yürütme yetkilerinin, yerel yönetimlere, yarı özerk kamu kuruluşlarına, meslek kuruluşlarına ve STK’lara kaydırılmasını; böylece güçlü bir merkezi yönetim yerine, o yerde yaşayanların doğrudan katılımlarını ve yönetimde yer almalarını ön gören ve “*yerindenlik*” olarak ifade edilen çok ortaklı yönetim ve kalkınma modeline geçilmektedir.

Kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla “*ilçe özel yönetimleri*”nin kurulmasına ilişkin görüşler 1960’lı yıllardan itibaren akademik ve siyasi ortamlarda tartışılmaya başlamıştır. Ancak kırsal kalkınmaya yönelik projelerin istenilen sonucu vermemesi, il özel

yönetimlerinin ilçelerde kaymakamları dışlayan yapısı, köylere götürülecek hizmetler konusunda kaymakamların mali imkânlarının yetersizliği gibi nedenler kaymakamları yeni arayışlara itmiş, merkezi yönetimin de teşvik ve desteği sonucunda 1980 sonrası köylere hizmet götürme birliklerinin sayısı hızla artmıştır. Bu ara çözüm ile kırsal alanların kalkındırılması konusunda önemli hizmetleri olan ilçe yönetimlerine kaynak aktarılması mümkün olmuştur (Kara ve Görün, 2008: 412-413).

4.3.3. Toplum Kalkınması Ve Birlikler

Toplum kalkınmasını öğeleri, ilkeleri, konu ve uygulama alanı olarak kapsamı ile birliklerin amacı, uğraş konuları ve alanları, ilkeleri, dayandığı hukuksal dayanakları göz önüne getirilince, ikisinin nasıl bir yakınlık ve ilişki içinde bulunduğu, ilk bakışta haklı kuşkulara neden olabilir. Bu kuşkuları şöyle sıralayabiliriz:

1. Toplum kalkınması kapsam itibariyle küçük topluluklara yöneliktir. Bunlar bir köyün tümü olabileceği gibi, kom, mezra, mahalle gibi köyün bir parçası ya da semt ve mahalle gibi kentsel bir kesim de olabilir. Birliklerde ise, il, belediye ya da köy gibi yönetsel sınırları belli yerel birimler söz konusudur.

2. Toplum kalkınmasında duyulan gereksinimler söz konusu olduğu halde, birliklerde, birliği oluşturan yerel yönetimlerin kuruluş yasalarında belirtilen ve tüzükte yer alması gereken yasal görevler çalışmaları sınırlar. Örneğin, birkaç köyce gereksinim duyulan televizyon yansıtıcısı kurmak, yerel yönetim birimlerinin yasalarında öngörülmediğinden bu amaç için birlik oluşturulamaz. Ama toplum kalkınması için bu tür

sınırlama ve yasaklama olmadığından bir uğraş konusu olabilir. Yeter ki, yerel halk (örneğimizde köy) bu gereksinmeyi duymuş olsun.

3. Toplum kalkınmasında örgütlenme, Bakanlıklar arası Toplum Kalkınması Kurulu, Genel sekreterlik, Bakanlıklar Toplum Kalkınması Kurulları, İl Toplum Kalkınması Kurulu, İlçe Toplum Kalkınması, Köy Grupları Toplum Kalkınması kurulu olmak üzere basamaklı biçimde tasarlanmıştır. Birliklerde ise, Birlik Meclisi, Birlik Encümeni ve Birlik Başkanından oluşan üç organ söz konusudur. Öyleyse, toplum kalkınmasında merkezden yönetimin uzantısı görünümündeki basamaklı (hiyerarşik) örgütlenme, birlikleri de içeren yerel yönetimin özerklik felsefesiyle çelişir.

Üç kümede topladığımız ve toplum kalkınması ile birlikler arasındaki ilişkiler üzerinde kuşku uyandıran ayrılık ya da aykırılıklar, sorunun özünü zedelemeyen dış görünüme yönelik biçimsel nedenlerdir. Aslında iki kavramın da kırsal alana yönelik hizmet anlayışında yadsınamayacak bir paralellik ve benzerliği olduğu kanısındayız.

Gerçekten, gerek toplum kalkınmasında, gerek birliklerde ana amaç, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyeli bir an önce geçirmek ve kalkınma sürecine sokmaktır. Bir başka anlatımla toplum kalkınması örgütlenmesini doğuran iki temel etmenden biri, kırsal alana hizmet götüren kamu kuruluşlarının çalışmalarındaki dağılımı gidermek ve eşgüdümü sağlamak; diğeri de, yerel halkın kendi sorunlarını tanıma ve çözme yollarını bulma alışkanlığını yaratmak ve geliştirmek, dolayısıyla devlet çalışmalarına çeşitli yollardan katılmalarını sağlamaktır. Birliklerin kurulmasından da beklenenler, yerel halkın kendi sorunlarını tanıyıp çözmede ve demokratik alışkanlıkları kazanmada belli bir gelişkinlik düzeyine ulaşması, kendi öz kaynaklarını gereksinmelerini karşılamada kullanabilmesi, merkezden yönetim yardımlarını en etkin ve en verimli biçimde yerel hizmetlere kanalize edebilmesi olarak

açıklanabilir. Şu halde iki kavram arasında temelde bir amaç benzerliği vardır. Hatta denilebilir ki, ikisinde de, geri kalmış, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlara yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliği saklıdır.

Toplum kalkınması ile birlikler arasındaki ayrılıkları ve benzerlik ilişkilerini böylece saptadıktan sonra, asıl söylemek istediğimiz noktaya gelmiş oluyoruz.

Evrensel değeri ve etkisi bakımından toplum kalkınmasının işlevleri ile yerel yönetim birliklerinin ve özellikle kırsal alandaki birliklerin işlevleri, nasıl bir biçim ve yöntemle bütünleştirilebilecektir? Yoksa birinin işlevinin ötekine yeğlenmesi mi gerekecektir?

Kanımızca kesin bir yeğlemeden çok, ikisinin de yerel hizmet üretme potansiyelini, kırsal alanların hızlı ve dengeli kalkınma gereksinmesinde birbirini tamamlayan daha etkin bir araç haline getirmek en akılcı ve verimli bir yol olabilir. Bunun için de, kırsal alanlardaki birlikler toplum kalkınması amaçlı olmalı, toplum kalkınması da birliklerin hukuksal yapısı ve örgütsel çatısı altında uygulanma olanağına kavuşturulmalıdır. Düşüncemizi somutlaştırarak diyebiliriz ki, yerel kesimdeki Toplum Kalkınması Kurullarının görevleri, kurulmuş ya da kurulacak kırsal alan birliklerine devredilmelidir. Böylece ve büyük bir olasılıkla, politik veya politika dışı nedenlerle kalkınma planlarından uzaklaştırılmış toplum kalkınması, evrensel geçerliliğine birlikler içinde, daha elverişli uygulama olanağı bulabilecektir. Birlikler ise, bu evrensel gücün etkisiyle daha dinamik ve sağlıklı bir yapıya kavuşabilecektir (Gönül, 1977: 131-138).

5355 sayılı MİBK (Mahalli İdare Birlikleri Kanunu)'nda, mahalli idare birliği; *“Birden fazla mahalli idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisini ifade eder.”* şeklinde tanımlanmaktadır (md.3/b). Birlikler, yerel yönetimlerin hizmet uygulamalarında ortaya

çıkan pratik bir teşkilatlanma ve çözüm üretme mekanizmasıdır. Özellikle de bütçe imkânları yetersiz olan yerel yönetim birimlerinin bir araya gelmesi ile iş ve hizmet üretme mekanizmasının harekete geçirilmesi bu uygulamanın ortaya çıkış noktasıdır (Can ve Yıldız, 2004: 116). Kısacası, yerel yönetim birimleri arasındaki işbirliği ve güç ortaklığının kurumlaşmış hali yerel yönetim birlikleri şeklinde adlandırılmaktadır (Özhan ve Yeter, 1995: 9). Mahalli idare birliklerinin ortaya çıkışında toplum kalkınması düşüncesinin önemli etkisi olmuştur. Türkiye’de toplum kalkınması kavramının ilk kez ele alınıp tartışıldığı dönem 1960’lı yıllardır. Türkiye’nin tarım ülkesi olma nitelikleri ağır bastığı bu dönemde 1960 nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam nüfusun % 68.08 ini köy nüfusu oluşturmaktadır. 1960’ların bu özelliği nedeniyle Türkiye’de toplum kalkınması “*köy kalkınması*” ya da “*kırsal kalkınma*” olarak algılanmıştır (Gül, 1965: 75).

Toplum kalkınmasının örgütsel yönü, toplulukların birlik, dernek, cemiyet ve kooperatif gibi gönüllü kuruluşlar oluşturmalarını desteklemektedir. Türkiye’de toplum kalkınmasını köylerden başlatmak düşüncesiyle ilk olarak kooperatiflerden yararlanılması düşünülmüştür. Ancak, kırsal alanda yaşayan insanlara kooperatifleşme konusunda yeterli eğitimin verilememesi ve toplumsal yapımızdan kaynaklanan nedenlerle kırsal kesimde kooperatifleşme için gereken liderler ortaya çıkmadığından kooperatifçilik çalışmaları ülkemizde toplum kalkınmasını sağlama konusunda yetersiz kalmıştır. Toplum kalkınmasında kooperatiflerin beklenen başarıyı gösterememeleri nedeniyle köylere hizmet götürme birlikleri aracılığıyla toplum kalkınmasını gerçekleştirme çabalarına ağırlık verildiğini görmekteyiz. Çünkü köy birliklerinin başkanı olan mülki idare amirleri hem yeterli eğitim düzeyine sahiptir, hem de merkezi yönetimin taşradaki temsilcileri olmaları nedeniyle liderlik vasfına sahiptirler (Kara ve Palabıyık, 2005: 103-104).

Gerek toplum kalkınması çalışmalarının gerekse de yerel yönetim birliklerinin temel hedefi, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli biçimde kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyelleri harekete geçirerek, onları kalkınma sürecine sokmaktır. Toplum kalkınması çalışmalarıyla hedeflenenler arasında kırsal alana hizmet götüren kamu kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanması, yerel topluluğun sorunlarının bilincine vararak bu sorunların çözümünde devlet tarafından yapılan çalışmalara destek olmaları da vardır. Yerel yönetim birlikleri de yerel toplulukların sorunlarını tanıyıp çözümlenmede, demokratik alışkanlıkları kazandırmada kendi özkaynaklarını birleştirerek, merkezi yönetim yardımlarının etkin ve verimli bir şekilde yerel hizmetlere kanalize edilmesine olanak sağlamaktadır. Kısaca iki kavram arasında amaç birliği vardır. Her iki uygulama da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlarına yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliğine sahiptir. Kırsal alanların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmaları ve yerel halkın ortak sorunlarının çözümüne katılmaları açısından birbirlerini tamamlayan yöntemlerdir (Gönül, 1977: 138).

Türkiye'nin AB üyeliği perspektifinde kırsal kalkınma, ekonomik ve sosyal uyuma yönelik politikaların önemli bir öncelik alanını oluşturmaktadır. Özellikle 2003 yılında Ulusal Programın revize edilmesi sonrasında gerek ulusal politika ve program belgelerinde gerekse de AB'ye katılım perspektifi gereğince hazırlanan belgelerde, kırsal kalkınmanın önemi giderek daha fazla vurgulanmaktadır.

Yüksek Planlama Kurulu'nun 25.01.2006 tarihli ve 2006/1 sayılı kararıyla kabul edilen Ulusal Kalkınma Stratejisi Belgesi'nde kırsal ekonominin geliştirilmesi ve kırsal alanda yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla; (1) Kırsal ekonominin pazarla entegrasyonuna yönelik alt yapının geliştirilmesi, (2) İşletmelerin ve kırsal nüfusun hizmetlere erişiminin kolaylaştırılmasına, (3) Kırsal alan ve yerleşmelerin, sağlıklı,

yaşanabilir, sürdürülebilir iş ve yaşama ortamı olarak güçlendirilmesine yönelik olarak, fiziki altyapının iyileştirilmesi ve sunulacak hizmetlerin etkinliğinin artırılmasının önemi belirtilmektedir. Bu açıdan da kırsal alana hizmet sunumunda önem kazanan mahalli idare birliklerinin etkinleştirilmesine önem verileceği ifade edilmektedir. Yine kırsal altyapının geliştirilmesi açısından kırsal alana altyapı hizmetleri götüren birliklerin (sulama ve altyapı birlikleri gibi) destekleneceği belirtilmektedir. DPT tarafından hazırlanan Kırsal Alanda İşbirliği ve Örgütlenme Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda *“bireylerin ve toplumun örgütlenme eğilimlerinin güçlendirilmesi, örgütlenmelerin (kamu ve özel kesim, STK) kendi içlerinde ve kendi aralarında demokratik, katılımcı, şeffaf ve etkin işbirliği ortamı tesis ederek, kırsal kalkınmaya yönelik kurumlar ve örgütlenmeler arasında koordinasyon sağlanması”*nın temel amaç olarak belirlendiği ifade edilmektedir. Raporda söz konusu temel amaç ve politikalara ulaşabilmek için: (1) Valilik ve kaymakamlıklar ile mahalli idare birliklerinin idari, kurumsal ve mali kapasitelerinin güçlendirilmesi, (2) Yerel düzeyde ortak proje geliştirme ve projeleri sürdürülebilir uygulamalara dönüştürme kapasitesinin oluşturulması gibi konularda alınacak tedbirlerde birliklerin önemine dikkat çekilerek, bu konuda aşağıdaki hususların önemli olduğu belirtilmektedir:

“- Başta il özel idareleri olmak üzere mahalli idare birliklerinin strateji geliştirme, önceliklendirme, programlama, projelendirme, izleme, kontrol, değerlendirme ve raporlama gibi konularda teknik kapasitesinin geliştirilmesi, bu suretle yerel kaynakların kalkınmaya en fazla katkı sağlayacak şekilde kullanımının sağlanması,

- Söz konusu idarelerin kurumsallaşmaları ve yeterli insan kaynaklarını harekete geçirebilmeleri yönünde, il özel idareleri ve mahalli idare birliklerine öncelik verilerek insan kaynaklarının geliştirilmesi, insan kaynakları yönetimi konusunda belirlenecek politikalar çerçevesinde ilgili idarelerin yönlendirilmesi,

- Bugüne kadar elde edilen deneyim çerçevesinde, daha fazla yaygınlaşan ve görece daha fazla kurumsallaştığı değerlendirilen başta kooperatifler olmak üzere üretici örgütlenmelerin ve kırsal alana yönelik mahalli idare birliklerinin kapasitelerinden yararlanılması, sadece belirli bir program ya da projeye yönelik örgütlenme yerine mevcut örgütlenmeler çevresinde kapasite geliştirilmesi. ”

Son olarak, raporda özellikle sulama konusunda olmak üzere, kooperatifler ile mahalli idare birliklerinin işlevlerinin değerlendirilmesi, Kırsal kalkınmada il özel idarelerinin ve Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin gerekli görülmesi halinde kanunlarında ilgili mevzuat değişikliklerinin yapılması gereğine dikkat çekilmektedir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun kırsal kalkınmayı sağlamada etkili olacağını düşündüğümüz maddelerini kısaca aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

Bazı önemli projelerin yürütülmesi açısından birliğe katılmak zorunlu hale getiriliyor: Kanunun yürürlüğe girmesinden önce birlik kurma ve birliğe katılma konusunda yerel yönetimler tamamen serbest bırakılmıştı. Bu durumda birlik kurulması gereken bir konuda ilgili köylerden birisi birliğe katılmama kararı alırsa mülki idare amirlerinin o köy üzerinde herhangi bir yaptırımları bulunmamaktaydı. Sonuç olarak merkezi yönetim tarafından yapılan ve kırsal alanların kalkınması açısından hayati önemi olan parasal kaynaklar çoğu zaman israf edilmekteydi. MİBK'nda da mahalli idareler genel olarak birlik kurma ve birliğe katılma konusunda serbest bırakılmış, ancak su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kurulması durumunda; Bakanlar Kurulu'nun, ilgili mahalli idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebileceği belirtilmiştir. Bu fıkrada belirtilen birliklerden ayrılmanın da Bakanlar Kurulu'nun iznine tabii olacağı belirtilerek kaynak israfının önüne geçilmesi hedeflenmiştir (md.4).

Kamu kurumları köye yönelik hizmetlerini Köylere Hizmet Götürme Birliği aracılığıyla gerçekleştirebilecekler: Bunun için gereken kaynağın ilgili birliklere aktarılacağı ve söz konusu işin, birliğin tabii olduğu esas ve usullere göre

sonuçlandırılacağı belirtilmektedir (md.18). Bu yolla kırsal alanın kalkınmasında köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmektedir.

Köylere Hizmet Götürme Birliği maddi açıdan destekleniyor: Üye mahalli idarelerin ödedikleri üyelik ücretlerine ek olarak il özel idaresi bütçe gelirlerinin, il genel meclisince kararlaştırılacak kısmının Köylere Hizmet Götürme Birliğinin sunacağı yatırım planı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre bu birliklere aktarılacağı belirtilerek Köylere Hizmet Götürme Birliğinin maddi açıdan da desteklenecekleri belirtilmektedir (md.18). Bu maddi destekler kırsal alanda faaliyet gösteren mülki idare amirlerine iş ve hizmet üretme imkânı sağlayacaktır.

Birliklere maddi açıdan yaptırım gücü veriliyor: MİBK'nun yürürlüğe girmesinden önce, birliğe karşı mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen mahalli idarelere ilişkin bir yaptırım bulunmazken, bu kanunda birliğe karşı mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen üye yerel yönetimlerin ödemeleri gereken miktarın, birliğin başvurusu üzerine bu idarelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden ayrılan paydan, bu payların dağıtımını yapan kuruluş tarafından kesilerek alacaklı birliğe ödeneceği belirtilerek (md.21), birliklerin faaliyetinin önündeki en önemli mali engel bu şekilde ortadan kaldırılmıştır.

Özetle, AB'ye uyum sürecinde Türkiye'de kırsal kalkınmaya ilişkin çalışmaların son yıllarda yeniden önem kazandığı görülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında hazırlanan kırsal kalkınma belgelerinde il özel idarelerine ve mahalli idare birliklerine özel bir önem verildiği görülmektedir. 5355 sayılı MİBK ise, beş yıllık kalkınma planlarından sonra, kırsal kalkınmayı sağlama yönünde Türkiye'de atılmış en somut adımdır. MİBK ile Anayasamızın 127'nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan

hüküm yerine getirilerek, yerel yönetim birlikleri nihayet müstakil bir kanunla düzenlenmiştir.

Kanunda yerel yönetim birliklerinin örgütsel yapısı belediyelerin örgütsel yapısına paralel olarak düzenlenmiş ve bu kanunda hüküm bulunmayan konularda 5393 sayılı Belediye Kanunumuzun belediyelerin örgütsel yapısı ile ilgili hükümlerinden yararlanılacağı belirtilmiştir (md.22). Yine Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin yönetim ve karar organlarına il genel meclisi üyelerinin katılması sağlanarak (md.18), kırsal kalkınma konusunda yerel halkın temsilcilerinin önemi artırılmıştır.³⁷ (Kara ve Görün, 2008: 414-422)

4.4. KÖYDES

Ülkemizde geçmişten bugüne yaşanan sanayileşme ve sosyo-ekonomik dönüşümün bir sonucu olarak, kentsel ve kırsal alanlar arası gelişmişlik farklılıkları önemli düzeylere ulaşmış bulunmaktadır. Kırsal alanlar kentlerin göstermiş olduğu gelişme ivmesini yatırım koşullarının oluşmaması, ulaşım, haberleşme gibi altyapı yetersizliği, Türkiye ekonomisinin sanayi ve hizmet sektörleri lehine yapısal dönüşümü gibi pek çok nedenden dolayı yakalayamamıştır. Kırsal alanların istenilen düzeyde geliştirilememesi kırsal alanlardan kentlere gerçekleşen göç olgusunun yaşanması sonucunu doğurmuştur.

1950'li yıllarda nüfusun % 75 i köylerde yaşamaktayken, bu oran 1980'de %56'ya, 2000 yılında ise, % 35'e gerilemiştir. Ancak, nüfus yapısındaki bu hızlı değişime rağmen halen ülke nüfusunun önemli bir bölümü köy statüsündeki yerleşimlerde yaşamaktadır. 2005 yılı itibariyle, yaklaşık 35 bin köy ve sayıları 40 bini aşan köy bağılı

yerleşim birimi bulunmaktadır. Türkiye’de kırsal yerleşimlerin plansız, dağınık, küçük ve sayıca fazla olması, köylerin önemli bir bölümünün yüksek, eğimli, engebeli sahalarda kurulmuş bulunmaları fiziki ve sosyal altyapı hizmetlerinin sunumunun aksamasına neden olduğu gibi, kırsal yerleşimlerin kalkınma açısından belirleyici olan ekonomik ölçeği yakalayamaması sonucunu doğurmaktadır.

Ülkemizde dengeli bir kalkınma sürecinin yaşanabilmesi için kırsal alanlarda fiziki altyapı hizmetlerinden köy yolları, içme suyu ve kanalizasyon tesislerinin yaygınlaştırılması ve standartların yükseltilmesi çalışmalarının öncelikle tamamlanması gerekmektedir. Cumhuriyetimizin 59. Hükümetince 2005 yılında Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesine (KÖYDES) 200 Milyon YTL kaynak tahsis edilerek başlanmıştır.

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi kırsal kesime yönelik bir proje olup içme suyu, sulama, yol ve kanalizasyon başta olmak üzere köylerin çözüme kavuşturulamamış sorunlarını, mülki idare amirlerinin önderliğinde, il özel idareleri ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığıyla, mahalli imkân ve kabiliyetleri en verimli şekilde kullanarak kısa sürede çözmek amacıyla hayata geçirilen önemli ve kapsamlı bir değişim projesi olarak kamuoyuna deklare edilmiştir (Sazak, 2007).

Köy Altyapısını Destekleme (KÖYDES) Projesi, 2005 yılından beri köylerin altyapı eksikliklerini önemli ölçüde gidererek daha şimdiden köyde yaşayan vatandaşların hayat standartlarının yükseltilmesinde, geri kalmış bölgelerin sosyo-ekonomik kalkınmasında ve köyden kente göçün önlenmesinde büyük rol oynamıştır. Proje, öncelikli olarak ele aldığı ulaşım ve içme suyu gibi altyapı yatırımlarıyla, geri kalmış bölgelerin sosyo-ekonomik kalkınmasına ve halkın yaşam standartlarının yükseltilmesine zemin hazırlamaktadır.

Türkiye’de gerçekleştirilmekte olan bu proje, dünyadaki –daha çok gelişmiş ülkelerde yaşayanların yararlandığı- ekonomik gelişmelerden, tüm insanlığın kazanım elde etmesini amaçlayan diğer küresel girişimlerle de paralellik göstermektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler, “*Bin Yıl Kalkınma Hedefleri*”ne ulaşmak için temel altyapı hizmetlerinin kırsal bölgelere ulaştırılmasını, devletlerin atması gereken öncelikli adımlar arasında saymıştır (UN Millenium Project, 2005).Türkiye’nin tam üyelik müzakeresini yürüttüğü supranasyonel bir kurum olan Avrupa Birliği (AB) de yapısal fonları aracılığıyla, üye devletlerdeki –kişi başına düşen milli gelirin birlik ortalamasının %75’inden az olduğu- Hedef 1 bölgesinde parasal kaynakları yönlendirerek; geri kalmış bölgelerde temel altyapı problemlerini çözmeyi amaçlayan KÖYDES benzeri yerel projeleri desteklemektedir.

AB’de yürütülen bu projelere bir örnek olarak, Slovakya’da, 2004–2006 yılları arasında gerçekleştirilen Temel Altyapı Operasyonel Programı gösterilebilir. Program, Slovakya’daki kırsal bölgelerde ulaşım, içme suyu, kanalizasyon yatırımlarını aşağıdan yukarıya doğru bir yönetim ve karar alma anlayışıyla gerçekleştirmiştir (AB Komisyonu, 2008). Dolayısıyla bu temel altyapı yatırım programı, hem yönetim anlayışı hem de kapsamındaki işler bakımından ülkemizde uygulanan KÖYDES projesi ile benzerlik göstermektedir.

KÖYDES Projesi, AB’deki benzer projeler gibi kırsal altyapı yatırımlarını finanse ederken sahip olduğu aşağıdan-yukarıya doğru yönetim anlayışıyla da merkezi bürokratik karar verme işlemlerinin yerine yerel idarecilere inisiyatif alma yetkisi ve sorumluluğunu veren bir yönetim ve yatırım süreci ihdas etmiştir. Bu yeni anlayış, köylere yapılan altyapı yatırımlarının –hiyerarşik olarak köylere en yakın yönetim birimi olan en yüksek kamu yöneticisi olan- kaymakamların başkanlığında, seçilmiş yerel temsilcilerin

oluşturduğu bir mahalli idare birliği olan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB) tarafından, daha demokratik ve yerel ihtiyaçları daha iyi gözetecek şekilde yapılmasını sağlamıştır. Bu sebeple KÖYDES Projesi birincil olarak, kırsal bölgelerde yaşayan halkın yaşam standartlarını yükseltirken; ikincil olarak da proje uygulayıcılarının – kaymakamların- icra ettikleri fonksiyonlarda dönüşüm gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla denilebilir ki; KÖYDES Projesi, gerçekleştirdiği bu dönüşüm sayesinde kaymakamların işlerine karşı geliştirdikleri duygular bileşkesi olan iş tatminlerini de çok ciddi bir seviyede etkilemiştir.

Ana hatlarıyla proje şu şekilde yürütülmektedir:

İlk aşamada, kaymakamların başkanı olduğu, iki il genel meclisi üyesi ve iki köy muhtarından oluşan Köylere Hizmet Götürme Birliği encümeni tarafından ilçe için gerekli yatırım teklifleri verilmektedir.

İkinci aşamada, Valinin başkanlığında, ilçe kaymakamları, il özel idare genel sekreteri ve il genel meclisi başkanından oluşan İl Tahsisat Komisyonu tarafından merkezi bütçeden il için ayrılan ödeneğin ilçelere taksimatı gerçekleştirilmektedir.

Üçüncü aşamada, Tahsis Komisyonu kararları sonucunda dağıtımı yapılan ödenekler, İçişleri Bakanlığı'nca Maliye Bakanlığı'na bildirilmektedir.

Dördüncü aşamada, ödenekler aynı yıl kullanılmak üzere doğrudan ilçe Köylere Hizmet Götürme Birliklerine ve –bütün ilçeleri ilgilendiren ortak bazı harcamalar varsa- il özel idarelerine gönderilir.

Son aşamada ise, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri yıl sonuna kadar planlanan –ve varsa artan ödeneklerle ilave edilen- projeleri hayata geçirirler. İl valisi, kaynakların etkin kullanımı için ilçeler arasında artan ödenekleri kaydırabilir.

KÖYDES Projesi, yerelde görev yapan yöneticilerin sürece dâhil edilmemesi gibi, hizmetin önündeki engelleri kaldırmıştır. Böylece, köylerin altyapı ihtiyaçları yerel düzeyde giderilmeye başlanmıştır.

Bu projenin faydaları, Başköy (2006) ve Tanılır (2006) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılarak, aşağıdaki maddeler halinde belirlenmiştir.

1) Proje ile kıt kaynakların rasyonel kullanımı sağlanmış ve bu sayede yurt çapında –planlanan proje sayısına göre- yaklaşık %50 oranında artı performans elde edilmiştir.

2) Ödeneklerin yıl içerisinde herhangi bir aracı kurum olmadan doğrudan Köylere Hizmet Götürme Birliklerine gelmesi ve işlerin yıl içinde bitirilmesi zorunluluğu, hem hizmetlerin süratli bir biçimde gerçekleşmesini hem de zamandan tasarruf edilmesini sağlamıştır.

3) Mevsim şartları nedeniyle birçok ilde, asfalt için gerekli sıcak gün sayısının az olması ve genel olarak işlerin yaz aylarında bitirilmesi zorunluluğu projenin KİK (Kamu İhale Kanunu) mevzuatına tabi olarak kaynak israfına neden olmadan zamanında yapılmasını zorlaştırmaktadır. KÖYDES Projesi ise KİK'e tabi olmayan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri vasıtasıyla yürütüldüğü için kaynakların verimli ve etkin kullanılmasını sağlamıştır. Genel anlamda Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ihaleleri prosedür olarak KİK mevzuatına uygun olarak yapmakta, fakat süre kıstaslarına uymamaktadır. Bu özelliği dolayısıyla KÖYDES Projesi, uzun yıllar sürüp de bitirilemeyen veya planlanandan birkaç kat daha fazla maliyetle sonuçlanan işlerin, çok kısa zamanda ve uygun maliyetle bitmesini sağlamıştır.

4) Projenin planlama safhasından gerçekleştirme aşamasına kadar yerel düzeyde katılımcı bir model öngörmesi, ülkemizde yerel demokrasi ve uzlaşma kültürüne önemli katkı sağlamıştır.

5) Mülki idare amirlerine olan toplumsal güven hem projenin objektif yürümesini hem de yerel imkânların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Bu sayede yatırımlar, öncelik sıralamasına göre ve yöre halkının çok çeşitli (işçilik, gayrimenkul hibeleri gibi) katkılarıyla gerçekleşmiştir.

6) Kaymakamların altyapı sorunlarını çözmelerine imkân veren KÖYDES Projesi, mülki idare mesleğinin saygınlığının daha da artmasına ve pekişmesine yol açmıştır. Bu sayede hizmet üreten ve karşılığını da toplumdaki gören mülki idare amirlerinin hizmet üretme aşk ve heyecanı artmıştır. Dolayısıyla denebilir ki; kaymakamlık mesleği açısından toplum nazarında saygınlık ve topluma katkı eşitliğinin iki tarafı da dengeli bir şekilde artmıştır (Öğüt ve Türker, 2008: 105-106).

KÖYDES Projesi, merkezi idare tarafından finanse edilen ancak proje seçimi ve uygulaması konusunda mahalli idarelerin yetkili ve sorumlu olduğu bir projedir. Proje seçimi yukarıda belirtildiği üzere il tahsis komisyonlarınca yapılmaktadır. Projenin uygulanmasında mahalli ihtiyaçların tespitinde en iyi kararların mahallinden ihtiyacı görerek ve yaşayarak verilebileceği gerçeğinden hareket edildiği görülmektedir. İhtiyaçların mahallinden tespiti KÖYDES projelerine yerel katkıların da olabildiğince fazla olması gibi bir sonuç meydana getirmektedir.

Kırsal kalkınma açısından KÖYDES projesini değerlendirdiğimizde kırsal alan için önemli bir alt yapı imkânı sağladığını görmekteyiz. Bilindiği üzere kırsal alanda üretilen ürünlerin önemli bir bölümünü tarımsal ürünler oluşturmaktadır. Bu ürünlerin zamanında işleme merkezlerine veya tüketim alanlarına ulaştırılması kırsal kesimdeki

ekonomik faaliyetlerin başarısı ve geleceği açısından son derece önem arz etmektedir. KÖYDES projesi ile hem bu ihtiyacın giderildiğini hem de kırsal alanda pek çok yeni ekonomik fırsatların oluşmasına zemin hazırlandığını da söyleyebiliriz (Sazak, 2007: 8).

Köydes kapsamında 2005–2008 yılları arasında Türkiye genelinde yapılan alışmalar (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2009) ve illere göre denek dağılımları (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2009) ilgili çizelgelerde gösterildiği gibidir.

4.4.1.Türkiye Genelinde KÖYDES Çalışmaları (01.01.2009 İtibariyle)

- 2005 yılında 200.000.000 YTL
- 2006 yılında 2.000.000.000 YTL
- 2007 yılında 2.000.000.000 YTL
- 2008 yılında 500.000.000 YTL olmak üzere
- Toplam 4.700.000.000 YTL ödenek tahsis edilmiştir.

2005-2008 yıllarında tahsis edilen 4.700.000.000 YTL ödeneğin tamamı ilgili hesaplara aktarılmıştır.

Tablo 4.1: Köydes Projesi Kapsamında Köy Yolları Sektöründe Yapılan Çalışmalar;

İŞLERİN NİTELİĞİ		2005 Yılı	2006 Yılı	2007 Yılı	2008 Yılı	TOPLAM
HAM YOL (Km)		85,3	835,6	338,2	78,8	1.337,9
TESVİYE (Km)		56,8	1.043,3	3.339,4	2.009,4	6.448,9
STABİLİZE (Km)		6.325,6	24.205,1	16.171,4	4.526,7	51.228,8
ASFALT	1.KAT (Km)	635,5	12.802,7	14.327,9	2.323,9	63.121,6
	2. KAT (Km)	566,9	11.507,9	14.206,2	6.750,8	
	TOPLAM Km	1.202,4	24.310,6	28.534,0	9.074,6	
BETON YOL (Km)		40,1	387,0	643,6	148,0	1.218,8
PARKE (m2)		13.372,8	910.909,0	2.082.792,3	344.977,5	3.352.051,7
ONARIM (Km)		202,6	2.699,1	6.051,7	3.041,7	11.995,1
TAŞ DUVAR (m3)		1.041,0	50.066,6	722.485,3	26.196,0	799.788,9
KÖPRÜ (Adet)		67,0	263,0	369,0	83,0	782,0
MENFEZ (Adet)		1.560,0	7.012,0	9.384,0	2.508,0	20.464,0

Tablo 4.2: Köydes Projesi Kapsamında Köy İçme Suları Sektöründe Yapılan Çalışmalar;

İŞLERİN NİTELİĞİ	2005 Yılı	2006 Yılı	2007 Yılı	2008 Yılı	TOPLAM
Susuz Ünite	409	1.868	1.076	169	3.522
Suyu Yetersiz Ünite	1.931	9.194	9.976	2.955	24.056
İÇME SUYU	2.340	11.062	11.052	3.124	27.578

Tablo 4.3: Köydes 2005 - 2006 -2007-2008 Ödenek Dağılımları

Sıra No	İLİ	2005 ÖDENEĞİ	2006 ÖDENEĞİ	2007 ÖDENEĞİ	2008 ÖDENEĞİ	TOPLAM
	GENEL TOPLAM	200.000.000	2.000.000.000	2.000.000.000	500.000.000	4.700.000.000
1	ADANA	3.257.200	31.445.194	29.406.000	8.703.000	72.811.394
2	ADİYAMAN	3.294.300	27.448.954	26.803.000	6.784.000	64.330.254
3	AFYONKARAHİSA	1.033.000	17.653.706	16.058.000	3.365.000	38.109.706
4	AĞRI	5.366.687	37.690.212	40.844.000	11.823.000	95.723.899
5	AKSARAY	1.405.000	13.848.408	11.972.000	1.920.000	29.145.408
6	AMASYA	2.464.900	18.930.545	17.608.000	4.524.000	43.527.445
7	ANKARA	2.359.000	28.687.283	28.258.000	6.750.000	66.054.283
8	ANTALYA	3.856.000	39.485.748	42.355.000	10.395.000	96.091.748
9	ARDAHAN	1.809.200	18.720.724	17.271.000	4.971.000	42.771.924
10	ARTVİN	5.141.520	32.126.446	38.965.000	10.542.000	86.774.966
11	AYDIN	1.367.300	24.468.085	21.773.000	4.830.000	52.438.385
12	BALIKESİR	2.468.000	27.030.385	27.374.000	8.430.000	65.302.385
13	BARTIN	1.993.000	19.705.876	19.628.000	5.027.000	46.353.876
14	BATMAN	3.706.100	26.320.193	28.605.000	5.150.000	63.781.293
15	BAYBURT	1.249.000	17.188.670	17.103.000	1.696.000	37.236.670
16	BİLECİK	823.000	13.389.738	11.855.000	3.390.000	29.457.738
17	BİNGÖL	2.414.000	29.752.298	37.423.000	8.173.000	77.762.298
18	BİTLİS	4.463.019	24.313.266	25.491.000	6.628.000	60.895.285
19	BOLU	2.158.300	20.637.844	18.414.000	5.483.000	46.693.144
20	BURDUR	1.101.000	14.837.671	12.665.000	2.611.000	31.214.671
21	BURSA	550.000	21.962.606	18.975.000	4.399.000	45.886.606
22	ÇANAKKALE	1.369.500	17.741.379	15.721.000	3.590.000	38.421.879
23	ÇANKIRI	1.796.500	18.456.343	16.383.000	4.209.000	40.844.843
24	ÇORUM	2.784.200	28.051.165	26.642.000	7.456.000	64.933.365
25	DENİZLİ	2.189.000	21.798.425	20.510.000	4.184.000	48.681.425
26	DİYARBAKIR	8.336.600	58.500.709	64.438.000	15.933.000	147.208.309
27	DÜZCE	1.304.000	16.240.244	14.912.000	3.895.000	36.351.244
28	EDİRNE	1.117.000	15.013.370	12.905.000	2.469.000	31.504.370
29	ELAZIĞ	2.618.700	27.153.059	24.620.000	6.379.000	60.770.759
30	ERZİNCAN	3.373.134	24.846.436	24.696.000	6.248.000	59.163.570
31	ERZURUM	3.911.690	44.926.403	44.472.000	13.638.000	106.948.093
32	ESKİŞEHİR	1.435.255	17.816.048	15.961.000	3.508.000	38.720.303
33	GAZİANTEP	609.000	17.172.160	14.440.000	2.860.000	35.081.160
34	GİRESUN	3.726.700	41.822.520	47.051.000	11.565.000	104.165.220
35	GÜMÜŞHANE	2.139.600	24.884.955	29.860.000	5.707.000	62.591.555

36	HAKKARİ	3.730.500	23.403.964	28.741.000	7.275.000	63.150.464
37	HATAY	1.981.500	22.187.219	20.206.000	5.233.000	49.607.719
38	İĞDIR	1.818.800	17.943.439	16.586.000	5.309.000	41.657.239
39	İSPARTA	999.000	16.435.639	13.882.000	2.488.000	33.804.639
40	İZMİR	1.462.200	24.528.192	22.113.000	5.062.000	53.165.392
41	K.MARAŞ	3.057.000	32.497.417	33.586.000	9.477.000	78.617.417
42	KARABÜK	3.071.400	18.254.912	17.957.000	5.141.000	44.424.312
43	KARAMAN	1.600.000	15.768.336	13.878.000	3.352.00	34.598.336
44	KARS	3.105.330	23.875.733	24.529.000	5.508.000	57.018.063
45	KASTAMONU	3.836.75G	39.402.748	43.524.000	13.909.000	100.672.498
46	KAYSERİ	1.632.000	20.645.401	17.887.000	4.282.000	44.446.401
47	KIRIKKALE	1.167.500	13.354.114	11.405.000	2.777.00	28.703.614
48	KIRKLARELİ	299.00	11.843.432	10.284.000	2.098.000	24.524.432
49	KIRŞEHİR	1.023.000	13.229.948	11.540.000	2.624.000	28.416.948
50	KİLİS	1.353.000	15.483.586	12.636.000	1.435.000	30.907.586
51	KONYA	2.524.000	34.021.329	29.696.000	6.227.000	72.468.329
52	KÜTAHYA	1.489.745	19.066.634	17.250.000	4.821.000	42.627.379
53	MALATYA	2.783.000	32.090.743	32.493.000	8.040.000	75.406.743
54	MANİSA	1.555.000	28.754.431	26.405.000	4.976.000	61.690.431
55	MARDİN	3.489.980	29.436.825	31.638.000	6.853.000	71.417.805
56	MERSİN	4.226.600	30.132.338	28.302.000	5.812.000	68.472.938
57	MUĞLA	4.980.000	26.792.127	24.869.000	6.030.000	62.671.127
58	MUŞ	2.901.000	27.767.362	27.449.000	7.211.000	65.328.362
59	NEVŞEHİR	802.000	11.950.474	9.724.000	1.826.000	24.302.473
60	NİĞDE	791.00	13.600.330	11.399.000	2.119.000	27.909.330
61	ORDU	4.882.360	50.003.332	58.121.000	12.457.000	125.463.692
62	OSMANİYE	1.982.500	16.873.910	15.744.000	4.230.000	38.830.410
63	RİZE	3.991.567	26.238.424	29.998.000	10.698.000	70.925.991
64	SAKARYA	2.606.000	18.154.731	16.492.000	4.815.000	42.067.731
65	SAMSUN	2.897.600	48.584.042	50.118.000	14.189.000	115.788.642
66	SİİRT	3.776.763	25.582.187	24.889.000	5.380.000	59.627.950
67	SİNOP	2.783.000	26.884.857	27.618.000	8.123.000	65.408.857
68	SİVAS	2.398.000	40.038.002	40.424.000	11.597.000	94.457.002
69	ŞANLIURFA	4.592.700	52.949.858	61.058.000	15.947.000	134.547.558
70	ŞIRNAK	3.903.500	20.818.058	19.270.000	5.176.000	49.167.558
71	TEKİRDAĞ	1.160.000	13.140.627	10.948.000	1.666.000	26.914.627
72	TOKAT	2.263.800	25.573.462	23.800.000	5.887.000	57.524.262
73	TRABZON	3.357.000	48.218.457	54.540.000	16.260.000	122.375.457
74	TUNCELİ	2.017.000	23.591.183	26.190.000	6.312.000	58.110.183
75	UŞAK	2.977.600	17.429.649	15.778.000	3.197.000	39.382.249

76	VAN	4.363.800	43.249.875	48.652.000	14.540.000	110.805.675
77	YALOVA	463.000	8.920.111	7.136.000	1.101.000	17.620.115
78	YOZGAT	2.397.100	29.193.500	28.719.000	5.251.000	65.560.600
79	ZONGULDAK	2.517.000	22.021.990	21.069.000	6.054.000	51.661.990
GENEL TOPLAM		200.000.000	2.000.000.000	2.000.000.000	500.000.000	4.700.000.000

V. BÖLÜM

GERZE İLÇESİ KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ

5.1.Genel Olarak Gerze İlçesi

5.1.1. Tarihi ve Coğrafi Yapısı

1896 yılında Sinop ilinin nahiyesi yapılan Gerze, 1920 yılında aynı ile bağlı ilçe haline getirilmiştir.

13 Şubat 1956 yılında büyük bir yangın felaketi geçiren ilçemiz devlet tarafından yeniden imar edilerek, modern bir ilçe haline getirilmiştir.

Yaz mevsimi kısa, kışlar ılık ve yağışlıdır. İlçemizin arazi yapısı engebeli olup, orman ve mera alanları bitki örtüsünü oluşturmaktadır.

5.1.2.İdari Durum

Gerze ilçesinde Merkez ve Yenikent olmak üzere 2 belediye ve 41 köy vardır. Gerze Belediyesi 7, Yenikent Belde Belediyesi 3 mahalleden oluşmaktadır. Coğrafi durumun olumsuzluğu nedeniyle köylerimizde dağınık bir yerleşim görülmekte olup 225 mahalle (mezra) mevcuttur.

5.1.3.Nüfus Durumu

2007 yılında yapılan adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre yapılan sayımda ilçemizin toplam nüfusu 19.487 olup; 9.985 kişi ilçe merkezinde, 9.862 kişi köylerde yaşamaktadır. Yenikent beldesinin nüfusu ise 1.025'dir.

5.1.4.Sosyal ve Ekonomik Durum

Yolsuz, susuz, elektriksiz ve telefonsuz yerleşim birimi bulunmamaktadır. 41 köyün 35'inde (126 mahalle) şebekeli içme suyu tesis edilmiştir.

İlçemizde istihdam alanlarının ve tarıma elverişli alanların azlığı nedeniyle ekonomi statik bir görüntü vermekte ve işgücü göçü yaşanmaktadır.

5.1.4.1.Tarım ve Hayvancılık

İlçenin sosyal ve ekonomik hayatında tarım ve hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Tarım ve hayvancılık ilçemizin ana sektörü olma özelliğini sürdürmektedir. İlçemiz iklim ve toprak yapısı ile birçok tarım ürününün yetiştirilmesine elverişlidir. Son yıllarda valilik ve kaymakamlığın destek ve öncülüğünde seracılıkta büyük atılım yapılmış ve sebze üretiminde önemli artışlar sağlanmıştır.

5.1.4.2.Sanayi

İlçemizde, içersinde 151 işyeri ve çarşı gurubu bulunan küçük sanayi sitesinin yapımına 1994 senesinde başlanmış ve 2002 yılında yapımı tamamlanmıştır. Yapımı %30 üyelerin, %70 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kredisi ile gerçekleşmiştir. Kredi 15 yıl geri ödemeli ve %2 faiz oranlıdır. 2005 yılı içersinde İlçemiz içersinde faaliyetini sürdüren esnaflar dükkânlarını sanayi sitesine taşıyarak burada çalışmaya başlamıştır.

Betareks Metalize İplik ve Ambalaj Sanayi A.Ş. Sinop'ta kurulu bulunan Türkiye'nin konusunda en büyük ölçekli tesisidir. Fabrikada şu anda 150 kişi çalışmaktadır.

İlçemizde un ve unlu mamulleri üretimi yapan Çelik Un Fabrikası, günlük 75 ton un üretimi kapasitesine sahip olup, 11 kişiye istihdam oluşturmaktadır.

SİNDE A.Ş'ye ait Toz Deterjan Fabrikası 1977 yılında her türlü temizlik maddesi üretimi amacıyla kurulmuş olup, yaklaşık 50 kişiyi istihdam etmektedir.

Taşkınlar Gemi Sanayi, ilçemiz Yaykıl Köyü Çakıroğlu mevkiinde kuruluş aşamasında olan tesis için, Maliye Hazinesine ait olan 60 dönümlük yerin kullanım hakkı verilmiş ve çalışmalar devam etmektedir.

5.1.5.Sağlık

İlçemizde 15 Ağustos 2008 tarihinde Aile Hekimliği Uygulaması başlamıştır.

Sağlık Kuruluşlarının Durumu

Aile hekimliği sistemine geçildikten sonra mevcut olan Sağlık Ocaklarımız kapanmış, bunlardan 4 adedi Sağlık Evi olarak hizmet vermektedir.

a) Sağlık Evleri

- Yenikent Sağlık Evi
- Hacıselli Sağlık Evi
- Karlı Sağlık Evi
- Yaykıl Sağlık Evi

Sağlık evlerinde 1'er adet vekil ebe görev yapmaktadır. Ayrıca; Yenikent Sağlık Evinde 1 adet Sıtma Savaş Memuru görev yapmaktadır.

b) Devlet Hastanesi

İlçemizde 1 adet 50 yataklı Gerze Devlet Hastanesi bulunmaktadır. 1 adet Aile Hekim Uzmanı ile 5 adet pratisyen hekim görev yapmaktadır.

c) Aile Sağlığı Merkezi

6 adet aile hekimi ve 6 adet yardımcı sağlık personeli bulunmaktadır.

d) Toplum Sağlığı Merkezi

Toplum sağlığı merkezinde 1 adet sorumlu hekim- sağlık grup başkanı bulunmaktadır. 1 pratisyen hekim ise Dikmen Toplum Sağlığı Merkezinde geçici olarak görev yapmaktadır.

5.1.6. Eğitim

Gerze, yüksek bir eğitim ve kültür seviyesine sahip ve bu özelliği ile tanınan bir yerleşim birimidir. İlçemizde okur-yazarlık oranı %99'dur.

Gerze Meslek Yüksek Okulu 3 bölüm (Ağırlama Hizmetleri, Muhasebe, Tekstil), 18 ğretim görevlisi, 3 idari personel, 10 sözleşmeli personel ile hizmet vermekte, 332 ğrenci öğrenim görmektedir.

İlçemizde 1 anaokulu, 4' birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu olmak üzere 11 ilköğretim okulu bulunmakta olup 7 ilköğretim okulumuzun bünyesinde de 7 Anasınıfı mevcuttur. Ayrıca ilçemizde 6 orta ğretim kurumu da bulunmaktadır.

Anaokulumuzda ve anasınıflarımızda toplam 184 ğrenci, ilköğretim, okullarımızda 1742 ğrenci ve ortaöğretim okullarımızda ise 1132 ğrenci eğitim ve öğretime devam etmekte olup toplam ğrenci sayısı 3058'dir.

5.1.7.Ulaşım Durumu

Gerze köy yolları ağı toplamı 649 km olup bunun 93 km'si asfalt kaplama, 431 km'si stabilize kaplama, 114 km'si ise tesviyelidir.

5.1.8.Haberleşme

İlçemize bağlı 41 köyün tamamında telefon vardır. İlçe merkezinde 4839 kapasiteli santralin 4475 abonesi bulunmaktadır. Santralde boşluk bulunmakta, isteyenin ihtiyacı hemen karşılanmaktadır.

5.1.9.Mahalli İdareler

İlçemizde mahalli idare olarak 2 belediye (Merkez ve Yenikent) ve 41 köy bulunmaktadır. Mahalli idareler birçok alanda hizmet sunma çabası içinde olmakla birlikte gerek ekonomik gerekse araç-gereç ve personel yönünden çeşitli sıkıntılar içinde olabilmektedirler. İlçe merkezinde altyapı yatırımları açısından önemli bir eksiklik bulunmamaktadır. Yenikent beldesinde ise içme suyu dışında altyapı yatırımı (Kanalizasyon, yol, kaldırım, vs.) yapılamamıştır.

Merkez Belediyesinde, 2007 yılı bütçe kesin hesabına göre; 4.113.425,026 YTL harcama yapılmıştır.

Belediye Gelirleri ise, 3.825.114,09 YTL olmuştur. 2009 yılı kesin hesabı daha çıkmamıştır.

Yenikent Belediyesi 2007 yılı bütçe kesin hesabına göre; 272.768,10 YTL harcama yapılmıştır.

Belediye Gelirleri ise, 232.095,47 YTL olmuştur.

Gerze Belediyesinin 2008 yılı bütçesi 9.200.000,00 YTL, 2009 yılı bütçesi 9.660.000,00 YTL; Yenikent Beldesi 2008 yılı ve 2009 bütçesi 1.063.852,00 YTL olarak hazırlanmıştır.

2008 yılında il özel idairesinden milli eğitim hizmetleri için 484.838,38 YTL, köylere yardım ödeneğinden 28.900,00 YTL, sağlık hizmetleri için 11.079,30 YTL, genel

harcamalar 61.041,12 YTL'si olmak üzere toplam 585.658,80 YTL harcama yapılmış, 8.084,41 YTL çeşitli gelir elde edilmiştir.

5.2. Birliğin Kuruluşu

İlk kurulduğu yıllarda Köyler Birliği olarak anılan Köylere Hizmet Götürme Birliği, 06.07.1984 yılında kurulmuştur. Bu tarihte Gerze Belediyesi ve Köyleri Ortak Hizmetler Birliği olarak, Belediyeyle ortak çalışma yürütmek üzere 26.09.1984 tarihinde valilik onayıyla yürürlüğe girmiştir. Gerze İlçesi Belediye ve Köylere Ortak Hizmet Götürme Birliğine ait tüzük, Birlik Meclisinin 06.07.1984 tarihinde yapılan toplantısında oy birliğiyle kabul edilerek Valilik onayına sunulmuştur. 03.05.1985 tarihinde yapılan olağanüstü Birlik Genel Kurul Toplantısında alınan kararlar gereğince Birliğin adı Gerze İlçesi Köyler Birliği olarak değiştirilmiş ve üyelikten çıkarılan Gerze belediyesi ile ilgili olan madde ve fıkralar yürürlükten kaldırılmış olup, Tüzük değişik şekliyle Valilik onayına sunulmuştur. Bu tarihten itibaren 1992 senesine kadar Birlik köyler Birliği olarak anılacak, daha sonra ise Köylere Hizmet Götürme Birliği adını alacaktır. 22 Ağustos 1993 tarihinde çıkarılan Resmi Gazetede yer alan 93/4705 sayılı kararla, SİNOP-Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin kurulmasına izin verilmiş, İçişleri bakanlığı'nın 29.07.1993 tarihli ve 94 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu'nca 03.08.1993 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Köylere Hizmet Götürme Birliği Tüzüğü kapsamında, birliğin adı, birliğin merkezi, çalışma alanı ve süresi, kurucuları, amacı, üyelerce birliğe devredilen görev ve hizmetler, birliğin organları, birlik meclisinin kuruluşu, görev ve yetkileri, birlik encümeninin kuruluşu, görev ve yetkileri, mali hükümler gibi hususlar yer almaktadır.

5.2.1. Yerleşim

Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliği, Gerze Kaymakamlığı binasının 3. katında hizmet vermektedir.

5.2.2. Personel Durumu

Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğinde; 1 adet Birlik Müdürü, 1 adet Sayman olarak görevli Mal Müdürü olmak üzere 2 adet personel görev yapmaktadır.

5.2.3. Tüzük

İlk kurulduğu yıllarda Köyler Birliği olarak anılan Köylere Hizmet Götürme Birliği, 06.07.1984 yılında kurulmuştur. Bu tarihte Gerze Belediyesi ve Köyleri Ortak Hizmetler Birliği olarak, Belediyeye ortak çalışma yürütmek üzere 26.09.1984 tarihinde valilik onayıyla yürürlüğe girmiştir. Gerze İlçesi Belediye ve Köylerine Ortak Hizmet Götürme Birliğine ait tüzük, Birlik Meclisinin 06.07.1984 tarihinde yapılan toplantısında oy birliğiyle kabul edilerek Valilik onayına sunulmuştur. 03.05.1985 tarihinde yapılan olağanüstü Birlik Genel Kurul Toplantısında alınan kararlar gereğince Birliğin adı Gerze İlçesi Köyler Birliği olarak değiştirilmiş ve üyelikten çıkarılan Gerze belediyesi ile ilgili olan madde ve fıkralar yürürlükten kaldırılmış olup, Tüzük değişiklik şekliyle Valilik onayına sunulmuştur.

Bu tarihten itibaren 1992 senesine kadar Birlik Köyler Birliği olarak anılacak, daha sonra ise Köylere Hizmet Götürme Birliği adını alacaktır. 22 Ağustos 1993 tarihinde çıkarılan Resmi Gazetede yer alan 93/4705 sayılı kararla, SİNOP-Gerze Köylere Hizmet

Götürme Birliği'nin kurulmasına izin verilmiş, İçişleri bakanlığı'nın 29.07.1993 tarihli ve 94 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu'nca 03.08.1993 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Köylere Hizmet Götürme Birliği Tüzüğü kapsamında, birliğin adı, birliğin merkezi, çalışma alanı ve süresi, kurucuları, amacı, üyelerce birliğe devredilen görev ve hizmetler, birliğin organları, birlik meclisinin kuruluşu, görev ve yetkileri, birlik encümeninin kuruluşu, görev ve yetkileri, mali hükümler gibi hususlar yer almaktadır. (Ek-1 Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliği Tüzüğü)

5.3. Yapılan İşler

Gerze İlçesi Köylerinin Alt Yapısını Destekleme Projesi (KÖYDES) öncesi köylerin 127 km asfalt, 0 km beton, 365 km stabilize, 164 km tesviye ve 11 km mutasavver olmak üzere toplam 667 km köy ve ünite yolu bulunmaktadır.

Tablo 5.1: Köydes Projesi Öncesi Gerze İlçesi Köy Yolları İcmal Tablosu

KÖYDES PROJESİ ÖNCESİ GERZE İLÇESİ KÖY YOLLARI İCMAL TABLOSU															
KÖYLERİN TOPLAM ADEDİ	ÜNİTELERİN TOPLAM ADEDİ	TOPLAM HANE SAYISI	2000 YILI NÜFUS DURUMU		MUTASAVVER YOL (KM)	TESVİYE YOL (KM)	ONARIM GEREKEN YOL (KM)	STABİLİZE YOL (KM)	BETON YOL (KM)	ASFALT YOL		SANAT YAPISI		KÖPRÜ	
			KÖY	ÜNİTE						1.KAT	2.KAT	ADET	METRE	ADET	METRE
41	226	3902	3020	8704	11	164	82	365	-	105	22	16	144	11	207

Tablo 5.2: Köydes Projesi Öncesi Gerze İlçesi Köy İçmesuları İcmal Tablosu

KÖYDES PROJESİ ÖNCESİ GERZE İLÇESİ KÖY İÇMESULARI İCMAL												
TABLOSU												
KÖYÜN TOPLAM ADEDİ	ÜNİTELERİN TOPLAM ADEDİ	TOPLAM HANE SAYISI	2000 YILI NÜFUS		MEVCUT İÇMESUYU DURUMU			SU TEMİN ŞEKLİ			MEVCUT İÇMESU YU TESİSİ	
			KÖY TOPLAMI	ÜNİTE TOPLAMI	YETERLİ	YETERSİZ	SUSUZ	SONDAJ	KAYNAK	GRUP	ÇEŞME	ŞEBEKE
41	226	3902	3020	8704	254	8	5	-	177	90	177	90

Gerze İlçesi Köylerinin Alt Yapısını Destekleme Projesi (KÖYDES) öncesi köylerin 254 Köy ve ünitenin içme suyu yeterli, 8 köy ve ünitenin içme suyu yetersiz, 5 köy ve ünite içme suyunun olmadığı su temininin 177' sinin kaynak, 90' nının gurup içme suyu şeklinde yapıldığı, mevcut içme suyu ünitesinin 177' si çeşmeli, 90' nı şebekelidir.

Tablo 5.3: Köydes Projesi Sonrası Gerze Köy Yolları İcmali (22.07.2009)

Köy Toplam Adedi	Ünite Toplam Adedi	Nüfus	Tesviye	Stabilize	1. Kat Asfalt	2. Kat Asfalt	Sanat Yapısı	Köprü (Adet)	Köprü (Metre)
41	226	11724	115	431	93	22	56	17	302

Gerze İlçesi Köylerinin Alt Yapısını Destekleme Projesi (KÖYDES) sonrası (22.07.2009 Tarihi itibarı ile) köylerin 164 km olan tesviye yolunun 115 km'ye düştüğü, 365 km stabilize olan yolun ise 431 km'ye yükseldiği, 16 adet olan sanat yapısının 56 adete yükseldiği ve 207 metre olan köprü uzunluğunun 302 metreye çıkarıldığı görülmektedir.

Tablo 5.4: Köydes Projesi Sonrası Gerze Köyleri İçme suyu İcmali (22.07.2009)

Köy Toplam Adedi	Ünite Toplam Adedi	Nüfus	Yeterli	Yetersiz	Susuz	Sondaj	Kaynak	Grup	Çeşme	Şebeke
41	226	11724	262	4	-	-	201	90	99	167

Gerze İlçesi Köylerinin Alt Yapısını Destekleme Projesi (KÖYDES) sonrası (22.07.2009 Tarihi itibarı ile) köylerin içme suyu yeterli olan köy ve ünite sayısının 254 ten 262 ye yükseltildiği, içme suyu yetersiz olan köy ve ünite sayısının 8 den 4'e düştüğü,

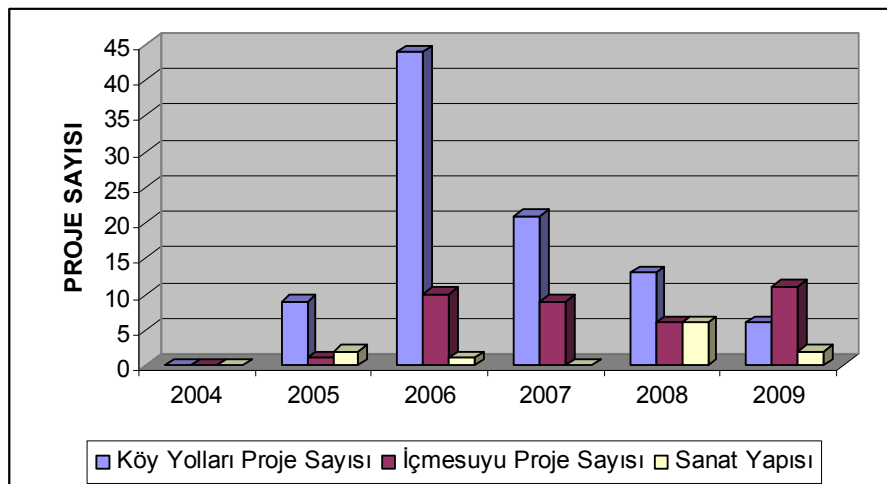
içme suyunu kaynaktan sağlayan köy ve ünite sayısının da 177 den 201'e yükseltildiği, şebekeli içme suyu bulunan köy ve ünite sayısının 90 dan 167'ye yükseltildiği görülmektedir.

5.3.1. Yıllara Göre Proje Sayısı Değişimi

Tablo 5.5: Yıllara göre proje sayısı değişimi

	Köy yolları proje sayısı	Köy içme suyu proje sayısı	Sanat yapısı
2004	-	-	-
2005	9	1	2
2006	44	10	1
2007	21	9	0
2008	13	6	6
2009	6	11	2
TOPLAM	93	37	11

Şekil 5.1: Yıllara göre proje sayısı değişimi

5.3.2. Yıllara Göre Ödenek Miktarı Değişimi

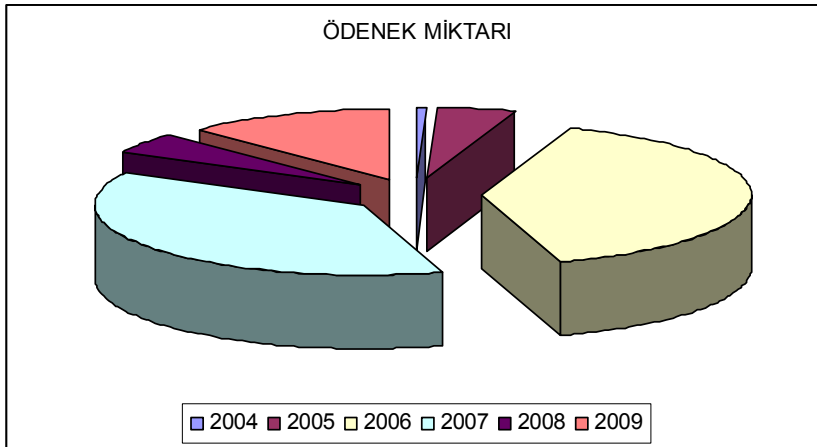
Tablo 5.6: Yıllara göre ödenek miktarı değişimi

Yıl	Ödenekler
2004	49.576,14
2005	346.691,80
2006	2.991.030,00
2007	2.810.030,00
2008	370.000,00
2009	1.170.084,00

Yıllara göre ödenek miktarı değişimi

Yıllara göre ödenek miktarı değişimi incelendiğinde 2006 ve 2007 yılında gelen ödeneğin fazla olduğu 2008 yılında gelen ödeneğin ise düştüğü görülmektedir. 2006 ve 2007 yılında gelen yoğun ödenek; köylerimizdeki yol, içme suyu ve alt yapı sorunlarını büyük ölçüde azalttığından sonraki yıllarda gelen ödenek miktarında azalma yaşanmıştır.

Şekil 5.2: Ödenek Miktarı.

5.4.Bulgular

5.4.1. Köydes 2004 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu

Tablo 5.7: 2004 Yılı İşlerin durumu

İŞLERİN DURUMU	İÇME SUYU	YOL	SANAT YAPISI	TOPLAM
BİTEN	-	-	-	-
%70'İ VE ÜZERİ TAMAMLANAN	-	-	-	-
DEVAM EDEN	-	-	-	-
İHALE AŞAMASINDA OLAN	-	-	-	-
BAŞLAMAYAN	-	-	-	-
TOPLAM	-	-	-	-

2004 yılında Köylere Hizmet Götürme Birliklerine KÖYDES ödeneği tahsis edilmediği için herhangi bir yatırım yapılamamıştır.

5.4.2. Köydes 2005 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu

2005 Yılında Yapılan İşler:

1- İçme suyu

- a) Başsöku Köyü İçme suyu İnşaatı

2- Stabilize

- a) Kahramaneli Karataş Mahallesi
- b) Tokuşlar Boyalıca Gurup yolu
- c) Yamacık Karaevli, Serdar ve Tüketli Mahalleleri
- d) Güzelyurt Karamanlı Mahallesi
- e) Kirençukuru Şef Mahallesi
- f) Kuzsöku Sevince Mahallesi
- g) Gürsöku Tüylü ve sarı Mahalleleri
- h) Belören Yahyaoğlu ve Konoğlu Mahalleleri

3- Sanat Yapısı

- a) Başsöku Köyü yolu kutu menfez
- b) Başsöku Köyü yolu açık kasis beton

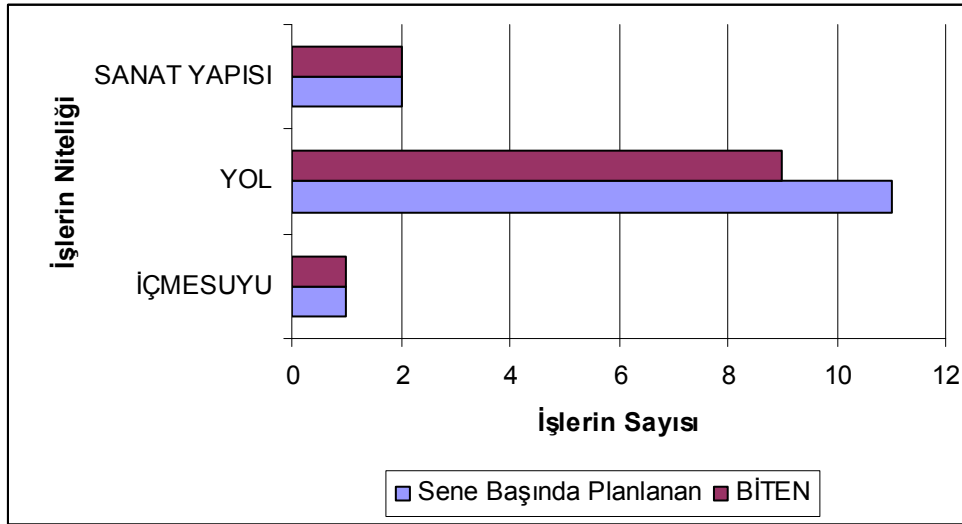
Yapılan İşlerin Toplam Tutarı

- a) Köy Yolları sektörü: 225.847,66 TL
- b) İçmesuları Sektörü : 20.758,00 TL

TOPLAM: 246.605,66 TL

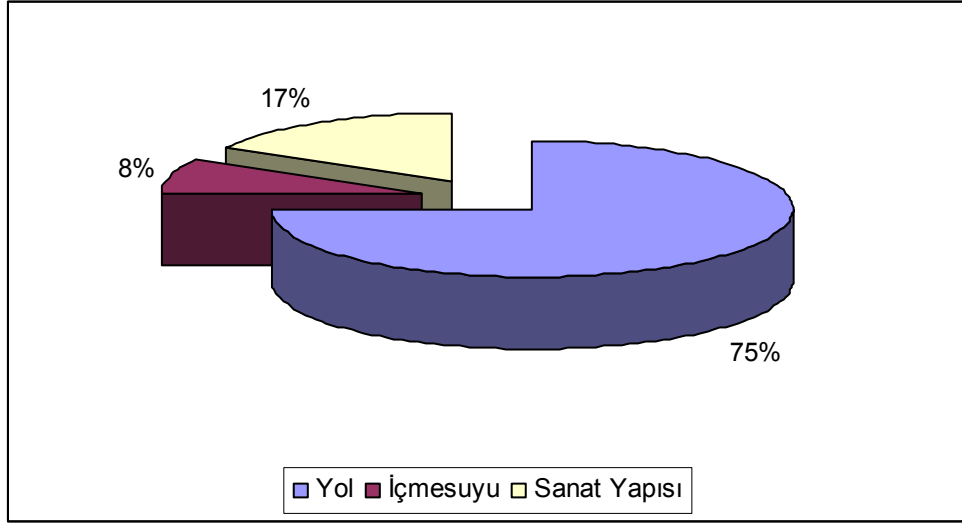
Tablo 5.8: 2005 Yılı İşlerin durumu

İŞLERİN DURUMU	İÇME SUYU	YOL	SANAT YAPISI	TOPLAM
BİTEN	1	9	2	12
%70'İ VE ÜZERİ TAMAMLANAN	-	-	-	-
DEVAM EDEN	-	-	-	-
İHALE AŞAMASINDA OLAN	-	-	-	-
BAŞLAMAYAN	-	2	-	2
TOPLAM	1	11	2	14

Şekil 5.3. 2005 Yılı İşlerin durumu

Gerze Kahramaneli Karataş Mahalleleri Stabilize Malzeme Kaplama işi Köy yolunun yüksek kotta ve yağışa açık olması nedeni ile sağlıklı çalışma yapılamayacağı anlaşıldığından 2006 yılına devretmiş ve Haziran 2006 tarihi itibarı ile tamamlanmıştır.

Şekil 5.4: 2005 Yılı İşlerin Durumu

2005 yılında KÖYDES yatırımları için tahsis edilen ödeneğin %75'i yol projelerinde, %17'si içmesuyu projelerinde, %8'i ise sanat yapısı projelerinde kullanılmıştır. Yol projelerine ağırlık verilmesinin nedeni, ilçenin köylerinin yerleşimin dağınık olmasından kaynaklanan yol ağının uzun olmasıdır.

5.4.3. KÖYDES 2006 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu

2006 Yılında yapılan işler:

1-İçme suyu

- a) Sarnıç Köyü Merkez Mahallesi İçme suyu.
- b) Boyalı Köyü İçme suyu.
- c) Pirahmet Köyü İçme suyu
- d) Hızarcayı Kavlanpınarı Mahallesi İçme suyu.
- e) Acısu Köyü İçmesuyu
- f) Kirençukuru Avlağısökü Mahallesi İçme suyu
- g) Abdaloğlu – Belören Köyleri İçme suyu
- h) Tatlıcak Kışla Mahallesi İçme suyu
- i) Sarımsak Köyü İçme suyu
- j) Hıdırlı, Sarımsak, Sorkun, Pirahmet, Şeyhli, Sarnıç, Yamacık, Kuzsökü, ve
Güzelyurt köyleri boru alım işi
- k) Acısu Köyü içme suyu Motopomp alımı.

2-Stabilize

- a) Pirahmet Körboğa – Çakallı Domuzdamı – Akgüney Aşağı ve Yukarı Mahalle
Yolları
- b) Kahramaneli Avlanlı, Hıdırlı Durasılı Mahalle yolları
- c) Başsökü Beyni, Kızılcı Kuz, Sarnıç Kirencik mahalle yolları
- d) Bolalı, Sarnıç, Kirençukuru Avlasökü, Gürsökü Sağırlar Mahalle Yolları
- e) Sarımsak Çakırlı, Tatlıcak Kışla ve Memi Mahalle yolları

- f) Güzelyurt Çerkezler, Tiryaki - Sorkun Demir, Cılaz, Kütoğlu, Hacılar-Yakadibi, Çay, Bakaloğlu – Kuzsöku, Ranlı, Değirmen Mahalle yolları
- g) Türkmen Merkez, Tepealtı Karagöl Mahalle yolları
- h) Abdaloğlu, Eminçavuş, Karabayram – Yaykıl Kuyluş – Mahmuttını Merkez – Belören Sünnetçi mahalle yolları.
- i) Kirencukuru Köyü gurup yolu.
- j) Abdaloğlu Belören köy yolu
- k) Kahramaneli Karataş köy yolu
- l) Şeyhli Merkez köy yolu.

3-Sanat Yapısı

- a) Hıdırlı, Sarımsak, Sorkun, Pirahmet, Şeyhli, Sarnıç, Yamacık, Kuzsöku ve Güzelyurt Köy yollarına menfez yapımı.
- b) Güzelyurt Kalaşlı köy yoluna menfez yapımı.
- c) Tatlıcak Köy yoluna köprü yapımı.
- d) Gürsöku köyü yolu köprü yapımı.
- e) Karlı köy yolu köprü yapımı.
- f) Başsöku köy yolu köprü yapımı.

4-Kanalizasyon

- a) Yaykıl Köyü Kanalizasyon yapımı.

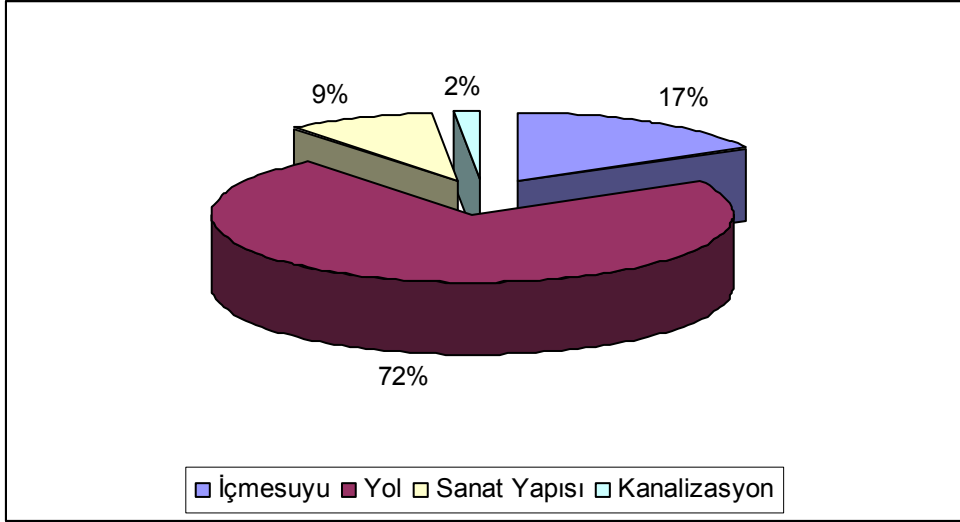

Tablo 5.9: 2006 Yılı İşlerin durumu

İŞLERİN DURUMU	İÇME SUYU	YOL	SANAT YAPISI	KANALİZASYON	TOPLAM
BİTEN	11	41	6	1	59
%70'İ VE ÜZERİ TAMAMLANAN	-	-	-	-	-
DEVAM EDEN	-	-	-	-	-
İHALE AŞAMASINDA OLAN	-	-	-	-	-
BAŞLAMAYAN	-	6	-	-	6
TOPLAM	11	47	6	1	65

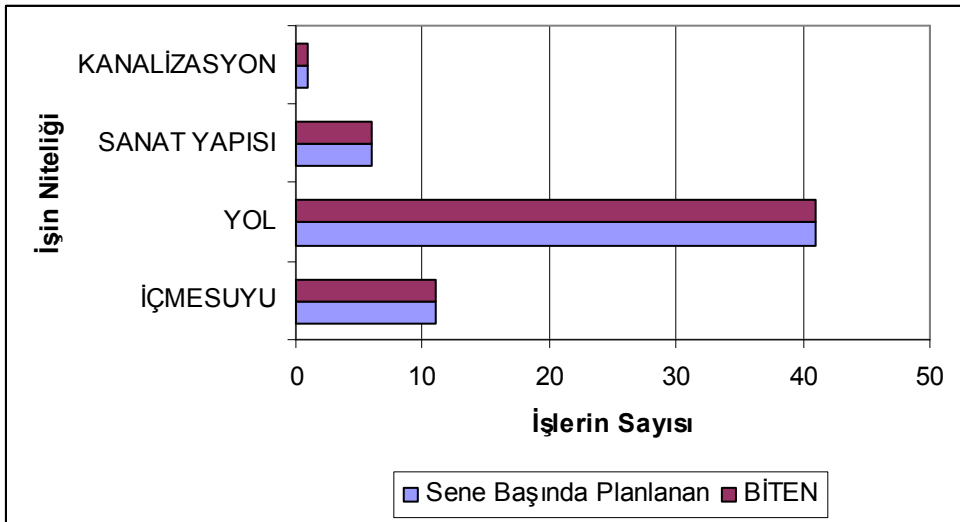
6 adet ikinci kat asfalt kaplama projesi 2006 yılında iki defa ihaleye çıkartılmasına rağmen istekli çıkmadığından yaptırılmamış, sezon sonunda İl Özel İdaresi ile protokol yapılarak ihale edemeyen tüm İlçelerin asfalt kaplama işlerinin İl Özel İdaremizce yapılması koşulu ile ödenekleri 2007 yılı devam eden işlere alınmıştır.

Şekil 5.5: 2006 Yılı İşlerin durumu

2006 yılında KÖYDES yatırımları için tahsis edilen ödeneğin %72'i yol projelerinde, %17'si içmesuyu projelerinde, %9'i ise sanat yapısı projelerinde ve %2'si kanalizasyon projelerinde kullanılmıştır. Yol projelerine ağırlık verilmesinin nedeni, ilçenin köylerinin yerleşimin dağınık olmasından kaynaklanan yol ağının uzun olmasıdır.

Şekil 5.6: 2006 Yılı İşlerin durumu

2006 yılında KÖYDES yatırımları için tahsis edilen ödeneğin %79'u yol projelerinde, %19'u içme suyu projelerinde, %2'si ise kanalizasyon projelerinde kullanılmıştır. Köyler genelinde yol sorunları daha geniş yer kapladığından ve ulaşım sorunlarının en aza indirgenmesi gerektiğinden 2006 yılında da yol çalışmalarına ağırlık verilmiştir.

İçme suyu projelerinin ise yıllara yayılmış bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Bunun nedeni, köylerin mahalle yapılarının dağınık olması, bir mahallenin su ihtiyacının giderilirken diğerinin bir sonraki seneye kalabilmesi ve su kaynaklarının kısıtlı olmasıdır.

2006 yılı başında planlanan işlerden Stabilize, Sanat Yapısı ve Büz alım işleri tamamlanmış olup, sadece asfalt işi yüklenici çıkmadığından 2007 yılına devredilmiştir.

5.4.4. Köydes 2007 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu

2007 Yılında yapılan işler:

1-İçme suyu

- a) Boyalıca Dere Mahallesi İçme suyu,
- b) Bolalı Karadevrent Mahallesi İçme suyu
- c) Tokuşlar Merkez Mahalle İçme suyu
- d) Hıdırlı Merkez Ferhatlı Mahallesi içme suyu
- e) Kirençukuru Çalı Mahallesi İçme suyu
- f) Çakallı Gerdeme Mahallesi İçme suyu
- g) Şeyhli Kurtini Mahallesi İçme suyu
- h) Güzelyurt Karamanlı Mahallesi İçme suyu
- i) Sarnıç, Şeyhli Öksüzoğlu Mahallesi İçme suyu

- j) Kızılcacı Sindeli Mahallesi İçme suyu
- k) Türkmen Merkez Mahallesi İçme suyu
- l) Hacıselli Merkez Mahallesi İçme suyu

2-Stabilize

- a) Hıdırlı Köyü Gürsöku, Şehli, Kemer ve Bahçe Mahalle yolları
- b) Acısu Köyü Merkez ve Tilkilikaltı Mahalle yolları
- c) Çağlayan Köyü ve Bolalı Köyü merkez mahalle yolları
- d) Altınyayla Köyü Merkez Mahalle yolları
- e) Hacıselli Köyü Çiftçi ve Merkez Mahalle yolları
- f) Boyalıca Köyü Gaffar ve Ahmaz Mahalle yolları
- g) Hızarcayı köyü Yusufoglu Mahalle yolları
- h) Türkmenlioğlu Köyü Merkez Mahalle yolları
- i) Belören Köyü Çörekçi ve Yahya Mahalle yolları
- j) Türkmen Köyü Ahmaz Mahalle yolları
- k) Abdaloğlu Köyü Mahalle yolları
- l) Çakallı Köyü Gurup yolu

3-Asfalt

- a) Acısu ve Sazak Köy yolu
- b) Belören ve Akkıraç Köy yolu
- c) Kızılcacı ve Başsöku Köy yolu
- d) Yakadibi ve Kuzsöku Köy yolu
- e) Yamacık ve Çağlayan Köy yolu

f) Yaykıl ve Çırnık Köy yolu

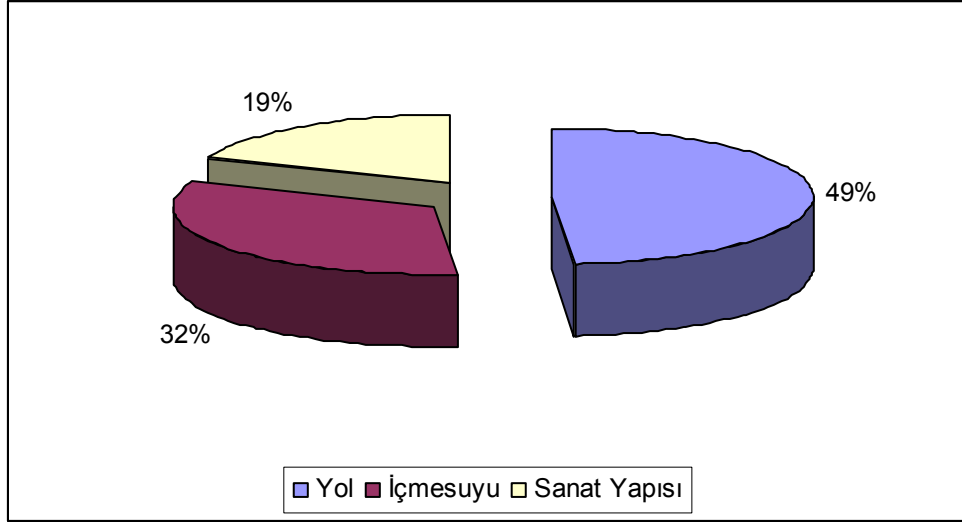
4-Sanat Yapısı

- a) Abdaloğlu İmamoğlu Mahallesi ve Acısu merkez Mahalle Köy yolları menfez
- b) Pirahmet Karboğa Köy yolu menfez
- c) Çağlayan Merkez Köy yolu menfez
- d) Sorkun Kütoğlu Köy yolu menfez
- e) Başsöku Gurup Yolu menfez
- f) Bolalı Merkez Köy yoluna köprü yapımı
- g) Karlı Merke Köy yoluna köprü yapımı.

Tablo 5.10. 2007 Yılı İşlerin durumu

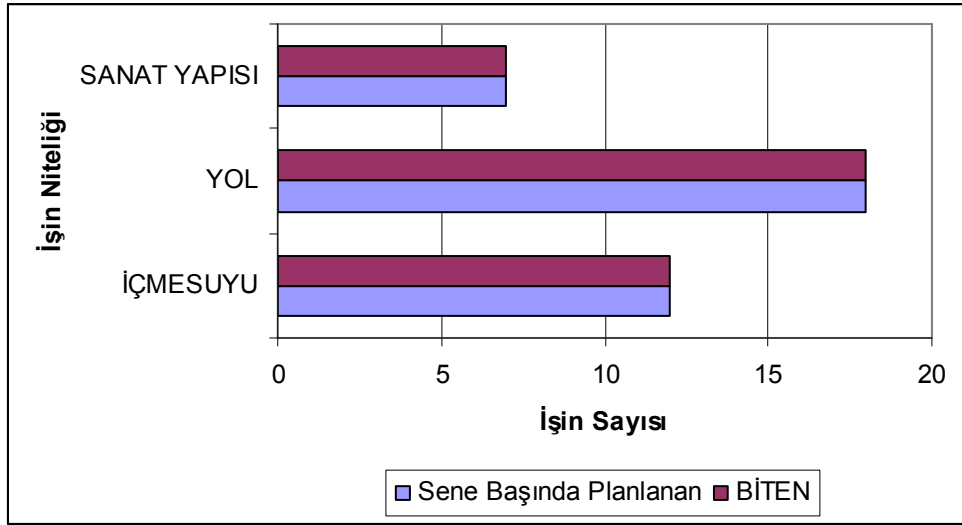
İŞLERİN DURUMU	İÇME SUYU	YOL	SANAT YAPISI	TOPLAM
BİTEN	12	18	7	37
%70'İ VE ÜZERİ TAMAMLANAN	-	-	-	-
DEVAM EDEN	-	-	-	-
İHALE AŞAMASINDA OLAN	-	-	-	-
BAŞLAMAYAN	-	-	-	-
TOPLAM	12	18	7	37

Şekil 5.7: 2007 Yılı İşlerin Durumu

2007 yılında KÖYDES yatırımları için tahsis edilen ödeneğin %49'u yol projelerinde, %32'si içmesuyu projelerinde %19'u Sanat Yapısı Projelerinde kullanılmıştır. 2007 verilerine bakıldığında 2004, 2005 ve 2006 yıllarına göre içmesuyu projelerinin ağırlık kazandığı görülmektedir. Bunun nedeni hiç kuşkusuz artan su sorunlarına paralel olarak gelişen taleplerdir. Yol çalışmalarında kaydedilen ilerlemelerden sonra, yol çalışmalarının devamıyla birlikte içme suyu projelerine de ağırlık verilmiştir.

Şekil 5.8: 2007 Yılı İşlerin durumu

5.4.5. Köydes 2008 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu

2008 Yılında yapılan işler:

1-İçme suyu

- a) Güzelyurt Köyü Merkez Mahalle İçme suyu
- b) Hacıselli Köyü İçme suyu
- c) Kahramaneli Köyü İbrahimli Mahallesi İçme suyu
- d) Acısu Köyü İçme suyu Deposu
- e) Bolalı Köyü Buruncuk Mahallesi İçme suyu

2-Stabilize

- a) Yamacık-Çağlayan Grup Yolu
- b) Abdaloğlu Köyü Köseli ve Hacı Mahalle Yolları
- c) Sazak Köyü Mahalle Yolları
- d) Gürsöku Köyü Mahalle Yolları
- e) Gürsöku-Buruncuk Grup Yolu
- f) Belörün Köyü Uzunmusa Mahalle Yolları

g) Çırnık Köyü Mahalle Yolları

h) Yaykıl Köyü Çotoğlu, Demirci, Tekhasan Mahalle Yolları

3-Sanat Yapısı

a) Boyalıca Köyü Köy Yolu Menfez

b) Başsöku Köyü Merkez ve Beynili Mahalle Yollarına Menfez

c) Güzelyurt Köyü Kavgacılı Köy Yoluna Menfez

d) Sarıyer Köyü Köy Yoluna Menfez

e) Karlı Köy Yolu İstinat Duvarı

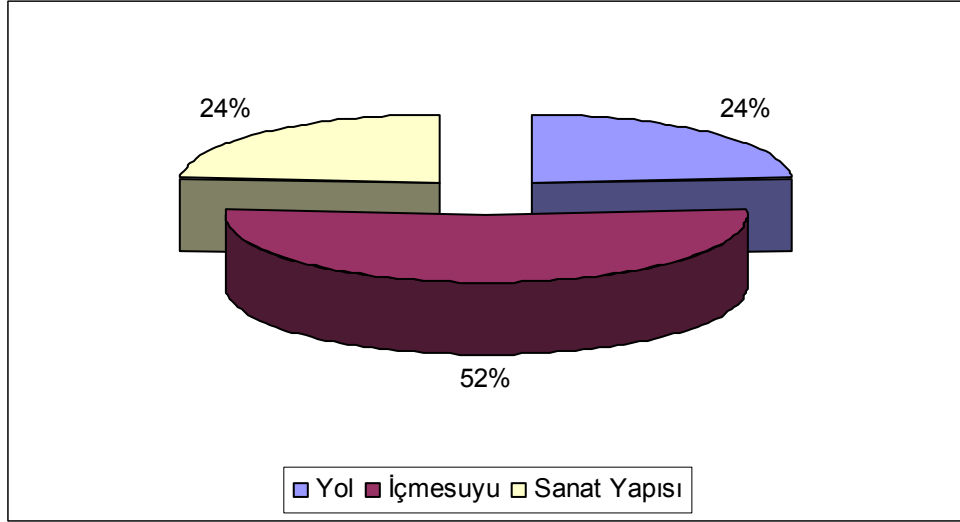
f) Köy Yollarında Kullanılmak Üzere Boru Menfez Satın Alımı

Tablo 5.11: 2008 Yılı İşlerin durumu

İŞLERİN DURUMU	İÇME SUYU	YOL	SANAT YAPISI	TOPLAM
BİTEN	13	6	6	25
%70'İ VE ÜZERİ TAMAMLANAN	-	-	-	-
DEVAM EDEN	-	-	-	-
İHALE AŞAMASINDA OLAN	-	-	-	-
BAŞLAMAYAN	-	-	-	-
TOPLAM	13	6	6	25

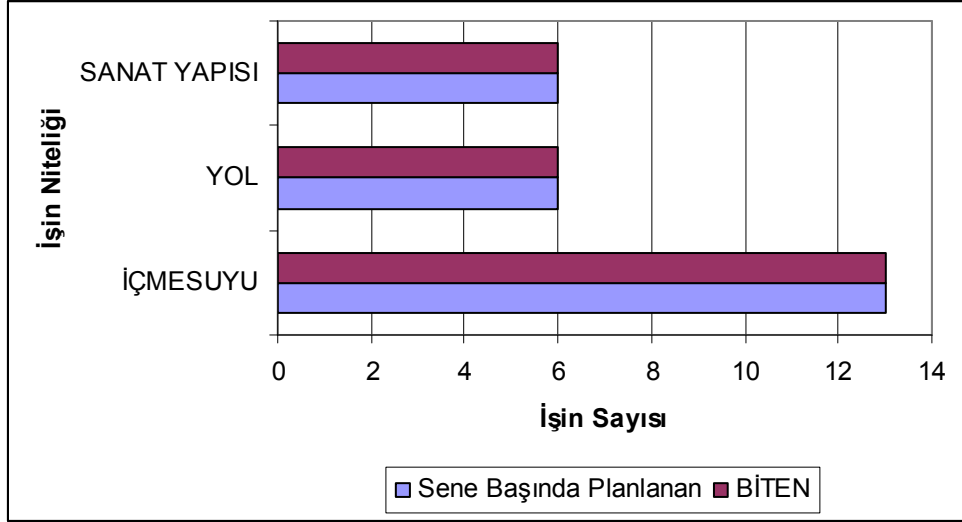

Şekil 5.9. 2008 Yılı İşlerin Grafikselsel Gösterimi

2008 yılında KÖYDES yatırımları için tahsis edilen ödeneğin %22'si yol projelerinde, %22'si sanat yapısı projelerinde, %56'sı içme suyu projelerinde kullanılmıştır. 2008 verilerine bakıldığında geçmiş yıllara göre içme suyu projelerinin gözle görülür bir biçimde ağırlık kazandığı ve hatta çalışmaların büyük çoğunluğunun içme suyu projelerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu da göstermektedir ki, geçmiş yıllarda ağırlık verilen yol ve sanat yapısı çalışmaları sonucunda ihtiyaçların giderilmesinden sonra, içme suyu projelerine daha fazla ödenek ayrılması imkânı doğmuştur.

Şekil 5.10: 2008 Yılı İşlerin durumu

5.7.6. Köydes 2009 Yılı Kapsamında Planlanan İşlerin Durumu

2009 Yılında yapılan işler:

1-İçme suyu

- a) Sorkun Köyü İçmesuyu
- b) Yaykıl Köyü Demirci, Doroğlu, Kadılar Mahalleleri İçmesuyu
- c) Gürsöku Köyü tüylü, Yukarı Mahalleleri İçmesuyu
- d) Kahramaneli Köyü Merkez Mahalle İçmesuyu
- e) Tatlıcak Köyü Memi Mahallesi İçmesuyu
- f) Sazak Köyü Merkez, Ömeroğlu Mahalleri İçmesuyu
- g) Abdaloğlu-Belören Gurup İkmal İçmesuyu
- h) Sorkun Köyü İçmesuyu Enerji Nakil Hattı İşİ
- i) Belören Köyü İkmal İçmesuyu
- j) Hızarcayı Köyü Merkez Mahalle İçmesuyu
- k) Hızarcayı Köyü Yusufoglu Mahallesi İçmesuyu

2-Stabilize

- a) Sarnıç-Kızılcalı-Başsöku Grup Yolu
- b) Karlı-Sorkun Grup Yolu
- c) Tepealtı-Altunyayla Grup Yolu
- d) Yakadibi-Kuzsöku Grup Yolu
- e) Yamacık Çağlayan Grup Yolu
- f) Kahramaneli TCK Bağlantı Yolu

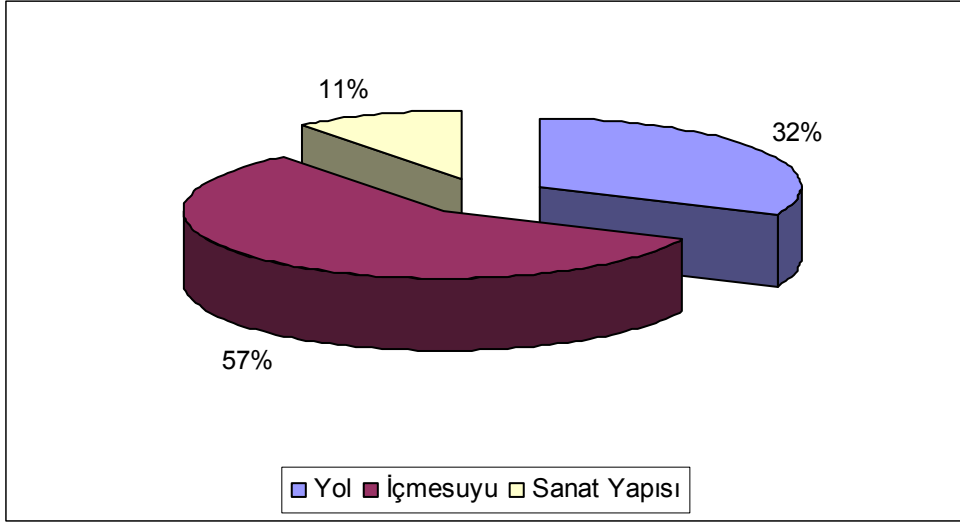
3-Sanat Yapısı

- a) Başsöku-Çağlayan-Kahramaneli-Gürsöku Grup Yolu HDPE Boru Menfez
- b) Gerze İlçesi Köyyoları HDPE Boru Alımı İşi

Tablo 5.12. 2009 Yılı İşlerin durumu

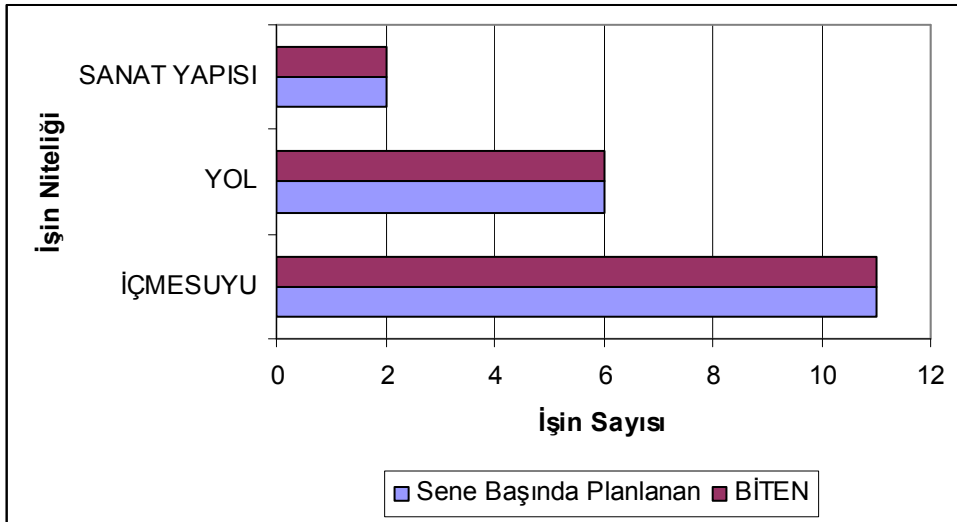
İŞLERİN DURUMU	İÇME SUYU	YOL	SANAT YAPISI	TOPLAM
BİTEN	11	6	2	19
%70'İ VE ÜZERİ TAMAMLANAN	-	-	-	-
DEVAM EDEN	-	-	-	-
İHALE AŞAMASINDA OLAN	-	-	-	-
BAŞLAMAYAN	-	-	-	-
TOPLAM	11	6	2	19

Şekil 5.11. 2009 Yılı İşlerin Grafikselsel Gösterimi

2009 yılında projelerin içme suyunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum önceki yıllarda yol projelerine verilen ağırlık nedeniyle yol sektöründe yapılacak işlerin büyük ölçüde tamamlanmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 5.12: 2009 Yılı İşlerin durumu

5.4.7. Diğer

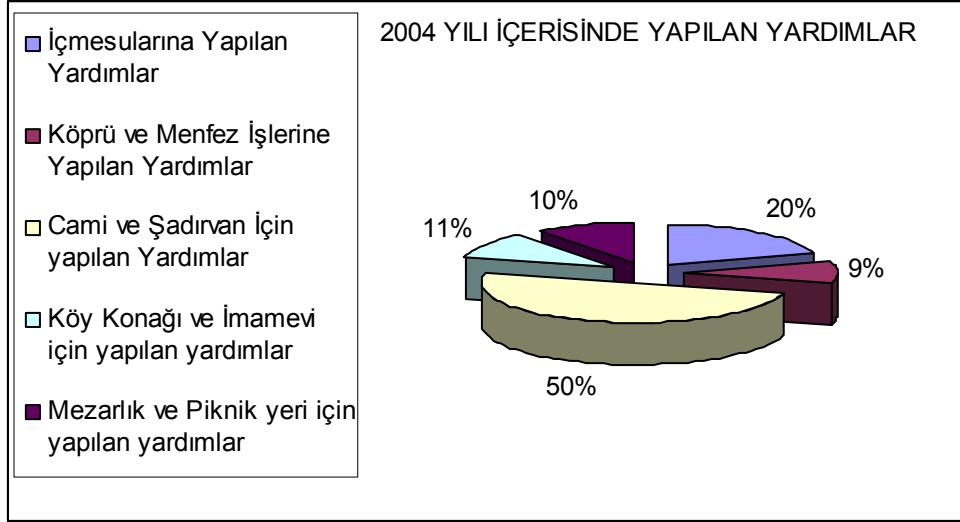
Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliği çalışmaları içerisinde, KÖYDES Projesi kapsamı dışında da bazı çalışmalar yer almaktadır.

5.4.7.1. 2004 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tablo 5.13:2004 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2004 YILI İÇERİSİNDE YAPILAN YARDIMLAR	
İçme sularına yapılan yardımlar	3.132,50
Köprü ve Menfez işlerine yapılan yardımlar	1.460,00
Camii ve Şadırvan için yapılan yardımlar	7.787,00
Köy Konağı ve İmamevi için yapılan yardımlar	1.706,00
Mezarlık ve Piknik yeri çevre düzenlemesi için yapılan yardımlar	1.603,00
TOPLAM	15.688,50

Şekil 5.13:2004 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2004 yılı içerisinde Köylerimizin küçük girişimleri Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğince imkânlar doğrultusunda desteklenmeye çalışılmış olup, yardımların çoğu ibadethane bakım ve onarımında kullanılmıştır. Diğer önemli kısmı ise İçme suyu tesislerinin bakım ve onarımı için yapılmıştır.

1. Boyalı Köyü çeşme inşaatında kullanılmak üzere 50 torba çimento bedeli olarak 200.000.000.-lira,
2. Yuvalı Köyü çeşme inşaatında kullanılmak üzere 70 torba çimento bedeli olarak 280.000.000-lira,
3. Karlı Köyü mezarlık çevresi onarımı için 35 torba çimento bedeli olarak 140.000.000.-lira,
4. Çağlayan Köyü cami onarımı işinde kullanılmak üzere 15 torba çimento bedeli olarak 60.000.000-lira,
5. Belören Köyü yol menfezleri için 20 torba çimento ve içme suyu inşaatında kullanılmak üzere 1000 metre su borusu bedeli olarak 750.000.000.-lira,

6. Kuzsöku Köyü köy çeşmelerinde kullanılmak üzere 1000 metre su borusu bedeli olarak 670.000.000.-lira,
7. Güzelyurt Köyü içme suyu yapımında kullanılmak üzere 1150 metre su borusu bedeli olarak 734.500.000.-lira,
8. Acısu Köyüne piknik yeri yapımı için 11 m³ çakıl, 4 m³ kum, 350 gr. Demir,300 metre hortum, 90 torba çimento, 2 top tel 500 adet tuğla, 2 lavabo, 2 WC taşı bedeli olarak 1.463.000.000.-lira,
9. Şeyhli Köyü Camisi onarımı için 500 kg. demir ve 50 torba çimento bedeli olarak 610.000.000.-lira
10. Hızırçayı Köyü imam lojmanı, cami şadırvanı onarımı için 850 tuğla 80 tabak galvanizli sac, 1 lavabo taşı, 20 kutu kalebodur, 2 WC taşı 60 torba çimento, 150 kg. demir bedeli olarak 1 401.000.000.-lira,
11. Mahmuttırı Köyü Camisi onarımı işinde kullanılmak üzere 2000 kiremit bedeli olarak 450.000.000.-lira
12. Kuzsöku Köyü cami inşaatında kullanılmak üzere 50 torba çimento, 4 m³ kum bedeli olarak 345.000.000.-lira,
13. Tepealtı Köyü köy konağı inşaatı için 6 m³ kum ve 70 torba çimento bedeli olarak 495.000.000. -lira,
14. Altunyayla Köyü Camisi ve çeşmelerinde kullanılmak üzere 40 torba çimento, 10 top tel,10 kutu kalebodur bedeli olarak 505.000.000.-lira,
15. Güzelyurt Köyü yolu menfezlerinde kullanılmak üzere 4 m³ kum ve 20 torba çimento bedeli olarak 210.000.000.-lira,
16. Cırnık Köyü cami inşaatında kullanılmak üzere 90 torba çimento bedeli olarak 405.000.000.-lira,

17. Boyalı Köyü çeşme onarımında kullanılmak üzere 3 m³ kum,4 m³ çakıl, 400 kg. demir bedeli olarak 518.000.000 -lira
18. Kirençukuru Köyü içme suyu inşaatında kullanılmak üzere 2 m³ çakıl, 1 m³ kum, 40 torba çimento, 1000 metre su borusu bedeli olarak 730.000.000.-lira,
19. Tatlıcak Köyü Camisi minare inşaatında kullanılmak üzere 100 torba çimento bedeli olarak 450.000.000.-Lira,
20. Başsöku Köyü imam lojmanına takılmak üzere 1 PVC pencere ve 1 kapı bedeli olarak 318.000.000.-lira, "
21. Sorkun Köyü camisine takılmak üzere 4 PVC kapı ve içme suyu inşaatında kullanılmak üzere 2000 metre su borusu bedeli olarak 1.609.000.000.-lira,
22. Yaykıl Köyü cami şadırvanında kullanılmak üzere 8 torba çimento,2 WC taşı. 1 lavabo, 6 musluk, 50 kutu kalebodur, 2 adet PVC kapı bedeli olarak 741.000.000.-Lira,
23. Sazak Köyü Camisi onarımı için muhtelif elektrik malzemesi ve 14 tabaka oluklu saç bedeli olarak 472.000.000.-lira,
24. Kabanlar Köyü köprü inşaatında kullanılmak üzere köy muhtarlığına işçilik bedeli olarak 500.000.000-lira,
25. Akkıraç Köyü imamevi onarımı işinde kullanılmak üzere 250 kg. demir, 20 torba çimento bedeli olarak 310.000.000-lira,
26. Sarımsak Köyü imamevi onarımı için 35 torba çimento, 100 kg. demir,3 m³ çakıl 5 m³ kum, 600 tuğla, 5 torba kireç bedeli olarak 583.000.000.-lira,
27. Abdaloğlu Köyü şadırvan inşaatında kullanılmak üzere 200 kg. demir,30 çimento, 35 kutu kalebodur, 300 adet tuğla, 8 torba kireç, 3m³ kum.2 m³ çakıl bedeli olarak 739.700.000.-lira,

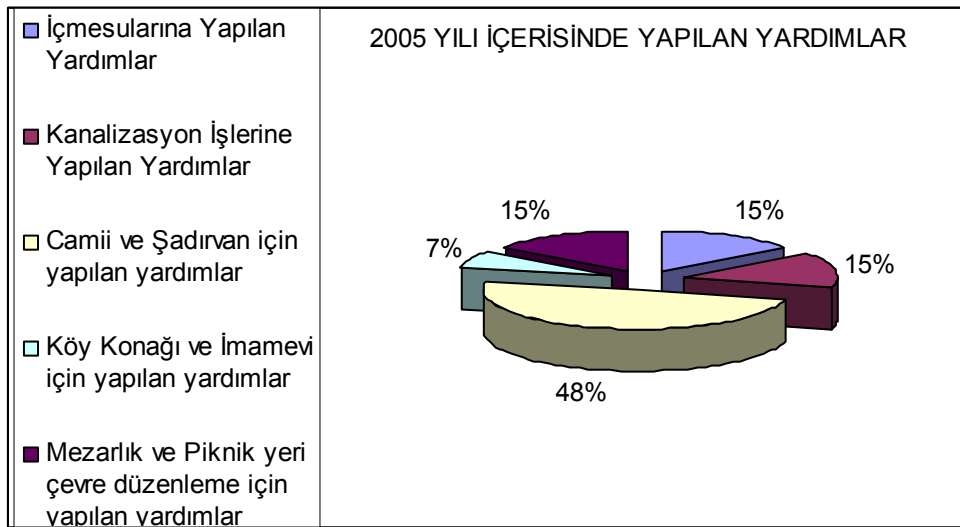

5.4.7.2. 2005 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tablo 5.14: 2005 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2005 YILI İÇERİSİNDE YAPILAN YARDIMLAR	
İçme sularına yapılan yardımlar	1.985,00
Kanalizasyon işlerine yapılan yardımlar	2.000,00
Camii ve Şadırvan için yapılan yardımlar	6.580,45
Köy Konağı ve İmamevi için yapılan yardımlar	988,00
Mezarlık ve Piknik yeri çevre düzenlemesi için yapılan yardımlar	2.000,00
TOPLAM	13.553,45

Şekil 5.14: 2005 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2005 yılı içerisinde de Köylerimizin küçük girişimleri Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğince imkânlar doğrultusunda desteklenmeye çalışılmış olup, yardımların çoğu ibadethane bakım ve onarımında kullanılmıştır. Diğer önemli kısmı ise İçme suyu tesislerinin bakım ve onarımı, Kanalizasyon işleri ve Mezarlık ve Piknik yeri Çevre düzenlemeleri için yapılmıştır.

1. Belören köyü Mezarlık çevresi yapımı için 2.000YTL.
2. Gürsöku Köyü Camisi onarımı için 1.000YTL.
3. Yaykıl Köyünde inşaatı devam etmekte olan Kanalizasyon İnşaatı için 2.000YTL.
4. Belören Köyü Devret Mahallesi Camisi için inşaat malzemesi olarak 323.45YTL.
5. Yuvalı Köyü Camisi için 500.YTL.
6. Abdaloğlu Köyü Cami onarımı için 400YTL.
7. Mahmuttırı Köyü Camisi onarımı için 400YTL.
8. Sarnıç Köyü Camisi onarımı için 400YTL.
9. Köy Muhtarlıklarında kullanılmak üzere 51 adet defin defteri bedeli olarak 89YTL.
10. Kirençukuru Köyü köy binası onarımı için Galvanizli Saç bedeli 399YTL
11. Acısu Köyü Köy Camisi onarımı için Plastik PVC bedeli olarak 500YTL.
12. Hızırçayı Köyü Camisi Çatı onarımı için malzeme bedeli olarak 295YTL.
13. Başsöku köyü Köy Binası için PVC malzeme bedeli olarak 500YTL.
14. Tokuşlar köyü camisinin boya işleri için boya malzemesi bedeli 370YTL.
15. Yamacık Köyü çeşmesi için 40 torba çimento, 100 kg demir 4m³ çakıl, Sarnıç köyü camisi için 50 torba çimento, Pirahmet Köyü camisi için 70 çimento, Yakadibi köyü Mescit yapımı için 75 torba çimento,2 m³ çakıl bedeli olarak 1.985YTL.
16. Türkmen Köyü Camisi için PVC doğrama bedeli 499YTL.

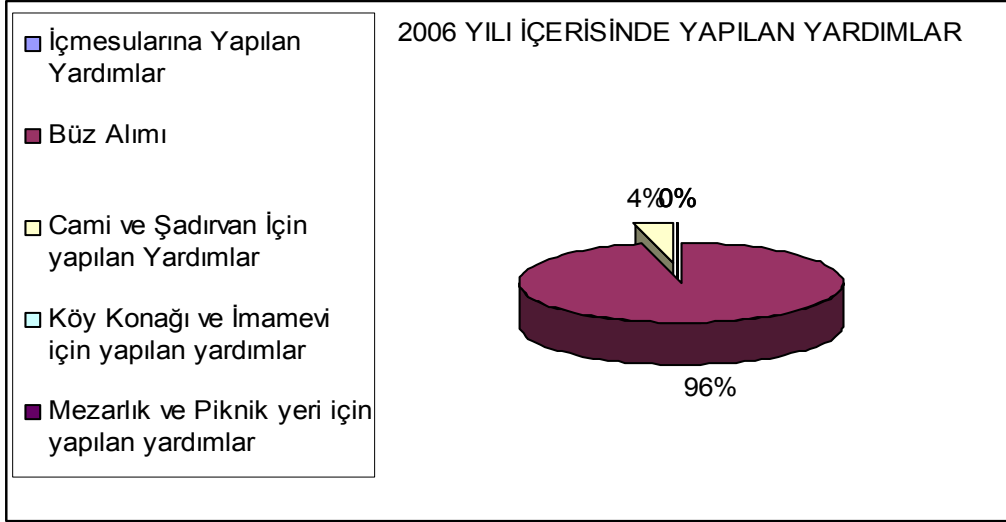
17. Boyalı Köyü Camisi çatı oluklarının tamiri için 150YTL.
18. Pirahmet Köyü Camisi inşaatında kullanılmak üzere 550YTL.
19. Karlı Köyü ilkokulunun bozulan kanalizasyonu onarımı için 315YTL.
20. Sarımsak Köyü sağlık Ocağında kullanılmak üzere 700 adet kiremit bedeli, Kuzsöku köyü Cami şadırvanı için 200 kg demir, Çırnık Köyü camisi için 2m³ kum, 20 çimento,100 kg demir bedeli olarak 1193YTL.
21. İlçemizde bulunan tarihi değerler yıkılma ve yok olmaya karşı karşıya bulunmaktadır. Bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için Birlik Tüzüğü'nün 5.maddesine istinaden ilçemizdeki en önemli sivil mimarlık örneklerinden birisi olan Yakup Ağa Konağının Restorasyonunun yapılması Birliğimiz tarafından üstlenilmiştir. Adı geçen yerin restorasyon işi 247.800.00YTL.ye ihale edilmiş olup, restorasyon işi bitirilmiştir.

5.4.7.3. 2006 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tablo 5.15: 2006 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2006 YILI İÇERİSİNDE YAPILAN YARDIMLAR	
İçme sularına yapılan yardımlar	0
Büz Alımı	12.685,00
Camii ve Şadırvan için yapılan yardımlar	524,00
Köy Konağı ve İmamevi için yapılan yardımlar	0
Mezarlık ve Piknik yeri çevre düzenlemesi için yapılan yardımlar	0
TOPLAM	13.209,00

Şekil 5.15: 2006 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2006 yılı içerisinde Köylerimizin küçük girişimleri Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğince imkânlar doğrultusunda desteklenmeye çalışılmış olup, yardımların çoğu Köy yollarına büz alımı için, diğer önemli kısmı ise ibadethane bakım ve onarımı için kullanılmıştır.

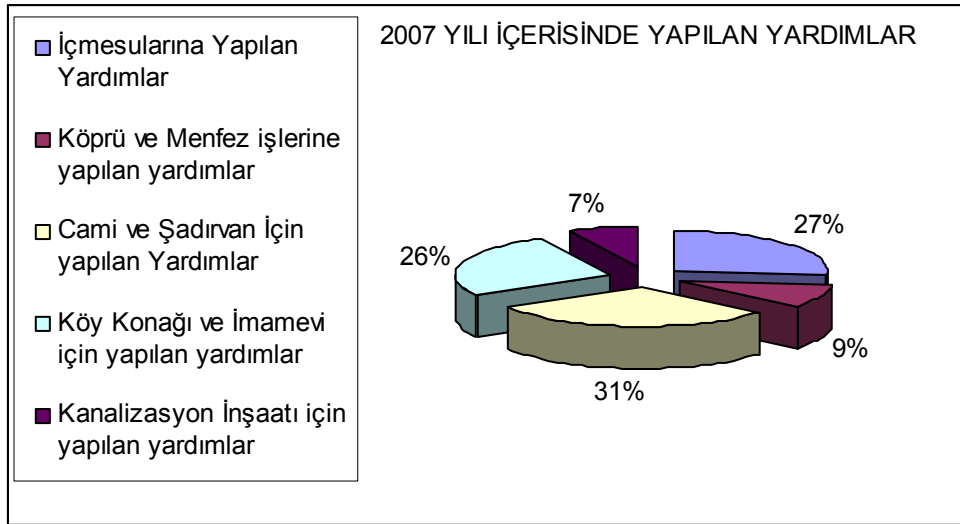
- 1.Yaykıl Köyü Kanalizasyon inşaatı işi için büz alımı bedeli 11.151,00 YTL
- 2.Belören Köyü Yolu Stabilize nakli işi için büz alımı bedeli 1.534,00 YTL
- 3.Yaykıl Köyü Şadırvan yapımı işi için 524,00 YTL

5.4.7.4.2007 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tablo 5.16: 2007 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2007 YILI İÇERİSİNDE YAPILAN YARDIMLAR	
İçme sularına yapılan yardımlar	8.031,79
Köprü ve menfez işlerine yapılan yardımlar	2.675,01
Camii ve şadırvan için yapılan yardımlar	9.120,00
Köy konağı ve imamevi için yapılan yardımlar	7.780,40
Kanalizasyon inşaatı için yapılan yardım	2.150,00
TOPLAM	29.757,20

Şekil 5.16: 2007 yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2007 yılı içerisinde Köylerimizin küçük girişimleri Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğince imkânlar doğrultusunda desteklenmeye çalışılmış olup, yardımların

çoğu ibadethane bakım ve onarımında, diğer önemli kısmı ise İçme suyu tesislerinin bakım ve onarımı ile Köy Konağı ve İmamevi için kullanılmıştır.

1. Karlı Köyü Köprüsü dolgusu ile ilgili olarak beton büz alımı için 1.675,01YTL,
2. Yaykıl Köyü kanalizasyon inşaatı için 2.150,00YTL,
3. Sarımsak Köyü Sağlık ocağı çatısında kullanılmak üzere 1000 adet kiremit bedeli olarak 380,40YTL,
4. Acısu köyü içme suyu onarımı için 2.200,00YTL,
5. Abdaloğlu Köyü Bektaşoğlu ve Ahmet oğlu camileri onarımı için 2.000,00 YTL,
6. Pirahmet Köyü Camisi boyası için 1.500,00YTL,
7. Yuvalı Köyü imam evi inşaatı için 600,00YTL,
8. Mahmuttırı Köyü Camisi onarımı için 1.000,00YTL,
9. Hacıselli Köyü Töngel Sokağı mahallesine Tuvalet ve Duş yeri yapımı için 1.000,00YTL,
10. Sazak Köyü cami lojmanı yapımı için 1.000,00YTL,
11. Yaykıl Köyü Çoroğlu Mahallesi Camisi onarımı için 2.000,00YTL,
12. Hızırçayı Köyü imam lojmanı onarımı için 2.000,00YTL,
13. Tokuşlar Köyü İlkokulu bahçe duvarı onarımı için 1.000,00YTL,
14. Mahmuttırı, Yaykıl, Çırnık ve Türkmenlioğlu Gurup içme suyu ilave işine boru bedeli olarak 3.161,79 YTL,
15. Kabanlar Köyü Cami inşaatında kullanılmak üzere 500,00YTL,
16. Mahmuttırı Köyü içme suyuna boru alınabilmesi için boru bedeli olarak 500,00YTL,
17. Bolalı Köyü Buruncuk Mahallesi imam lojmanı kalebodur işleri için 300,00YTL,

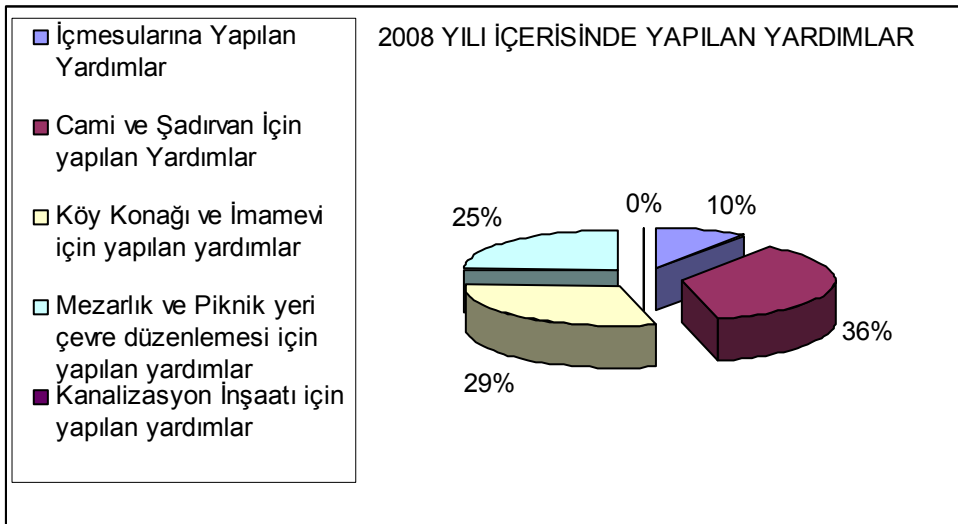
18. Başsökö Köyü Beyni Mahallesi Cami inşaatında kullanılmak üzere 200,00YTL,
  19. Mahmuttırı, Çırnık, Türkmenlioğlu ve Yaykıl Köyleri gurup içme suyu inşaatı işi için 700,00YTL,
  20. Sazak Köyü imam lojmanı kanalizasyon işleri için 500,00YTL,
  21. Yaykıl Köyü Doroğlu Mahallesi içme suyu borularının değişimi için 500,00YTL,
  22. Tatlıcak Köyü içme suyu inşaatında kullanılmak üzere 220,00YTL,
  23. Sarımsak Köyü Şadırvan inşaatında kullanılmak üzere 750,00YTL,
  24. Karlı Köyü Tazo Mahallesi Cami onarımı için 170,00YTL,
  25. Sorkun Köyüne cenaze yıkama yeri yapımı için 750,00YTL,
  26. Bolalı Köyü imamevi inşaatı için 750,00YTL,
  27. Yuvalı Köyü Cami ve imamevi inşaatı için 750,00 YTL,
  28. Kuzsökö Köyü imamevi inşaatı için 750,00 YTL,
  29. Yuvalı Köyü içme suyu işi ile ilgili kanal kazımı bedeli olarak 750,00YTL
- Köy tahsilât makbuzu karşılığında nakdi yardım yapılmıştır.

5.4.7.5. 2008 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tablo 5.17: 2008 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2008 YILI İÇERİSİNDE YAPILAN YARDIMLAR	
İçme sularına yapılan yardımlar	980,00
Camii ve Şadırvan için yapılan yardımlar	3.700,00
Köy Konağı ve İmamevi için yapılan yardımlar	3.000,00
Mezarlık ve Piknik yeri çevre düzenlemesi için yapılan yardımlar	2.500,00
TOPLAM	10.180,00

Şekil 5.17: 2008 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2008 yılı içerisinde Köylerimizin küçük girişimleri Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğince imkânlar doğrultusunda desteklenmeye çalışılmış olup, yardımların çoğu ibadethane bakım ve onarımında, diğer önemli kısmı ise Köy Konağı ve İmamevi ile Mezarlık ve Piknik yeri çevre düzenlemesi için kullanılmıştır.

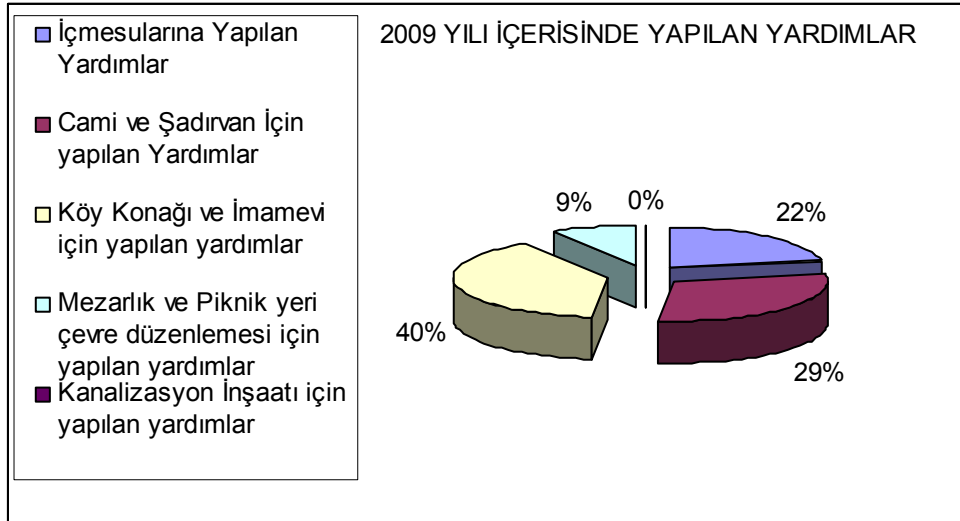
1. Yaykıl Köyü Çoroğlu Mahalle Camisinin Çevre düzenlemesi için 1.500,00 YTL,
2. Sazak Köyü İlkokulunun bahçesinin tel ile çevrilmesi için 500,00YTL,
3. Kızılcı Köyü Sindeli Mahallesinin içme suyu depo tamiri malzeme bedeli olarak 180,00YTL,
4. Sarıyer köyü cenaze yıkama aracı için 1.000,00YTL,
5. Belören Köyü Meşeli Mahallesi Çeşme boruları için 800,00 YTL,
6. Altunyayla Köyü Camii şadırvan inşaatı için 1.000,00YTL,
7. Yuvalı Köyü Şadırvan ve imam evi inşaatı için 1.000,00YTL,
8. Kabanlar Köyü mezarlık çevresi yapımı için direk bedeli 1.500,00YTL,
9. Tokuşlar köyü mezarlığı barınma yeri inşaatı için 1.000,00YTL,
10. Başsökö Köyü Camii elektrik tesisatı malzeme bedeli için 500,00YTL,
11. Sorkun Köyü Camii şadırvanı ve Yemekhane PVC pencere için 700,00YTL,
12. Bolalı Köyü Buruncuk Mahallesi İmam lojmanının sıvanması, lambri ve elektriği için 500,00YTL,

5.4.7.6 2009 Yılında Birlik Bütçesinden Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tablo 5.18: 2009 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2009 YILI İÇERİSİNDE YAPILAN YARDIMLAR	
İçme sularına yapılan yardımlar	3.758,06
Camii ve Şadırvan için yapılan yardımlar	5.000,00
Köy Konağı ve İmamevi için yapılan yardımlar	6.730,00
Mezarlık ve Piknik yeri çevre düzenlemesi için yapılan yardımlar	1.500,00
TOPLAM	16.988,06

Şekil 5.18: 2009 Yılı içerisinde yapılan yardımlar.

2009 yılı içerisinde Köylerimizin küçük girişimleri Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliğince imkânlar doğrultusunda desteklenmeye çalışılmış olup, yardımların çoğu Köy

Konağı ve İmamevi için, diğer önemli kısmı ise ibadethane bakım ve onarımı ile İçme suyu tesislerinin bakım ve onarımında kullanılmıştır.

1. Karlı Köyü Cenaze Yıkama Aracı ustalık bedeli 1.230,00 TL,
2. Sorkun Köyü içme suyu E.N.H. işi kablo ve Abonelik bedeli olarak 1.258,06 TL,
3. Acısu Köyü Terfi Binası işi için 2.500,00TL,
4. Türkmenlioğlu köyü Türkmenli Mahallesi Mezarlığı çevre düzenlemesi için 1.500,00 TL,
5. Kızılcacı Köyü Sindeli Mahallesi Misafirhane onarım için 1.500,00 TL,
6. Şeyhli Köyü Merkez Mahalle Camii onarım işi için 1.500,00 TL,
7. Kuzsöku Köyü Merkez Camii şadırvanı işi için 1.500,00 TL,
8. Karlı Köyü cenaze yıkama aracı garaj inşaatı işi için 1.500,00 TL,
9. Pirahmet Köyü Karalı Mahallesi tuvalet inşaatı işi için 2.000,00 TL,
10. Yaykıl Köyü Düğün salonu tesisi için 2. 500,00 TL,

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Köyler Türk İdare hayatında hala barındırdıkları nüfus büyüklüğüyle önemli birer idare birimidirler. Ancak 442 sayılı Köy Kanunu başta olmak üzere kendilerine çeşitli mevzuatla bırakılmış kamusal hizmet niteliğindeki görevlerin çokluğu ile paralel olmayan finans imkânları ile donatılmışlardır ve bu durumun tabii sonucu olarak kendileri üzerinde bırakılmış köysel mahalli hizmetlerin çoğunu yerine getirememekte yahut istenilen kalitede sunamamaktadır.

Kırsal alanın sorunları, kentsel alanın sorunlarından ayrı temellere oturduğu gibi ayrı yöntem ve konseptleri de gerekli kılmaktadır. Türkiye'de kırsal alan yeterince kalkındırılmadığı içindir ki, orada yaşayan halk, yaşamından memnun kalmamış ve çıkış yolunu şehre göçmekte bulmuştur.

Halkın kırsal alandan kentlere göçü, orada gerekli önlemler alınmadığı, daha açık ifadeyle arsa, konut, alt yapı, üst yapı gereksinimleri önceden planlanıp uygulanmadığı için, kentleri de hazırlıksız yakalamıştır. Böylece bir taraftan kırsal alan hızla boşalırken, kentler de mimari ve estetikten yoksun, sade vatandaşın ürettiği basit yapılaşma çözümleriyle adeta köyleşmiştir.

Türkiye'de Cumhuriyet dönemi boyunca yaşana gelen toplumsal dönüşümün en çarpıcı sonuçlarından birisi, köyden kente göçtür. Ülkemiz kent nüfusunun toplam nüfusa oranı 1945 yılında % 24,9 iken, 1990 yılında % 59,0'a yükselmiş, köy nüfusunun oranı ise aynı dönemde % 75,1 den % 41'e gerilemiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, doğrudan doğruya bir bölümünü toplum kalkınmasına ayırmakla, özellikle köye yönelik önemli bir adım atmıştı. Toplum kalkınması, yerel toplulukların, özellikle köy toplumlarının sorunlarını çözmek için

giriştikleri çabalarda halkın devletle gönüllü işbirliğine dayanan çalışma biçimi olarak nitelendirilebilir.

Kırsal kalkınma ile toplum kalkınmasını örtüştürdüğümüzde, esas alınacak temel yönetim biriminin ilçe olduğu ortaya çıkacaktır. Bunun birinci nedeni, mekânsal boyuttur. Köy halkı (merkez ilçeye bağlı olanlar hariç) Vali'den önce kaymakama başvurmaktadır. Zira kendisine daha yakındır. Tarihsel gelişim içinde kaymakamın köye daha sık gidebilme ve köylülerle daha çok diyalog kurabilme geleneğidir. İlçelerin konumu, kırsal gelişme ve kırsal kalkınma açısından yaşamsal önem taşımaktadır. Bu nedenle kalkınma planlarında temel birim olarak seçilmiştir.

Köy kurumunun temel kalkınma birimi olarak küçük oluşu, ilçenin ideal bir birim olması nedeniyle, ilçe düzeyinde kurulu "*birlik*"lerin etkinleştirilmesi gündeme gelmektedir. Böylece hem köy yönetimleri muhafaza edilmekte, hem de bütüncül ve verimli bir hizmet örgütlenmesine gidilmiş olmaktadır.

Türkiye'de mahalli idareler birimleri, il özel idaresi, belediye ve köylerdir. Ancak bunların yanında mahalli idare birliklerini de yasal bir mahalli idare birimi olarak saymak gerekir. Şöyle ki Anayasanın 127'nci maddesinin son fıkrası; "*Mahalli İdarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır*" hükmünü amirdir. Bu anayasa hükmünün ışığı altında, Köylere Hizmet Götürme Birliği, Anayasal bir kuruluş olup, gerekli hizmetleri üretebilmeleri ancak yeterli kaynağa sahip olmalarına bağlıdır.

Hizmetlerin birlikler kanalıyla yerine getirilen işin amacı; Anayasanın 127'nci maddesinde ifadesini bulan, "*yerinden yönetim ilkesi*" ile Türkiye Cumhuriyeti Devletinin

21.11.1988 tarihinde imzaladığı ve 08.05.1991 tarih ve 3723 sayı yasayla TBMM tarafından onaylanması uygun bulunan ve Bakanlar Kurulunca 06.08.1992 tarihinde yürürlüğe konulan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın kapsadığı “*Kamu hizmetleri vatandaşa en yakın birimler tarafından yerine getirilecektir. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde görevin kapsam ve niteliği ve yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Mali bakımdan zayıf olan yerel birimlerin korunması ve mali muvazene ile desteklenmesi gerekir*” hükümlerine uymaktadır (Yeter, 2005: 25).

Türkiye'de yerel yönetimlerin yüz yılı aşkın bir geçmişi olmakla birlikte yerel yönetim birlikleri ancak Cumhuriyet döneminde görülmeye başlanmış, 1960 sonrası ise, Anayasal bir dayanak da sağlanarak, süratle gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. İlk örnekleri bazı köy temel altyapı hizmetlerini gerçekleştirme amacına yönelik olarak görülen bu kamu tüzel kişileri, zamanla yerel konularda çeşitli alanlarda kurulmuşlar ve sayıları da hızla artmıştır.

Yerel ölçekte hizmet veren bu kuruluşlar, asıl yerel yönetim birimleri olan il özel idaresi, belediyeler ve köylere alternatif bir yapı olarak değil, onları tamamlayıcı, yardımcı olucu yönde ikincil bir destek örgütü olarak uygulamada yerini almış iseler de; son yıllarda özellikle ilçeler bazında genel hizmet ve altyapı amaçlı kurulan birliklerin bir alternatif model olma yönünde gelişme gösterdiği izlenmektedir.

Yönetim sistemimizde kalkınma model örgütlenmesinde ilçeler temel alınsa da, bunların tüzel kişiliklerinin olmayışı, dolayısıyla yalnızca merkezi yönetimin ve il yönetiminin aracılığını yapan konumda, bazı klasik (güvenlik gibi) görev ve hizmetleri yerine getiren, ancak toplumsal yerel kalkınmada işlevleri olmayan birimler olması, buradaki yerel sorunların çözümünü ağırlaştırmaktadır.

Bu bağlamda yerel yönetim birliklerinin, ilçeler baz alınarak, hizmet birlikleri şeklinde, ilçe özel yönetiminin olmayışının boşluğunu doldurma amacına yönelik olarak yaygınlaştıkları ve taşradaki mülki idare amirlerinin özverilerine ve zaman ayırabilmelerine paralel olarak gündeme geldikleri de bir gerçektir.

Köylere hizmet götürme birlikleri bugün için hemen hemen her ilçede var olan ve köy mahalli idarelerinin üye oldukları, uygulamada mülki idare amirlerince köye yönelik problemler karşısında ortaya konmuş yerel yönetim birlikleridir. Köy mahalli idarelerini kaldırmaksızın var olan köylere hizmet götürme birlikleri içerisinde temsil edildikleri gerçeği de dikkate alınarak bu birlikleri geliştirmek ve tıpkı belediye ve il özel idarelerinde uygulandığı gibi genel bütçe vergi tahsilâtından pay ayırmak suretiyle desteklemenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Mahalli idare birliklerini yeni bir mahalli idare yapılanması olarak algılamak, özellikle köylerin oluşturduğu birliklerin il özel idareleri ve belediyelerden sonra üçüncü derecede önemli mahalli hizmet birimleri olduğu gerçeğini herkesin kabul etmesi gerekmektedir.

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu bu konuda çok ciddi ve önemli bir adım olmuştur. Köylere hizmet götürme birlikleri konusunda mülki idare amirlerinin fiili durumu Kanunla da perçinlenmiştir. Artık valilerimizin yakın ilgi ve desteğinin sağlanması ile toplumsal kalkınmanın en önemli aktörlerinin başında gelen kaymakamlarımızın kırsal kesimin makûs talihini yenmesinin zamanıdır (Arslan, 2005: 16).

Sonuç olarak gerek toplum kalkınması çalışmalarının, gerekse de yerel yönetim birliklerinin temel hedefi, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyelleri harekete geçirerek kalkınma sürecine sokmaktır. Toplum kalkınması çalışmalarıyla hedeflenenler arasında kırsal alana hizmet götüren kamu

kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanması, yerel topluluğun sorunlarının bilincine vararak bu sorunların çözümünde devlet tarafından yapılan çalışmalara destek olmaları da vardır. Yerel yönetim birlikleri de yerel toplulukların sorunlarını tanıyıp çözüme, demokratik alışkanlıkları kazandırmada kendi özkaynaklarını birleştirerek, merkezi yönetim yardımlarının etkin ve verimli bir şekilde yerel hizmetlere kanalize edilmesine olanak sağlamaktadır. Kısaca iki kavram arasında amaç birliği vardır. Her iki uygulama da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlarına yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliğine sahiptir. Kırsal alanların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmaları ve yerel halkın ortak sorunlarının çözümüne katılmaları açısından birbirlerini tamamlayan yöntemlerdir (Gönül, 1977: 137).

Ülkemizde, kırsal kalkınmanın büyük önem arz ettiği gerçeği göz önüne alınarak, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri Devlet tarafından desteklenmeli ve güçlü gelir kaynaklarına kavuşturulmalıdır.

21. asırda Avrupa ailesine katılacak olan ülkemizin idarî yapısında; teknolojiye ve hızla değişen sosyo-ekonomik şartların getirdiği değişimlere cevap verecek, toplumun refah ve mutluluğunu sağlayacak, devlet-vatandaş ilişkilerini yeniden düzenleyecek, koyu bürokratik merkezîyetçi yönetimi desantralize edecek yerel yönetim reformu ile ilgili çalışmalar yapılırken mevcut köylere hizmet götürme birlikleri örneğinden mutlaka yararlanılmalıdır (Ulu, 2000: 238).

2005 yılında başlayıp beş yıldır sürdürülen KÖYDES uygulamalarında özellikle ilk iki yıl Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin tecrübe eksiklikleri, Birlik İhalelerini düzenleyen mevzuatın bulunmaması, ihale doküman dosyalarının hazırlanması, teknik kontrol teşkilatının ve kabul heyetlerinin teşekkülünde nitelikli ve tecrübeli personel istihdamında karşılaşılan zorluklar sebebi ile bazı sorunlar yaşanmışsa da ilk iki yıldan

sonra ayrıntılandırılan ve genel ilkeleri isabetli bir şekilde belirleyen Yüksek Planlama Kurulu Kararları, Köylere Hizmet Götürme Birliği İhale Yönetmeliği ve uygulayıcıların tecrübe kazanması sayesinde proje uygulamalarında başarı çizgisi yakalanmıştır. 28.04.2007 tarih ve 26506 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe giren Köylere Hizmet Götürme Birliği İhale Yönetmeliği uygulamada büyük bir boşluğu doldurarak uygulayıcıları rahatlatmaktadır.

KÖYDES projesi gerek kapsamı, gerek süresi, gerekse mali boyutu itibarı ile uzmanlık gerektiren bir proje olmasına rağmen; İlçelerde hem ihale mevzuatı hem teknik anlamda yeterli personelin bulunmaması KÖYDES projesi uygulanırken karşılaşılan en önemli problemlerden birisidir. Bir diğer problem ise KÖYDES ödeneklerinin geç belli olması nedeniyle ödeneklerin tahsisi ile proje dağılımının 10–15 gün gibi kısa bir dönemde yapılması mecburiyetinin isabetsizliklere sebep olması KÖYDES projesi kapsamında illere ayrılan ödenekler yılı içerisinde bitirilmesi istenmekte bu da işlerde sıkışmalara neden olmaktadır. Projelerin yılı içerisinde bitirilmesi zorunluluğu büyük projelerin hayata geçirilmesini engellemektedir. Bu ödenekler ileriki yıllara sari olarak da planlanabilme imkanı verildiğinde daha sağlıklı bir çalışma yapılması sağlanabilir.

Gerze İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birlikleri 41 köy ve 225 üniteden oluşmaktadır. Karadeniz Bölgesinin doğal yapısı da dikkate alındığında her üniteye ayrı bir tesis yapmak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Mevcut tesislerin de %60–70'inin ekonomik ömrünü tamamlamış olması da dikkate alındığında yeni tesisler yanında eski tesislerin de büyük oranda ikmal ve onarım ihtiyacı olduğu açıktır. İlçenin coğrafi yapısı nedeniyle yerleşimin dağınık oluşu, yerleşim yerlerinin bir kısmını yüksek kottaki köylerin oluşturması ve kaynakların kısıtlı oluşu hizmetleri büyük ölçüde etkilemektedir. İlçe köylerinin toplam yol ağı 649 km'dir. Yol ağının uzun olmasına karşın stabilize yol

yapımında kullanılan malzeme kaynaklarının yollara uzak ve sınırlı oluşu yol bakım onarım çalışmalarının maliyetini arttırmakta ve gönderilen ödeneklerle yapılan yol miktarı az olmaktadır. Gerçekleştirilen projelerin süreklilik sağlaması amacı ile ilgili köy muhtarlıkları tarafından sahip çıkılması özellikle orman ürünleri nakilleri söz konusu yollar üzerinde yapılan tonaj kontrolüne dikkat edilmesi gerekmektedir. Yol çalışmalarında öncelikle gerekli sanat yapılarının (Büz, Boru, Menfez, Köprü, İstinat Duvarı) tamamlanmasına öncelik verilmesi, gerekli sanat yapısı çalışması yapılarak belli bir altyapı standartlarına kavuşturulmamış yolların asfalt programına alınmaması ve bu tür yolların öncelikle alt yapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. İçme sularında ise mahallelerin dağınık oluşu su kaynaklarının yetersiz oluşu ve bol su kaynaklarının düşük kotta olmasından dolayı sıkıntı yaşanmaktadır. Bu durum her mahalle için ayrı bir içme suyu projesi gerektirmektedir. Bu da maliyeti arttırarak gelen ödeneklerle yapılan hizmeti önemli ölçüde sınırlamaktadır. İçme suyu projelerinde kaynağın debi miktarının ölçümünün Ağustos ayı olması nedeniyle sağlıklı bir keşif özeti hazırlanabilmesi için Ağustos ayının beklenmesi gerekmektedir. Ancak Yüksek Planlama Kurulu Kararlarında harcanamayan ödeneklerin takibi yapılmayacağından bu projelerin beklenmesi nedeniyle sorun yaşanmaktadır. İçme suyu kaynak yetersizliği nedeniyle yapılacak başvuruların azaltılabilmesi için şebekeli içme suyu olan veya yapılan köylerde, su sayacı takılması sağlanarak aşırı su tüketimini caydırıcı ücret alınması uygulamasına ağırlık verilmesi ve bu konuda muhtarlıklarla gerekli çalışmaların yapılması gerektiği, bunun su tüketimini azaltarak ilave içme suyu taleplerini asgariye indireceği, hem de muhtarlıklar açısından yeni bir kaynak yaratılması sağlanacaktır.

Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından Köylerimizde vatandaşların küçük girişimleri imkânlar ölçüsünde desteklenmeye çalışılmıştır. 2004 yılında toplam

15.688,50 TL, 2005 yılında toplam 13.553,45 TL, 2006 yılında toplam 13.209,00 TL, 2007 yılında toplam 29.757,20 TL, 2008 yılında 10.180,00 TL ve 2009 Yılında 16.988,06 TL yardım yapılmıştır. Bu yardımlar Köylere Hizmet Götürme Birliğine İl Özel İdaresinden sene başında aktarılan para yardımı sayesinde yapılmaktadır. Bu yardımlar ile köylerdeki içme suyu tesislerinin, camii ve şadırvanlarının, köy konağı ve imamevlerinin, kanalizasyon tesislerinin, yol altyapılarının ve mezarlıkların bakım ve onarımı gerçekleştirilerek köylünün kullanımındaki bu tesislerin atıl duruma gelmesi engellenmektedir. İl Özel İdaresinden Köylere Hizmet Götürme Birliğine aktarılan yardım miktarının kısıtlı olması köylünün yaşam seviyesini yükseltmek için yapılacak işleri kısıtlamaktadır. Şimdiye kadar bakım ve onarımı yapılarak köylünün kullanımına sunulan tesislerin dışında bakımı ve onarımı gereken birçok tesis bulunmaktadır. Köylerimizde yukarıda belirtilen tesislerin atıl durumdan kurtarılarak köylünün hizmetine sunulması için Köylere Hizmet Götürme Birliğine İl Özel İdaresinden aktarılan yardımın artırılması gerekmektedir.

Ancak bu olumsuzluklara rağmen Gerze İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği kırsal kalkınmanın sağlanması ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi için 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun getirdiği düzenlemeler çerçevesinde hizmetlerine devam ederek Köylü vatandaşlarımızın yaşam kalitesinin yükseltilmesini sağlamıştır. Gerze Köylere Hizmet Götürme Birliği vatandaşların yararına olacak faaliyetlerde bulunarak vatandaşların nazarında devletin itibarını artırmaktadırlar. Bu durum Gerze ilçesinde yerel demokrasinin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Altinkülçe, M., Koçak. R., Barçın, E. ve H. Bahadır (2008), *Mahalli İdareler ve Birliklerine İlişkin Açıklamalı, Örnekli ve Uygulamalı Mevzuat* , Ankara: Ekin Yayın ve Pazarlama.
- Arslan, Y. (2003) “*Başkanı Mülki İdare Amiri olan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri: Problemler ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme*”
<http://www.icisleri.gov.tr/yayinlar/inceleme.arastirma/koylerehizmetgoturme.htm>
- Ayhan, S. (1990), *Yerel Yönetimlerin Toplum Kalkınmasındaki Rolü, Bir Örnek Olay Olarak “Tokat Modelinin İncelenmesi*, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara.
- Cevat, C. (1967), *Toplum Kalkınması Deneme Çalışmaları Bünyan Örneği*, Ankara: Ankara Ü. S.B.F. Yayını Ya. No. 228-210.
- Geray, C. (1999, Nisan), “Kırsal Kalkınma Yönetimleri, İlçe yerel Yönetimi ve “İlçe Birlikleri” Önerisi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 8, Sayı 2.
- Gönül, M. (1977), *Yerel Yönetim Birlikleri*, Ankara: TODAİE Yayını No: 59.
- Gözübüyük, Ş. (1970), *Türkiye’de Mahalli İdareler*, Ankara: T.O.D.A.İ.E. Yayınları, No:74.
- Gül, V. K. (1965), *Köy ve Mahalle İdaresi*, Ankara: Kardeş Matbaası.
- Güneş, Y. (2005, Haziran), “Yeni Yasaya Göre Yerel Yönetim Birlikleri” , *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 477..
- İçişleri Bakanlığı (1972), *Köyler*, Yayın No:7, Ankara: İç-Düzen Yayınları.

- Kabalıoğlu, A. (1995), Turan, Y., *Türkiye'nin İdari Teşkilatı*, İstanbul: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş..
- Kara, M. Ve Palabıyık, H. (2005), “Mahalli İdare Birlikleri Kanunu- Toplum Kalkınması ve Çanakkale Köy Birlikleri”, *Türk İdare Dergisi*, , Yıl:78, sayı 450.
- Kara, M., Görün, M, (2008), “Kırsal Kalkınmada İl Özel İdarelerinin, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin ve İlçe Yönetimlerinin Rolü ve Bazı Uygulamalar”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 13, Sayı: 1.
- Kaya, (1992), Kamu Yönetimi Araştırması Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu, No:247, Ankara: T.O.D.A.İ.E. Yayını.
- Keleş, R. (1994), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Nadaroğlu, H.(1986), *Mahalli İdareler*, 3. Baskı, İstanbul: Beta.
- Öğüt, A. Ve Türker, N.(2008, Eylül), “Kaymakamların İş Tatminine Köydes Projesinin Öngörülen Etkileri: Betimleyici Bir Çalışma”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı:460.
- Özhan, H. ve Yeter, E. (1995), *Mahalli İdare Birlikleri*, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adenauer Vakfı.
- Sazak, B. (2007), *Bütçe Dünyası*, Cilt 2, Sayı 26.
- Sencer, M.(1992), *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, (2. Baskı), İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Ulu, Ö. (2000), *İlçe Yerel Yönetimleri*, İstanbul.
- Ülkmen, İ. H. (1960), *Mahalli İdareler Maliyesi Dersleri*, No:173, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.

Versan, V. (1970), *Kamu Yönetimi*, İstanbul: Der Yayınları.

Yalçındağ, S. (1977), *İlçe Özel Yönetimi*, TODAİE Yayınları No:157, Ankara: Sevinç Matbaası.

Yeter, E. (2005, Eylül-Ekim), *İdarecinin Sesi Dergisi*, Cilt:19, Sayı:112.

Zengin, E. (1995, Eylül), “Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ve Toplum Kalkınması”, *İdarecinin Sesi Dergisi*, Cilt: IX, Sayı:53.

http://www.avrupakonseyi.org.tr/anlasma/ass_122.htm

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_tr.pdf

http://www.mahalliidareler.gov.tr/Mahalli/Dokumanlar/5355_sayili_kanun_birlikcesitleridoc

<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mahalli/HukukiYapiBirlik.aspx>

http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Projeler/KöydesBelgeleri/köydes_türkiye-geneli_tek.xls

http://www.mahalliidareler.gov.tr/Projeler/KöydesBelgeleri/ödenek_dagilimleri_2005_2008.xls

<http://www.un.org.tr/index.php?LNG=&ID=21>

EK-1 :

GERZE KAYMAKAMLIĞI KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ
TÜZÜĞÜ

Birliğin Çalışma Alanı Ve Süresi

Birliğin faaliyetleri, Birliğe Üye Mahalli İdarelerin kapsadığı yetki alanları ile sınırlı olup, çalışma süresi sınırsızdır.

Birliğin Kurucuları

Tablo 5.1: Birliğin Kurucuları

1-Abdaloğlu Köyü	15-Güzelyurt Köyü	29-Sarıyer Köyü
2-Acısü Köyü	16-Hıdırlı Köyü	30-Sazak Köyü
3-Akkıraç Köyü	17-Hızırçayı Köyü	31-Sorkun Köyü
4-Altunyayla Köyü	18-Hacısellü Köyü	32-Şeyhli Köyü
5-Akgüney Köyü	19-Karlı Köyü	33-Tatlıcak Köyü
6-Başsökö Köyü	20-Kabanlar Köyü	34-Türkmen Köyü
7-Belören Köyü	21-Kirençukuru Köyü	35-Türkmenlioğlu Köyü
8-Bolalı Köyü	22-Kızılcalı Köyü	36-Tepealtı Köyü
9-Boyalı Köyü	23-Kahramaneli Köyü	37-Tokuşlar Köyü
10-Boyalıca Köyü	24-Kuzsökö Köyü	38-Yakadibi Köyü
11-Çakallı Köyü	25-Mahmuttırı Köyü	39-Yamacık Köyü
12-Çağlayan Köyü	25-Pirahmet Köyü	40-Yaykıl Köyü
13-Çırmık Köyü	27-Sarımsak Köyü	41-Yuvalı Köyü
14-Gürsökö Köyü	28-Sarıç Köyü	

Birliğin Amacı Ve Üyelerce Birliğe Devredilen Görev Ve Hizmetler

Birliğin amacı 442 Sayılı Köy Kanunu ve diğeri Kanunlarla köylere verilmiş olan zorunlu ve isteğe bağı görevlerin yerine getirilmesine yardımcı olmak ve gerektiğinde hizmetleri bizzat yaparak köylerimizdeki sosyal, kültürel, tarımsal, ekonomik,

turizm, eğitim, sağlık, spor ve çevreye yönelik hizmetlerin yerine getirilmesini Devlet ve köy katkıları ile sağlamak,

İlçedeki tarım ürünlerinin üretim ve pazarlaması hariç olmak üzere Birlik üyesi mahalli idarelerin;

1- İmar, yol, içmesuyu, sulama suyu, kanalizasyon, katı atık, sanat yapısı vb. hizmetlerini yapmak.

2- Sağlık ocağı, sağlık evi yapmak işleyişine yardımcı olmak bakım ve onarımlarını yapmak

3- Yangın, deprem, doğal afet, salgın hastalıklar, sel vb. gibi acil durumlarda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmak.

4- Okul, yurt binası yapmak işletilmesi ile bakım ve onarımlarını üstlenmek

5- Birliğe üye köy halkını daha verimli hale getirmek için kurs, seminer ve eğitim programları yapmak.

6- Hizmet binası, taşıt, demirbaş, taşınır ve taşınmaz mal almak ve kiralamak.

7- Üye köylere cami, imamevi, şadırvan yapmak, işleyişine bakım ve onarımlarına yardımcı olmak

8- Çevreye yönelik hizmetleri yapmak ağaçlandırma park ve bahçe hizmetleri oluşturmak.

9- Elektrik ve telefon şebekeleri bakım yapım ve onarımlarını yapmak

10- Üye köylere yönelik bütün spor dalları için tesis yapmak üyelere yardımcı olmak.

11- Köylerimizi tanıtıcı gazete, dergi, broşür, kitap vb. yazılı ve görsel tanıtım ürünlerini yayınlamak, yayınlamak ve satın almak

12- İlçemizdeki tarihi ve kültürel değerlerin kaybolmasını engellemek için her türlü faaliyette bulunmak.

13- **(Ek 26.11.2008)** Kişi can ve mal güvenliği açısından gerekli olan her türlü tedbiri alır. Gerekğinde bu konuda diğer kamu kurum ve Kuruluşları ile ortaklaşa çalışır ve destekte bulunur.

Bu hizmetlerin yapılabilmesi üye köyler arasında yardım ve işbirliği gerçekleştirilerek ilçemizin köylerine yönelik hizmet götüren kamu kurum ve kuruluşlarına köylerde yapacağı hizmetlerde her türlü katkıyı sağlamak.

Birliğin Organları

Birliğin Organları Şunlardır.

- 1- Birlik Meclisi,
- 2- Birlik Encümeni,
- 3- Birlik Başkanı,

Birlik Meclisinin Kuruluşu Görev Ve Yetkileri:

Birlik Meclisinin Kuruluşu:

Birlik Meclisi, Kaymakam başkanlığında üye 41 köyün muhtarı ve Gerze İlçesine bağlı İl genel meclisinin 2 üyesinin katılımından teşekkül eder. Birliğe üye köy ihtiyar heyetinin 1. azaları birlik meclisinin yedek üyeleridir.

Birlik Meclisinin seçilmiş üyelerinin görev süresi, mahalli idare seçimleri ile sona erer.

Meclisin seçimle gelen üyelerinin boşalması durumunda yerine yedekleri getirilir. Bunlar kalan süreyi tamamlar.

Muhtarlık, İl genel meclisi ve köy ihtiyar meclisi üyeliğini kaybedenler, birlik meclisi üyeliğini de kaybetmiş sayılırlar.

Mahalli İdare Birimlerinin Mecliste Temsil Edilmesi:

Birlik meclisine üye köylerin muhtarları meclisin asil üyeleri olup köy ihtiyar heyetinin 1. azaları, meclisin yedek üyeleridir. Ayrıca Gerze ilçesine bağlı iki İl Genel Meclis üyesi de, Birlik Meclisinin asil üyeleridir. Birlik meclisini, Birlik Başkanı ve Birlik Meclisinin asil üyeleri temsil eder.

Meclisinin Görev Ve Yetkileri:

Birlik Meclisinin Görev ve yetkileri şunlardır.

- 1-Yatırım planı ve çalışma programını görüşmek ve kabul etmek.
- 2-Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kotlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- 3- Borçlanmaya karar vermek.
- 4- Taşınmaz mal alımına, kiralanmasına ve takasına karar vermek.
- 5-Birlik tarafından yürütülecek hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.
- 6- Şartlı bağışları kabul etmek.
- 7- Dava konusu olan ve miktarı İki bin Yeni Türk Lirasından on bin Yeni Türk Lirasına kadar olan birlik alacaklarının sulhen halline karar vermek.

8- Birlik yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet devret modeli ile yapılmasına karar vermek.

9- Birlik başkanlık divanı, encümen üyelerini ve meclis ihtisas komisyonu üyelerini seçmek.

10- Birlik teşkilatına ait birimlerin kurulmasına karar vermek.

11- Birlik tüzüğünden öngörülmesi halinde tüzük değişikliğini kabul etmek.

12- Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

13- Birlik başkanıyla birlik encümeni arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

14- Birliğin feshine karar vermek.

15- On yıldan fazla süreli veya beş yüz bin Yeni Türk lirasından fazla bedelli kiralama, kiraya verme veya intifaz sözleşmelerine karar vermek.

16- Kuruluş amacında belirtilen görevlerle ilgili olarak milletlerarası veya kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak işbirliği konusunda karar vermek.

17- Başkan tarafından mecliste görüşülmesi istenen diğer konular hakkında karar vermek.

18- Birlik Encümeni Başkan ve Üyelerine verilecek Huzur Hakkının tespit edilmesine karar vermek.

Meclis Başkanlık Divanı:

Mahalli İdareler genel seçimlerini müteakip meclis Kaymakamın çağrısı üzerine 30 gün içinde İlçe Kaymakamının başkanlığında toplanarak, ilk iki yıl için meclis, birinci ve ikinci meclis başkan vekili ile iki katip üyeyi seçer. Seçilen başkanlık divanı ilk iki yıl için görev yapar. İki yıldan sonra seçilen başkanlık divanı üyeleri, ilk mahalli idareler genel

seçimine kadar görev yapar. Herhangi bir nedenle başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yeni üye seçilir.

Meclis Toplantı Ve Karar Nisabı:

Birlik meclisi her yıl Nisan ve Kasım aylarında olağan olarak Birlik Merkezinde toplanır. Kasım ayı toplantısı meclis dönem başı toplantısıdır. Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların çoğunluğu ile karar alınır. Karar yeter sayısı meclis üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Meclis başkan ve meclis üyelerinin üçte birinin veya üye mahalli idare meclislerinin talebi üzerine olağanüstü olarak toplantıya çağırılabilir. Gerekli nisap sağlanamazsa başkan tarafından toplantı üç gün sonraya ertelenir. İkinci toplantı üye sayısının dörtte birinden az olmayan üye ile açılır ve kararlar katılanların salt çoğunluğuyla alınır. Ancak bu nisap meclis üye tam sayısının dörtte birinden az olmaz. Olağanüstü toplantılarda çağrıyı gerektiren konuların dışında bir iş görüşülmez.

Birlik Meclisi Kararlarının Kesinleşmesi:

Birlik meclisince alınan kararlar birlik başkanına gönderilir. Birlik başkanı hukuka aykırı gördüğü meclis kararını geri gönderir. Meclis kararında ısrar ederse veya 5 gün içerisinde başkan herhangi bir işlem yapmaz ise kararlar kesinleşir.

Tüzük değişikliğine ilişkin kararlar Sinop Valiliği'nin onayı ile kesinleşir ve yürürlüğe girer.

Birlik Meclisi Kararlarının Yürürlüğe Girmesi:

Kesinleşen meclis kararı 7 gün içinde Gerze Kaymakamına göndermekle yürürlüğe girer.

İhtisas Komisyonları:

Birlik meclisi her dönem başı toplantısında plan ve bütçe komisyonunu kurar ve sayısı beşi geçmemek üzere komisyon üyelerini seçer. Birlik meclisi, dönem başı toplantısında veya diğer toplantılarda birliğin faaliyet konularında diğer ihtisas komisyonları kurabilir ve sayısı beşi geçmemek üzere bu komisyonlara üye seçebilir.

Birlik Encümeninin Kuruluş Görev Ve Yetkileri

Birlik Encümeninin Oluşumu:

Birlik encümeni, Kaymakam başkanlığında; Birlik meclisinin muhtar üyeleri arasından bir yıl süre için gizli oyla seçeceği iki muhtar ve Gerze İlçesine bağlı iki İl Genel Meclis üyesi olmak üzere beş kişiden oluşur. Görev süresi dolan kişiler yeniden seçilebilir. Encümen seçimleri dönem başı toplantısında ve gizli oyla yapılır.

Birlik başkanı encümenin de başkanıdır. Başkanın bulunmadığı hallerde bu görev başkanın görevlendirmesi durumunda birlik müdürü veya görevlendireceği encümen üyelerinin birisi tarafından yürütülür.

Encümenin Görev Ve Yetkileri:

Birlik Encümeninin Görev ve Yetkileri Şunlardır.

1- Yatırım planı ve çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip birlik meclisine görüş bildirmek.

- 2- Kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği kamu yararı kararını almak.
- 3- Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- 4- Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- 5- Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- 6- İki bin Yeni Türk Lirasına kadar olan davaların sulhen haline karar vermek.
- 7- Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına ilişkin meclis kararını uygulamak.
- 8- Kiralama ve kiraya verme ile ilgili işlemleri yapmak, yetki alanı dışındaki kiralama ve kiraya verme işlemleri hakkında Birlik Meclisine teklifte bulunmak.
- 9- Muhasebe hesaplarını denetlemek ve Birlik parasının bütçeye uygun olarak harcanmasını sağlamak
- 10- Birlik tüzüğünde yapılacak değişikliklerle ilgili Birlik Meclisine teklifte bulunmak.
- 11- Artırma ve eksiltme şartnameleri ile ihaleleri ve pazarlık kararlarını incelemek ve tasdik etmek.
- 12- Proje hazırlamak, hazırlatmak ve hazırlanan projeleri hayata geçirmek.
- 13- Birliğin ihtiyacı olan mal, hizmet, demirbaş ve kırtasiye satın almak, çeşitli giderlerinin ödenmesine karar vermek.
- 14- Projelerin takibi, kontrolü, yaptırılması ve kabulü için Komisyon kurulmasına karar vermek.
- 15- Birlik başkanı tarafından görevlendirilen, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının personeline verilecek ücretin tespit edilmesine karar vermek.
- 16- Kamu kurum ve kuruluşları ile yardımlaşma, dayanışma, işbirliği ve ortak iş yapmaya karar vermek.

Birlik Encümeninin Toplantı Ve Karar Nisabı:

Birlik Encümeni ayda en az bir defa üye tam sayısının salt çoğunluğu ile önceden belirlenen yer, gün ve saatte toplanır ve katılanların çoğunluğu ile karar alır. Eşitlik halinde başkanın olduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır. Başkan, acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir.

Encümenin gündemi başkan tarafından hazırlanır. Başkan tarafından havale edilmeyen konular görüşülemez. Encümen üyeleri başkanın uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir.

Encümene havale edilen konular bir ay içinde görüşülerek karara bağlanır.

Birlik Başkanı

Birlik başkanı, Gerze İlçe Kaymakamıdır.

Birlik Başkanının Görev Ve Yetkileri:

Birlik başkanı, birlik idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Birlik başkanının görev ve yetkileri şunlardır.

1- Birliği yönetmek ve birliğin hak ve menfaatlerini korumak.

2-Yatırım planı ve çalışma programı ile bütçeyi ve kesin hesabı hazırlamak, uygulamak, izlemek, değerlendirmek ve bunlarla ilgili olarak hazırlayacağı yıllık faaliyet raporunu meclise sunmak.

3- Birliği temsil etmek veya vekil tayin etmek.

4- Birlik meclisine ve birlik encümenine başkanlık etmek.

5- Birliğin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.

6- Birliğin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.

- 7- Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- 8- Birlik Meclisi ve birlik encümeni kararını uygulamak.
- 9-Birlik Meclisi ve birlik encümeninin yetkisi dışında kalan diğer ödenek aktarmalarını yapmak.
- 10- Birlik personelini atamak.
- 11- Birliği denetlemek.
- 12- Şartsız bağışları kabul etmek
- 13- Kanunlarla birliğe verilen ve birlik meclisi veya birlik encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.
- 14- Gerektiğinde Birlik işlerinde çalıştırılmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirmek.

Birlik Teşkilatı Ve Görevleri

Teşkilat

Birlik teşkilatı, birlik müdürü, mali hizmetler birimi ile teknik işler biriminden oluşur. Bu birimler gerektiğinde tek görevli tarafından da yürütülebilir.

Birlik Personeli:

Birlik müdürünü, birim amirlerini ve diğer personeli birlik başkanı atar. Ancak birlik müdürü ve birim amirlerinin atamaları hakkında meclise bilgi verir.

Birlik personelinin kadroları birlik meclisi tarafından ihdas edilir. Birliğin, yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin Vergi Usul Kanununun da belirlenen yeniden değerlendirme katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın % 10' unu aşamaz.

Birlik Müdürünün Görevleri:

Birlik Müdürü, Birliğe ait hizmetlerin Başkan adına onun direktifi ve sorumluluğu altında yürütülmesini sağlar.

Birlik Başkanı hangi işleri Birlik Müdürüne devrettiğini bir yönerge ile belirler.

Mali Hükümler

Birliğin Gelirleri:

Birliğin gelirleri şunlardır.

1- Birlik yelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları.

2- Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı cretler.

3- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılabak denekler.

4- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.

5- Kira ve faiz gelirleri

6- Bağışlar.

7- Köylere Hizmet Götürme Birliği için İl zel İdaresi Btęesinden ayrılacak pay.

8- Diğer gelirler.

Birliğin Giderleri:

Birliğin giderleri şunlardır:

1- Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler.

2- Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderleri.

3- Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.

4- Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı ve onarımı için yapılan giderler.

5- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri.

6- Dava takip ve icra giderleri.

7- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri.

8- Kamu ve özel sektör kuruluşları ile yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri

9- Projelere yapılan giderler

10- Temsil, tören ve ağırlama giderleri.

11- Diğer giderler.

Üyelerin Birliğin Faaliyet Giderlerine Katılım Payları:

Üye köyler her yıl Kasım ayı olağan toplantısında Birlik Meclisinin uygun göreceği miktarda katılım payı öderler.

Birlik Bütçesi:

Birlik bütçesi, bir mali yılı ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin esas ve usulleri gösteren bir meclis kararıdır.

Bütçeye ayrıntılı olarak harcama programları ve finansman programları eklenir. Bütçe yılı devlet mali yılı ile aynıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Birlik başkanı ve harcama yetkilisi olarak yetki verdiği birlik müdürü, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Birlik Meclisi, birlik bütçesini Kasım ayı olağan toplantısında görüşerek kabul eder.

Bütçe, ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyine göre hazırlanır ve mecliste ikinci düzeye kadar görüşülerek kabul edilir.

Birlik Bütçesinin Kesinleşmesi Ve Yürürlüğe Girmesi:

Birlik bütçesi, birlik meclisinin diğer kararı gibi tüzüğün 12 ve 13'üncü maddesindeki usullere göre kesinleşir ve yürürlüğe girer.

Üst Yönetici:

Birliğin üst yöneticisi birlik başkanıdır.

Harcama Yetkisi:

Birliğin harcama yetkilisi birlik başkanıdır. Başkan bu yetkisini birlik müdürüne devredebilir.

Çalışma Programı :

Birlik Meclisi bütçeden önce çalışma programını görüşerek kabul eder. Bütçeler çalışma programına uyumlu olarak hazırlanmak zorundadır.

Birliğin Alım, Satım, İhale Ve Hesap İşleri:

Birlik 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 Sayılı Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kanunu, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Sayıştay Kanununa tabi değildir.

Birlik, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan İhale Yönetmeliğine tabidir.

Birliğin Tutacağı Defterler:

Birlik İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Birlikler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde öngörülen defterleri tutar.

Üye Mahalli İdarelerin Birlik Hizmetlerinden Faydalanma Usulleri:

Üye mahalli idareler, birlik hizmetlerinden her yıl kesinleşen yıllık çalışma programı çerçevesinde faydalanır.

Birlik, içme suyu, köy yolları ve sanat yapıları ile köy orta mallarının bakım, yapım ve onarım hizmetlerine öncelik tanır.

Birlik hizmetlerinden faydalanmak isteyen üyeler taleplerini Birlik Başkanına verir. Birlik başkanınca uygun görülen talepler, Birlik Encümenince karara bağlanarak, Bütçe imkânları dâhilinde işlem yapılır.

Birlik Üyelerinin Sorumluluğu:

Birlik adına yapılan her türlü sözleşme ve taahhütlerden Birlik Tüzel Kişiliği sorumludur.

Birliğin malvarlığı ile sınırlı olan bu sorumluluk, hiçbir şekilde üye mahalli idarelerin Tüzel kişiliklerini bağlamaz.

Birliğe Katılma:

Birliğin kuruluşundan sonra Birliğe katılmak isteyen mahalli idare birimleri kendi meclislerinde alacakları katılma kararının, birlik meclisine sunarlar birlik meclisinin kabulü ve Sinop Valisinin onayı ile katılım gerçekleşmiş olur.

Birlikten Ayrılma:

Üye mahalli idareler kendi meclis kararları ile birlikten ayrılırlar.

Tüzüğün Kesinleşmesi:

Birlik Tüzüğü, birlik meclisi üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun kararı ve Vali onayı ile kesinleşir.

Tüzük Değişikliği:

Birlik tüzük değişikliği, birlik meclisi üye sayısının üçte iki çoğunluğunun kararı ve Vali Onayı ile gerçekleşir.

Birliğin Tasfiyesi:

Birlik meclisi üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun alacağı kararla feshedilebilir.

Birliğin tasfiyesinin, mülki idare amirince belirlenen üç kamu görevlisince yürütülür. Tasfiye işlemleri en geç bir yıl içinde sonuçlandırılır. Birliğin mal varlığı, birlik meclisince alınacak kararlar doğrultusunda ve üye birimlerinin birlik mal varlığına katılma organlarına göre, katılma oranları belli değil ise mahalli idare birimlerinin nüfusları oranında dağıtılır.

Yürütme:

Bu Tüzük Hükümleri Birlik Başkanı Tarafından yürütülür.